A PROJECT OF
BAIS HAVAAD
HALACHA CENTER

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות

עומקא דדינא

עבודה זרה במסחר ב

PART TWO

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות

עומקא דדינא

Prepared by Rav Yosef Kushner
Head of Shabbos and Issurei Hana'ah Division

Rav Dovid Grossman
Rosh Bais HaVaad

Rav Baruch Fried
Dayan and Yorucha Project Editor

Rabbi Chaim Belsky
Head of Yorucha Development

Rav Ariel Ovadia
Dayan and Editor

Rabbi Yaakov Tescher
Director of Torah Projects

A project of BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412
WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA
YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG
105 RIVER AVENUE, SUITE #301, LAKEWOOD, NJ 08701

BAIS HAVAAD DIVISIONS

- Business Halacha Services
- Bais Din & Dispute Resolution
- Zichron Gershon Kollel for Dayanus
- Medical Halacha Center
- Kehilla & Bais Din Primacy Initiative
- Halachic Awareness & Education

תוכן העניינים

חלק א' – חיוב הרחקה מעכו"ם

- חיוב להרחיק מעבודה זרה ומינות 8
- הנאה מעבודה זרה 10
- כניסה לבית תיפלה..... 14
- ליכנס לצורך דבר אחר..... 26

חלק ב' – הקנאה או שכירות לעכו"ם: איסור לפני עור

- משא ומתן ביום אידם 34
- דין הנוצרים בזמן הזה..... 36
- מכירת מטלטלין לצורך עבודה זרה..... 41
- שכירות בנין או חדר לצורך עבודה זרה..... 50

חלק ג' – קנין או שכירות מעכו"ם: איסור מהנה לע"ז

- גדר איסור מהנה ודין נתינת נדבות לע"ז 56
- השתמשות במרחץ או גינה השייכת לעכו"ם 62
- תשלום שכירות לבית ע"ז או לקנות מהם קרקע..... 64
- למכור בזול לצורך ע"ז..... 70

חלק ד' – לבנות או למכור בית לצורך עבודה זרה

- בנין תשמישי ע"ז או תשמיש דתשמיש..... 76
- בית שמתפללים לתיפלה בלי ע"ז..... 86
- לייפות הבנין 87
- איסור הזכרת שם ע"ז..... 92

YORUCHA CORPORATE SPONSORS:

THE SPRINGS ARKANSAS

SILVER Care FAMILY THERAPY AGENCY

ALLURE HEALTHCARE SERVICES
BY MR. AND MRS. MICHAEL NUDELL

worldesk
SEND MONEY ABROAD WITH WORLDESK, SAVE WHILE YOU SUPPORT THE BAIS HAVAAD
https://worldesk.com/bais-havaad
Shiko@worldesk.com | 646.772.7000

FASTRAD MOBILE RADIOLOGY

FOUNDERS & BUILDERS

לע"נ ר' אברהם נחמן ב"ר זאב וולפסון זצ"ל

In memory of
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"L
לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

LOWINGER FAMILY
ר' מאיר משה בן בן ציון הלוי ז"ל • מינקא בת משה שמואל ע"ה • ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל • גאלדא בת משה דוד ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה

BARRY LEBOVITS & FAMILY

לע"נ ישראל ליב בן מרדכי ז"ל,
ברכה לאה בת אריה לייב ע"ה

לז"נ MR. HOWARD ZUCKERMAN Z"L
ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

ARYEH WEISS & FAMILY

MAAREH MEKOMOS DEDICATIONS

DINA DMALCHUSA & MINHAG BMAMMON
Dedication available

MISHPITEI HAMAMMON & HILCHOS GEZEL
Dedication available

GEZEL AKUM & GENEIVAS DA'AS
Dedication available

HALACHOS OF EMPLOYMENT
לע"נ ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל | האשה מלכה בת ר' משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל | האשה רבקה בת ר' גבריאל חיים ע"ה
Dedicated by Mr. & Mrs. Avigdor Fried

HALACHIC DEALS & DOCUMENTS
Dedication available

BUSINESS & EMPLOYMENT ON CHOL HAMOED
Dedication available

CORPORATE CHAMETZ
Dedication available
Distribution sponsored by Reb Shimshon Bienstock & Family
in honor of the Yorucha Chabura at the Kollel Los Angeles and its Rosh Chabura - Rabbi Zalman Frager

PARTNERSHIPS & CORPORATIONS
Dedication available
Distribution sponsored by Mr. & Mrs. Meir Futersak
לזכות רפואה שלמה לכל חולי ישראל

INFRINGEMENT & COMPETITION
Dedicated in memory of
Rav Yehuda Kelemer זצ"ל
Young Israel W. Hempstead Led by R' David Felt, R' Aaron Gershonowitz
Eitz Chayim Dogwood Park Led by Rabbi Dov Greer

COMMITMENTS & KINYANIM
Dedicated
לזכר ולע"נ ר' אברהם דוב ב"ר יצחק מנחם הכהן וועגנגראוו ז"ל נפטר י"ב סיון תשמ"ז ת.נ.צ.ב.ה. הונצח ע"י משפחתו

ONAAH & MEKACH TAOS
Sponsored by
Frankel Rubin Klein, Attorneys at Law
Mayer S. Klein, Managing Partner
Solving serious business problems. בעז"ה

TZEDAKAH & MA'ASER I
Dedicated by the Yorucha Chabura at
Khal Zichron Moshe Dov - Far Rockaway, NY
in honor of their Mara D'asra and Rosh Chabura
Rav Aaron Eliezer Stein Shlit"a
בזכות ר' שמואל ברוך הייט ומשפחתו עמו"ש

TZEDAKAH & MA'ASER II
Dedicated by the Yorucha Chabura at
Kollel Zichron Shneur — Monsey, NY
in honor of their Rosh Chabura
הרב מיכאל איללעס שליט"א

SHEMITAH & PRUZBUL
Dedicated
לע"נ ר' אברהם נחמן ב"ר זאב וולפסון זצ"ל

LOANS, GUARANTORS, & BANKRUPTCY
Dedicated by the Yorucha Chabura at Lido Beach, NY in honor of their Rosh Chaburah, Rabbi Yakov Lowinger

RIBBIS FUNDAMENTALS
This volume has been sponsored by
STEINMETZ | LLC
ATTORNEYS AT LAW
לע"נ ר' אברהם ברוך בן יעקב יצחק ז"ל
ולע"נ פריידא נעבא בת ר' מאיר הערץ ע"ה

RIBBIS IN COMMERCE
לע"נ ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל
האשה מלכה בת ר' משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל
האשה רבקה בת ר' גבריאל חיים ע"ה
Dedicated by Mr. and Mrs. Avigdor Fried

PROFESSIONAL ADVICE AND MALPRACTICE
Dedication available

BROKERAGE AND LASHON HARAH IN BUSINESS
Sponsored by Mordechai & Chaya Klein
One Real Estate
commercial & residential

YICHUD AND GENDER-RELATED ISSUES
Dedication available

AVODAH ZARAH AND ISSUREI HANA'AH
Dedication available

YORUCHA IS MADE AVAILABLE TO THE PUBLIC FREE OF CHARGE THROUGH THE GENEROSITY OF VISIONARIES WHO HAVE FORESEEN THE COLLECTIVE IMPACT IT WILL HAVE ON COMMUNITIES AND INDIVIDUALS ALIKE.
CONTACT THE BAIS HAVAAD (INFO ON BACK COVER) TO DEDICATE A SIGNIFICANT CHELEK OF YORUCHA, AND HELP THOUSANDS NATION-WIDE GAIN A WORKING KNOWLEDGE OF BUSINESS HALACHA!

HILCHOS AVODAH ZARA

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this series of shiurim

In this series, we will be delving into the prohibitions involved with doing business or other interactions with a house of *avodah zara*, which for our purposes usually relates to Christian churches.

As an introduction, it is important to know that the Poskim - including the Taz, Shach and Rav Moshe Feinstein- consistently refer to having any sort of interaction or business with churches as "*mechu'ar hadavar*", a completely inappropriate thing for Jewish people to be involved with. Even when such business may be permitted according to the letter of the law, the proper *hashkafa* is to stay away from anything related to houses of *avodah zara*. Having any connection to such places will not create any *kovod shomayim*, and is, in fact, the opposite of increasing *kovod shomayim*.

As far as the technical halachos go, we will discuss four possible prohibitions that apply when interacting with houses of *avodah zara*.

First, there is a general prohibition of entering a church. We will discuss the scope of this prohibition and see if it applies at all times or only when services are being held; if it applies only to the actual building or to the yard and parking lot as well; as well as other pertinent topics.

Also relevant, is the prohibition of "*lifnei iver*". One is not allowed to do something that causes someone else to transgress any prohibition. While this usually pertains only to a fellow Jew, *avodah zara* is one of the exceptions. Non-Jews are also not allowed to worship idols, and a Jew is not allowed to do anything that enables them to do so. We will discuss how this pertains to a Jew who comes to own a property that contains a church on the premises. Is he permitted to rent the church out to non-Jews, or would this be a transgression of *lifnei iver*?

Third, it is prohibited to provide any benefit to a house of *avodah zara*. We will discuss if this means that it is forbidden to buy merchandise that a church group is selling, and thereby provide them with money from the sale, as well as if it is forbidden to rent a property for them that they lease out for revenue for their activities.

Finally, it is forbidden to do any work that builds or beautifies a church. This may include installing decorative light fixtures, carpeting, or anything that makes a church look nice. We will discuss the origin of this prohibition and how and when it applies.

BUSINESS HALACHA daily

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

QUESTIONS ON
Avodah Zara

Below are some practical scenarios that will apply to the material

1 What is the general approach a Jewish person should have about doing business with houses of *avodah zara*?

---

2 We all know that a Jew shouldn't enter a house of *avodah zara*. But what if he is going in for a reason unrelated to religion, such as to meet someone there? Is that also prohibited?

4 Is one allowed to provide professional services – such as legal or accounting services – for a church?

---

3 In cases where it would be forbidden to rent to a house of *avodah zara*, would it be permitted to purchase a multiunit property that has an existing church already in it?

Join BHD and receive a 3-5 minute video post derived from the current Yorucha topic.

JOIN "BUSINESS HALACHA DAILY" TODAY!

For answers to these questions, and for more Q&A topics like these, visit baishavaad.org/daily
To sign up to the Business Halacha Daily WhatsApp group messages 732.232.1412

חלק ב'
הקנאה או שכירות לעכו"ם: איסור לפני עור

תוכן העניינים

- משא ומתן ביום אידם 34
- דין הנוצרים בזמן הזה 36
- מכירת מטלטלין לצורך עבודה זרה 41
- שכירות בנין או חדר לצורך עבודה זרה 50

For the Halacha Shiur on Hilchos Avodah Zara Part II, see pages 52-53

לפני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהם להשאילן ולשאול מהן להלוותן וללוות מהן לפורען ולפרוע מהן רבי יהודה אומר נפרעין מהן מפני שמיצר הוא לו אמרו לו אע"פ שמיצר הוא עכשיו שמח הוא לאחר זמן:

גמ' רב ושמואל חד תני אידיהן וחד תני עידיהן מאן דתני אידיהן לא משתבש ומאן דתני עידיהן לא משתבש מאן דתני אידיהן לא משתבש דכתיב א) כי קרוב יום אידם ומאן דתני עידיהן לא משתבש דכתיב ב) יתנו עידיהם ויצדקו ומאן דתני אידיהן מאי טעמא לא תני עידיהן אמר לך[א] תברא עדיף ומאן דתני עידיהן מאי טעמא לא תני אידיהן אמר לך מאן קא גרים להו תברא עדות שהעידו בעצמן הלכך עדות עדיפא והאי יתנו עידיהם ויצדקו בעובדי כוכבים כתיב הא בישראל כתיב [א] דאמר ריב"ל כל מצות שישראל עושין בעולם הזה באות ומעידות להם לעוה"ב שנאמר יתנו עידיהם ויצדקו אלו ישראל ב) ישמעו ויאמרו אמת אלו עובדי כוכבים אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע מאן דאמר[ב] עידיהן מהכא ג) יוצרי פסל כולם תוהו וחמודיהם בל יועילו ועידיהם המה דרש ר' חנינא בר פפא ואיתימא ר' שמלאי לעתיד לבא מביא הקדוש ברוך הוא ס"ת [ומניחו] בחיקו ואומר למי[ג] שעסק בה יבא ויטול שכרו מיד מתקבצין ובאין עובדי כוכבים בערבוביא שנאמר ב) כל הגוים נקבצו יחדו [וגו'[ד]] אמר להם הקדוש ברוך הוא אל תכנסו לפני בערבוביא אלא תכנס כל אומה ואומה

רש"י

לפני אידיהן של עובדי כוכבים ג' ימים אסור לשאת ולתת עמהן. וכולהו[א] משום דאזיל ומודה[ב] לעבודת כוכבים ביום אידו: שאלה במידי דהדר בעין כגון בהמה וכלים דכתיב (שמות כב) כי ישאל איש מעם רעהו וגו' מלוה במידי דלא הדר בעין כגון מעות דכתיב (שם) אם כסף תלוה את עמי דמלוה להוצאה נתנה ומשלם לו מעות אחרים: שמח הוא לאחר זמן. למחר: **גמ'** יום אידם. היינו עבודת כוכבים כדכתיב בההיא פרשה[ג] יקומו ויעזרכם: יתנו עידיהם ויצדקו. השתא סלקא דעתיה דבעובדי כוכבים כתיב ואתמוהי מתמה יתנו עובדי כוכבים עידיהם יבואו עבודות כוכבים שעבדו ויעידו עליהם וילדיקום: עדות שהעידו בעצמם. ביום הדין שעבדו לעבודת כוכבים בעולם הזה: ישמעו. עובדי כוכבים את העדות שאלות מעידות ויאמרו אמת דין הוא שראוין ישראל להצטדק: ועידיהם המה. עבודת כוכבים תבוא ותעיד על עובדיה לחייבם: בערבוביא. כולן מעורבבין ולא אומה ואומה בפני עצמה:

תוספות

לפני אידיהן. בתר דתני סנהדרין דאיירי[ד] בעובד כוכבים ומזלות תנא נמי להא מסכת דע"ז בסדר ישועות ומיהו מכות ושבועות דשייכי בסנהדרין להכי תני להו בתר סנהדרין ואחרי כן חוזר לסדרו ושונה מס' ע"ז והוריות: **לפני** אידיהן ג' ימים. זימנין דתני מנינא בסוף כי הכא וכן (קדושין ב.) האשה נקנית בג' דרכים (בכורים פ"ב מ"ו) ואתרוג שוה לאילן בג' דרכים וזמנין דתני מנינא ברישא (נזיר סה:) בשבעה דרכים בודקין את הזב (יומא ב.) שבעת ימים קודם יוה"כ (גיטין ט.) בג' דרכים שוו גיטי נשים וכו'[ה]:

אסור לשאת ולתת עמהם. פ"ה משום דאזיל ביום אידו ומודה לעבודת כוכבים מתוך לשונו משמע שר"ל אף ממקח וממכר וקשה על מה סמכו העולם[ו] לשאת ולתת ביום איד העבודת כוכבים[ז] עמהם נהי דרוב אידיהם מן הקדישים הם מ"מ בכל שבוע יום אחד[ח] יש להם לנוצרי ישמעאל (לקמן ו.) לעולם אסור ואין לומר דהיינו טעמא משום (חולין יג:) דעובדי כוכבים שבח"ל לאו עובדי עבודת כוכבים אלא מנהג אבותיהם בידם דהא אמר שמואל בגמ' (לקמן ז:) בגולה אינו אסור אלא יום אידם בלבד משמע הא יום אידם מיהא אסור לכך נראה[ט] דשרי משום איבה כדאמר בגמ' (שם דף ו:) גבי ר' יהודה נשיאה דשדר ליה ההוא מינא דינרא קסריינא ביום אידו אמר היכי איעביד לא אשקליה הויא ליה איבה מיהו אין משם ראיה גמורה דשמא לאו משום איבה לישתרי אלא היה נוטל עצה כילד יעשה שלא יהיה לו איבה ועוד אי טעמא משום איבה תינח להלוותם ולהשאילם ולפרעם כשהעובד כוכבים תובע חובו אבל לשאת ולתת עמהם דהיינו מקח וממכר מאי איבה איכא וכי לא יוכל ישראל לומר איני צריך עתה למכור ולקנות וכן לשאול ללוות ולפרוע מה ידע העובד כוכבים שמניח משום אידו לכך נראה דטעם ההיתר משום דעכו"ם שבינינו קים לן בגוייהו דלא פלחו לעבודת כוכבים ומהאי טעמא שרי לקמן בפ"ב (דף סה.) רב יהודה דשדר ליה קורבנא לאבידרנא ביום אידו אמר קים לי בגויה דלא פלח לעבודת כוכבים וכן רבא (שם) דשדר ליה קורבנא לבר שישך ביום אידו אמר קים לי בגויה דלא פלח לעבודת כוכבים א"נ יש לסמוך אההיא דתניא בירושלמי[י] על מתני' דאסור לשאת ולתת תני בד"א בעובד כוכבים שאינו מכירו אבל בעובד כוכבים שמכירו מותר מפני שהוא כמחניף ותניא הנכנס לעיר ומצאן שמחים שמח עמהם שאינו אלא כמחניף להם. ור"ת היה מפרש אסור לשאת ולתת עמהם דוקא במידי דתקרובת ולא איירי כלל בלקנות דודאי שרי בין ללישנא דאזיל ומודה[כ] בין ללישנא דלפני עור לא תתן דלא אסרו אלא למכור דוקא מידי[ל] דתקרובת ולשאת ולתת הכי פי' לשאת מהן המעות ולתת להם מידי דתקרובת חליפי המעות ומביא ראיה מדאיבעיא (לקמן דף ו.) בגמרא טעמא דלשאת ולתת עמהם אי משום הרווחה פירוש[י] משום שמרויח ומשתכר ואזיל ומודה לעבודת כוכבים או דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול וקאמר נפקא מינה דאית ליה בהמה לדידיה ואי מידי דלאו תקרובת אסור אמאי לא קאמר נפקא מינה למידי דלאו תקרובת דמשום הרווחה איכא[ז] אלא וודאי מידי דלאו תקרובת שרי דלא שייכא אזיל ומודה במקח וממכר כיון שנותן המעות תחת החפץ שהוא לוקח וגם אינו בטוח כ"כ שירויח בסחורה ובעיא דגמרא הכי מפרש טעמא דאסור לשאת ולתת עמהם במידי דתקרובת משום הרווחה שיהיה לו בהמות רבות בריות אפי'[מ] אית ליה לדידיה נמי אסור שמתוך שיהיה לו הרבה בהמות יקריב מן המובחר או משום לפני עור ונפקא מינה דכי אית ליה בהמה לדידיה שרי ולפי פר"ת אין לתמוה על מנהג העולם שאפילו אם היו[נ] מחזיקין אותם כעובדי עבודת כוכבים שהרי אינם עושים שום תקרובת אלא במעות ובזה לא שייך הרווחה והרבה מעות מצויים להם לאותו דבר ומיהו נכון הוא להחמיר כשבא העובד כוכבים ואומר הלויני מעות לשקרי[ס] שקורין אופרי"ר אבל ר' אלחנן אמר כי גם באותם אופרי"ר אין שום איסור כי מה שהם נותנים אותם לגלחים ולכומרים אינו ממש לשם עבודת כוכבים אלא לצורך הנאתם[ע]: **להלוותם.** פר"ת דוקא בחנם אבל ברבית שרי משום דמצטער טובא כדאמרינן בקדושין (דף כ.) ליזבין איניש ברתיה ולא לוזיף ברבית: **ולפרוע** מהן. בגמרא (לקמן דף ו:) פסקינן כרבי יהושע בן קרחה דמלוה על פה נפרעין מהם מפני שהוא כמציל מידם ויכול להיות דאפי' מלוה בשטר נמי נפרעין מהם כדאמר בירושלמי[י] אפי' מלוה בשטר אודעת היא שלא כל שעה אדם זוכה ליפרע מחובו ולכך נראה לר"י דאותה מלוה שבשטרינו או אפי' אותם שיש לנו מהם חותמות שמותר ליפרע מהם ואפי' הוא אזיל ומודה שלעולם הוא חשיב כמציל מידם והא דאמר רבי יהושע בן קרחה מלוה בשטר אין נפרעין היינו כשידוע תקיפה עליהם ואפי' הכי מלוה על פה נפרעין שלא יכפור פעם אחרת והיכא דאיכא משכון אומר בירושלמי[י] דאין מלוה אודעת במשכון מיהו בכל ענין חשיב כמציל מידם שכמה פעמים אודעת אפי' במשכון: **מ"ט** לא תני עידיהן. פרק משילין (ביצה דף לה:) איכא חד תני משילין וחד תני משחילין וכן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קטז:) חד תני מליקין וחד תני מסיקין ולא דייק כי האי גוונא ושמא[ע] לא שייך לדקדק משום דאידי ואידי חד משמעות לשון הוו להו אכן קשיא מההיא דפרק החליל (סוכה דף נ: ושם ד"ה וחד) שואבה חשובה[פ] וכן בפ"ב דיבמות (דף יז. ושם) ראשונה ושניה דלא חד משמעות נינהו ולא דייק הכי וי"ל הכא היינו טעמא דדייק הכי משום דמסתבר ליה טפי לשון עדות לפי שהוא עדות לשברם וקשיא לי על תירוץ זה דמאי מקשה תו ומאן דתנא עידיהן מ"ט לא תני אידיהן הא כבר פירשנו דהמקשה נמי היה יודע אותו טעם דלשון עדות עדיף ול"נ דהכי הקשה מאן דתני אידיהן אמאי לא תני עידיהן דהא עידיהן ממש כתיב בהדיא בקרא אבל אידיהן ממש לא כתיב בקרא אלא אידם ומשני תברא עדיף פי' לשון שבר ופריך א"כ מ"ט דמאן דתני עידיהן הא ודאי דתברא עדיף:

רומי

מסורת הש"ס עם תוספות

א) [לקמן דף ד: ע"ש], ב) עי' לקמן דף ו., ג) פסוק לח, ד) בדף ס: או בדף קיא., ה) [וע"ע תוס' קדושין ב. ד"ה האשה], ו) ה"א, ז) רש"י ו. ד"ה משום (מהר"ם עי"ש), ח) עי' תוס' לקמן מד: ד"ה נהגין בשם ר"ת, ט) יד ע"א.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לפני. בספר שם הגדולים להרב ר' יוסף אזולאי באות ת כתב בשם רבינו בצלאל בשיטה מקובצת מכתו כי התוס' על מס' ע"ז שבידנו הם תוס' רבינו פרץ: ד"ה אסור וכו' שר"ל אף ממקח וממכר. עיין לקמן דף יג ע"ב תוספות ד"ה עיר:

הגהות וציונים

א] בד' פירוש נוסף עיקר (ועי' דק"ס שהוא כפי' הא' שבתוס'): ב] כת"י טעמא דמאן דתני עידיהן: ג] [נ"א כל מין] (גליון) וכ"ה בדפו"י: ד] בתנם הוסיפוהו דממשיך הדורש את כל הפסוק (דק"ס, חלופי גירסאות): ה] "וכולהו" ליתא בראשונים המעתיקים את רש"י. והלחם סתרים גורס וכולה, ומפרש שקאי על המשא והמתן: ו] העולם (הושמט בש"ס וילנא): ז] צ"ל העובדי כוכבים (דפו"י "ביום איד הגוים"): ח] דפו"י "יום נוצרי". תוס' הר"ש משאנץ "יום איד": ט] טעמי ההיתר (איבה, קים לן בגוייהו, כמחניף) מובאים בראשונים בשם רש"י: י] צ"ל ללישנא דהרווחה (מהר"ם, עי"ש): כ] ד' פירוש ומידי: ל] יש להוסיף ומשום לפני עור ליכא (ע"פ לשון הרשב"א והרא"ש): מ] ד' פירוש ואפי': נ] על מנהגינו שאפילו אנו מחזיקין (נשתנה בש"ס וילנא): ס] דפו"י סקרי, והוא לע"ז שפירושו הקדש לכומרים: ע] בתוס' רבינו אלחנן הובא כן מר"י בשם ר"ת: פ] צ"ל וחשובה (בארות המים): [illegible] עי' סח ע"א ד"ה ואידך "ומורי הר"ר פרץ". ועי' מהרי"ק שורש לב המעתיק מה שמצא בתוס' ר"פ, וליתא בתוס' לפנינו:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ט מהלכות עבודת כוכבים הלכה א סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמח סעיף א:

רבינו חננאל

דרש רבי שמלאי לעתיד לבא מביא הקב"ה ספר תורה ומניחה ואומר כל מי שעוסק בתורה יבא ויטול שכרו מתקבצין ובאין כל האומות בערבוביא דכתיב כל הגוים נקבצו יחדו

תורה אור השלם

א) לִי נָקָם וְשִׁלֵּם לְעֵת תָּמוּט רַגְלָם כִּי קָרוֹב יוֹם אֵידָם וְחָשׁ עֲתִדֹת לָמוֹ: [דברים לב, לה]

ב) כָּל הַגּוֹיִם נִקְבְּצוּ יַחְדָּו וְיֵאָסְפוּ לְאֻמִּים מִי בָהֶם יַגִּיד זֹאת וְרִאשֹׁנוֹת יַשְׁמִיעֻנוּ יִתְּנוּ עֵדֵיהֶם וְיִצְדָּקוּ וְיִשְׁמְעוּ וְיֹאמְרוּ אֱמֶת: [ישעיה מג, ט]

ג) יֹצְרֵי פֶסֶל כֻּלָּם תֹּהוּ וַחֲמוּדֵיהֶם בַּל יוֹעִילוּ וְעֵדֵיהֶם הֵמָּה בַּל יִרְאוּ וּבַל יֵדְעוּ לְמַעַן יֵבֹשׁוּ: [ישעיה מד, ט]

ליקוטי רש"י

רבי יהודה אומר נפרעין מהן. מהכותים ביום חגם מפני שהוא מצטער לכל אדם שפורע מילר אבל לא משלמים להם ממון ביום חגם לפי שמשמחם ביום חגם ומודה לעבודה זרה כדפירש במסכת ע"ז. [מו"ק ט:]. [מפני שהגוי מצר כשפורע חובו ולא אזיל ומודה [רש"י כת"י מו"ק שם].] שמח הוא לאחר זמן. שפרע לו ולאמר דלא נפרע מהן [מו"ק שם]. ועדיהם המה. הפסילים הם עדים על בושת עובדיהם שהרי אינן רואין ולא יודעין והיו עובדין להם [ישעיה מד, ט].

תלמוד בבלי <עוז והדר> - כח עבודה זרה תלמוד בבלי עמוד מס 14 **הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה**

משנה עבודה זרה דף ב., תד"ה אסור

אסור לעשות מקח וממכר עם עכו"ם בימים קודם החג שלהם, משום שהגוי ילך ויודה על זה לעכו"ם שלו. ובתוספות הקשו למה בימיהם לא חששו לזה אף במקום שליכא חשש איבה, ותירצו שקים להו שהעכו"ם בזמניהם אינם באמת עובדים לעבודה זרה.

It is forbidden to do business with idolaters up to three days before their pagan holiday, because they may use this as a catalyst to praise the idol. Tosafos ask why people in their time were not careful to avoid this even when it is unlikely to cause enmity? They answer that the idolaters of their time didn't really worship their deities.

יב **אבל** בזמן הזה כו'. ומכל מקום מה שמזכר בסעיף ט' מסור גם המילנע, ב"מ [עמוד שיח ד"ה ומ"ש] וע"ש: **יג** **ניי"א** יא"ר. שנה מדשה: **יד** **מבערב**. דמי יתמר מהוי ליה מיבה הוחיל והוברגל כבר, דמתי דהוה הוה, וכל שכן בזמן הזה דלא שכיחא כולי האי דמחללי ומודי, שם [תלומת הדשן סימן קלה]:

קמט **א** **ואסור** **ליכנס** **בתוכה** כו'. כתב הרמב"ם בפירוש המשנה [עבודה זרה פ"א משנה ד] ולפיכך יודע לך שכל עיר של חומה נוהגת היתר שיהיה להם בית תְּפִלָּה שהוא בית עבודת אלילים גלי ספק חותה העיר מסור לעבור בה בכוונה, וכל שכן לדור בה (עיין לקמן ס"ק ד'), מכל מקום תמת יהיה בעוונותינו ושוכנים במרכז חנוסים ומתקיים בנו מה שנאמר [דברים ד, כח] ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן. ואם העיר דינה כן, קל ומומר בית עבודת אלילים עכשיו שהוא מסור לנו כמעט לרחותו וכל שכן ליכנס בו, ע"כ:

יב [יד] **ה** **יש** **אומרים** **שאין** **כל** **דברים** **אלו** **אמורים** **אלא** **באותו** **זמן** **יב** **אבל** [ט] **בזמן** **הזה** **אינם** **בקיאים** **בטיב** **אלילים** **לפיכך** **מותר** **לשאת** **ולתת** **עמהם** **ביום** **חגם** **ולהלוותם** **וכל** **שאר** **דברים**: הגה [ג] **ואפילו** **נותנים** **המעות** **לכהנים** **אין** **עושין** מהם תקונת אז **גויי** **אלילים** **מלא** **הכהנים** **חולקים** **ושומים** **בו** [טו] **ועוד** **דאית** **בזה** **מסוס** **איבה** **אם** **נפרים** **עלמנו** **מהם** **ביום** **חגם** **ומנו** **שרויים** **ביניהם** **ונריכים** **לשחת** **ולחת** **עמהם** **כל** **השנה** [טז] **ולכן** [ו] **אם** **נכנס** **לעיר** **ומלאם** **שמחים** **ביום** **חגם** **שחת** **עמהם** **משוס** **איבה** **דהוי** **כמחניף** **להם** [יז] [ג] **ומכל** **מקום** **בעל** **נפש** **ירחיק** **מלשחות** **עמהם** **אם** **יוכל** **לעשות** **שלא** **יהיה** **לו** **איבה** **בדבר** [ז] **וכן** **אם** **שולח** **דורון** **לגוי** **בזמן** **הזה** **ביום** **שמיני** **שחר** **ניט"ל** **שקורין** **יג** **ניי"ח** **יא"ר** **שיש** **להם** **סימן** **אם** **יגיע** **להם** **דורון** **בחג** **ההוא** **אם** **אפשר** **לו** **ישלח** **לו** **יד** **מבערב** **ואם** **לא** **ישלח** **לו** **בחג** **עלמו**:

סימן קמט

דיני יריד מעבודת אלילים. ובו ה' סעיפים:

א [ו] **עיר** **שעושים** **בה** [א] **יריד** **ביום** **חגם** **והגוים** **מתקבצים** **מכמה** **מקומות** **והולכים** **שם** **לכבד** **אלילים** [ב] **מותר** **לילך** **חוצה** **לה** **א** **ואסור** (א) **ליכנס** **בתוכה** **היתה** **חוצה** **לה** **מותר** **ליכנס** **בתוכה** **ההולך** **ממקום**

ביאור הגר"א

דבור ראשון] וטור [עמוד שיח] כדי שלא כו': [יד] **[סעיף יב] יש אומרים כו'** [הגה] **ואפילו כו'**. תוספות [עבודה זרה] ב' א' ד"ה אסור כו': (ליקוט) **יש אומרים כו'**. תוספות שם ד"ה אסור כו'. ואינה דבר שבמנין, מדקאמר שמואל [שם ז, ב] בגולה כו'. וטעמא דאין אדוקין כולי האי שם, ספר התרומה [סימן קלד] ור"ן [שם א, ב ד"ה דינרא] ורא"ש [שם פ"א סימן א] ושאר פוסקים (ע"כ): [טו] (ליקוט) **ועוד דאית כו' ומכל מקום כו'**. וכמו שכתוב לעיל סעיף ה' וכן גוי כו'. ודוקא היכא דאית ליה לאשתמוטי, הא לאו הכי מותר לגמרי כמו שכתוב (שם כ"ו א') דאפילו אולודי בשבת ואונוקי בשכר היה מותר משום איבה אי לאו דאית ליה לאשתמוטי, ואולודי בחול שרי משום איבה משום דלית ליה לאשתמוטי, הר"ן [שם]. וכתב וזהו שאמר [שם ו, ב] לא אשקליה הוה ליה איבה, וכמו שכתוב בתוספתא [הובא בירושלמי שם] [יג] וירושלמי [שם פ"א הלכה א] וכמו שמבאר והולך (ע"כ): [טז] **ולכן כו'**. תוספתא וירושלמי [שם] הביאו תוספות שם [ב, א ד"ה אסור]: [יז] **ומכל מקום בעל כו'**. ירושלמי [שם סוף הלכה ג] גרדאי שאילון לרבי אמי יום משתה של עובדי כוכבים מהו, סבר מישרי לון מן הדא מפני דרכי שלום, אמר ליה רבא [יד] והא תני רבי חייה יום משתה של עובדי כוכבים אסור, אמר רבי מנא [טו] לולי רבא הייה מתיר עבודת כוכבים שלהם, וברוך שהרחקנו מהם. דכל היכא דאיכא לאשתמוטי לא שרינן כדי להחניף להם, הרמב"ן [שם יג, א ד"ה עוד] והר"ן [שם א, ב סוף ד"ה דינרא] [כמו שכתוב שם (כ"ו א') סבר כו' סבר כו']:

קמט [א] **[סעיף א] יריד כו' והגוים כו'**. (בפי') [כפירוש] [א] ה"ר יונה [עבודה זרה יא, ב ד"ה מתניתין]. והרא"ש שם [פ"א] סימן ט' [כתב וז"ל], וה"ר יונה ז"ל כתב לא אסור כו'. וכן פירש ר"י בתוספות שם ד"ה עטלוזא כו', וכן כתב הראב"ד בהשגות [עבודה זרה ט, ט] ושכן הוא בתוספתא [שם פ"א הלכה ג] בהדיא: (ליקוט) **שעושים בה יריד**. עיין מה שכתבתי שם, וכן כתוב בראש"ש [שם] סימן י"א מדקאמר בגמרא [שם יב, א] דלא חשו לדמי עבודת כוכבים ומאי שנא משאר יום אידן דלא אסור אלא משום אזיל ומודה או לפני עור כו', אלא יריד לעבודת כוכבים כו', וכן הוא [ב] בירושלמי דגרסינן שם [הלכה ד] עיר שיש בה עבודת כוכבים תוכה אסור, משום דיש בה צלם אחד תוכה אסור, ריש לקיש אמר ביריד שנו כו', ע"ש (ע"כ): [ב] (ליקוט) **מותר כו'**. וכן לישא וליתן, וכמו שכתוב שם [יא, ב רש"י ד"ה חוצה]. והשמיטו הרי"ף [שם ג, ב] והפוסקים כל השקלא וטריא דשם בבעיא דעטלוזא כו', משום דקיימא לן כלישנא קמא. ועוד, שמפרשים שרבא ורבה בר עולא [שם יב, א] כל אחד מוסיף על שלפניו להקל, רבא קאמר משום דמי עבודת כוכבים ליכא למיחש, דדמי עבודת כוכבים מותר. וכן הא דאמרינן שם ל"ג א' אלא עובדי כוכבים כו', לאוקים אף כאביי, אבל קיימא לן [רמב"ם שם הלכה יח] כרבא ורב נחמן [שם סד, א]. וכן רבה בר עולא קאמר דהא דרבא פשיטא דליכא למיחש, שאלו היה העובד כוכבים מגרר עם תוכה לא היה עומד ביום אידם חוצה לה. דלא כרש"י [שם יב, א מד"ה משום בשר] שמפרש הכל לחומרא. ועיין שם בר"ן [ג, א דבור ראשון] בארוכה (ע"כ): (ליקוט) **מותר** **ליך** **חוצה כו'**. לשון הרמב"ם [שם הלכה ט] [ומדקדוק לשונו משמע דאיירי בלילך לחוד] [ג]. והוא תמוה, דמתניתין [שם יא, ב] איירי בלשאת ולתת, דאחר כך קאמר [שם] מהו לילך לשם [אלא שהרמב"ם מפרש סיפא לעבור דרך שם, כמו (שמפרש ואילך) [שכתוב שם] [א] הלכה י ההולך כו'], וכן פירשו רש"י שם [ד"ה חוצה] ושאר פוסקים, וכן בגמרא שם [יב, א] לא חשו להם חכמים כו'. וכן הקשה הראב"ד מתוספתא [שם פ"א הלכה ג], ע"ש בהשגות [הלכה ט] (ע"כ):

באר היטב

(ט) **בזמן הזה**. ומכל מקום מה שמזכר בסעיף ט' מסור גם המילנע, ב"מ וע"ש, [ב"ך ס"ק יב]:

קמט (א) **ליכנס**. כתב הרמב"ם בפירוש המשנה ודע שכל עיר של חומה נוהגת שיהיה להם בית תְּפִלָּה שהוא בית עבודת אלילים גלי ספק מותה העיר מסור לעבור בה בכוונה, וכל שכן לדור בה, מכל מקום תמת יהיה בעוונותינו ושוכנים במרכז חנוסים ומתקיים בנו מה שנאמר ועבדתם שם וגו'. ואם העיר דינה כן, קל ומומר בית עבודת אלילים עכשיו שהוא מסור לנו כמעט לרחותו וכל שכן ליכנס בו, עכ"ל, [ב"ך ס"ק ג]:

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 297 יד יו"ד ה (קיב - קנח) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שו"ע יורה דעה סימן קמח סעיף יב

לדינא נקטו הפוסקים שבזמן הזה מותר לעשות עסק עם הנכרים אפילו ביום אידם כיון שאינם אדוקים לילך ולהודות וגם יש חשש איבה. ומ"מ טוב להתרחק מזה אם אפשר.

The Poskim accept the ruling of Tosafos that non-Jews are no longer suspect of giving praise to their deities on their holidays, and therefore one may conduct business with them even on the holiday itself. However, it is good to avoid joining their celebrations if it will not cause enmity.

מאי לאו אעובר לא אבהמה והא דמיו קתני תני דמיה והא נותן כל דמיו לכהן קתני ואי בהמה כהן מאי עבידתיה הכא במאי עסקינן כגון דיהיב ליה בהמה מעברתא לפטומה דמיגו דקנסינן ליה אבהמה קנסינן ליה אעובר אמר רב אשי ת"ש רבי יהודה מתיר בשבורה מפני שאינה יכולה להתרפאות הא יכולה להתרפאות אסר והא עובר נמי כיכול להתרפאות דמי שמע מינה ואיכא דמתני לה אמתני' והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי לימא מתני' דלא כרבי יהודה דתנן רבי יהודה מתיר בשבורה אפילו תימא רבי יהודה שבורה לאו היינו אורחיה עובר היינו אורחיה: ת"ש רבי יהודה אומר המקבל בהמה מן העובד כוכבים וילדה מעלין אותו בשווי ונותן חצי דמיו לכהן והנותן לו בקבלה אע"פ שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה בדמיו ונותן כל דמיו לכהן מאי לאו אעובר לא אבהמה והא דמיו קתני תני דמיה והא נותן כל דמיו לכהן קתני ואי בהמה כהן מאי עבידתיה הכא במאי עסקינן כגון דיהיב בהמה מעברתא לפטומה דמיגו דקנסינן ליה אבהמה קנסינן ליה אעובר אמר רב אשי ת"ש ר' יהודה מתיר בשבורה מפני שאינה יכולה להתרפאות הא יכולה להתרפאות אסור והאי נמי כיכול להתרפאות דמי שמע מינה איבעיא להו מכר בהמה לעובריה מאי תיבעי לר' יהודה תיבעי לרבנן תיבעי לרבי יהודה עד כאן לא קא שרי ר' יהודה אלא בשבורה דלא אתיא לאיחלופי אבל שלמה דאתיא לאיחלופי אסר או דלמא ומה שבורה דפסקה מיניה וכל שכן שלמה דלא פסקה מיניה תיבעי לרבנן עד כאן לא קאסרי רבנן אלא בשבורה דפסקה מיניה אבל שלמה דלא פסקה מיניה שרו או דלמא ומה שבורה דלא אתיא לאיחלופי אסרי וכל שכן שלמה דאתיא לאיחלופי וטעמא דרבנן משום הכי הוא והתניא אמרו לו לרבי יהודה והלא מרביעין עליה ויולדת אלמא משום עובריה הוא הכי קא"ל טעמא דידן משום דאתיא לאיחלופי בבהמה אלא את מ"ט שרית משום דאין יכולה להתרפאות כמאן דזבנה לשחיטה דמי והלא מרביעין עליה ויולדת וכיון דמרביעין עליה ויולדת משהא לה ואמר להו לכשתלד דלא מקבלת זכר תא שמע והנותן לו בקבלה ולא קתני אע"פ שאינו רשאי וליטעמיך המשתתף לו דלא קתני הכי נמי דרשאי והא אמר אבוה דשמואל אסור לאדם שיעשה שותפות עם העובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה ונשבע לו בשם עבודת כוכבים שלו והתורה אמרה לא ישמע על פיך אלא תנא מכירה והוא הדין לשותפות ה"נ תנא מכירה והוא הדין לקבלנות ומאי שנא מכירה דנקט דעיקר מכירה היא תא שמע רבי יהודה אומר המקבל בהמה מן העובד כוכבים וילדה מעלין אותו בשווי ונותן חצי דמיו לכהן והנותן בקבלה אע"פ שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה בדמיו ונותן כל דמיו לכהן וחכמים אומרים כל זמן שיד עובד כוכבים באמצע פטורה מן הבכורה

מאי

תלמוד בבלי <עוז והדר> - לה בכורות תלמוד בבלי עמוד מס 16 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

דין הנוצרים בזמן הזה

בכורות דף ב:, תד"ה שמא

אסור להשתתף עם גוי שמא יתחייב לו הגוי שבועה וישבע בשם עכו"ם מחמת הישראל. ובתר ספות כתבו שבזה"ז התיר ר"ת בגלל שהם נשבעים בשם שמים יחד עם שם עכו"ם, ושיתוף כזה לא הוזהרו עליו בני נח. *ולדבריהם הנוצרים שבזמנינו העובדים עכו"ם בשיתוף עם שם שמים לכאו' אינם בכלל עובדי ע"ז.*

One may not enter a partnership with a non-Jew because he may cause his non-Jewish partner to swear using the name of his idol. Tosafos write that this is permitted nowadays because they swear to Hashem and their diety together, and this form of "shituf" (co-worship) is not prohibited for non-Jews. *This would imply that non-Jews who worship a trinity would not be considered true idolaters.*

רק הגאוה והכעס יתרחק ממנה עד קצה האחרון. אמרינן בגמרא ו' דבריס גנאי לתלמיד חכם, עיין [ב] ברכות פרק (ח') [ו] [ו] [מג, ב]: **א מלאכתו עיקר.** פירוש, שיעשה רק כדי פרנסתו, [ג] ואמרינן בגמרא [שם לה, ב] הרבה עשו כר' ישמעאל ועלתה בידן, ע"ש. ועיין בהגהות מיימוניות פרק ג' מהלכות תלמוד תורה [אות ב] בענין יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ [אבות פ"ב משנה ב]: **ב יתחייב לו שבועה.** [א] עיין בתשובת ר' אהרן ששון [תורת אמת] סימן צ"ה דפעמים אסור לקבלה: **כתב** הרמב"ס פרק (ז') [ו] [ו] מהלכות דעות [הלכה ב] מצות עשה להדבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממעשיהם, שנאמר [דבריס י, כ] ובו תדבק: [שם הלכה ג] **מצוה** על כל אדם לאהוב את כל אחד מישראל כגופו, שנאמר [ויקרא יט, יח] ואהבת לרעך כמוך. ודוקא רעך בתורה ובמצות, אבל אדם רשע שאינו מקבל תוכחה מצוה לשנאותו, בערבי פסחים דף קי"ג [ע"ב] (הגהות מיימוניות שם אות א). ומשמע שם בתוספות [ד"ה שראה] דאפילו הכי מצוה לטעון עמו, כדי לכוף יצרו, שלא יבואו לידי שנאה גמורה. [ב] ונימוקי יוסף [בבא מציעא יז, ב ד"ה גמ'] פסק הפך מזה, וכן כתבו התוספות בבבא מציעא [לב, ב ד"ה לכוף], וכן פסק רמ"א בחו"מ סימן ער"ב סעיף י' כוותיה: [רמב"ס שם] [ד] **המתכבד** בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא: [שם הלכה ד] **אהבת** הגר שנתגייר ב' מצות עשה הם [כו'], שנאמר [דבריס י, יט] ואהבתם את הגר: [שם הלכה ה] **השונא** אחד מישראל בלבו עובר בלא תעשה, שנאמר [ויקרא יט, יז] לא תשנא את אחיך בלבבך, אבל המכה חבירו והמחרפו אע"פ שאינו רשאי אינו עובר משום לא תשנא. (ומכל מקום עובר על לא יוסיף [כו'] להכותו דבריס כה, ג):

מלאכה סופה בטלה וגוררת עון [א] כי העוני יעבירנו על דעת קונו ומכל מקום לא [ב] יעשה א מלאכתו עיקר אלא (ב) עראי ותורתו קבע וזה וזה יתקיים בידו: [ג] וישא ויתן באמונה [ב] ויזהר מלהזכיר שם שמים לבטלה שבכל מקום [ד] שהזכרת השם מצויה מיתה מצויה [ג] [ג] ויזהר מלישבע אפילו באמת [ד]* שאלף עיירות היו לינאי המלך וכלם נחרבו בשביל שהיו נשבעים שבועות אף על פי שהיו מקיימים אותם [ה] [ד] ויזהר מלהשתתף עם בן נח עובד עבודת אלילים [ה] שמא ב יתחייב לו

ערך לחם למהריק"ש

[שם] באמונה וכו'. לא לימא אינש לינוקא דיהיבנא לך מידי ולא יהיב ליה, משום דאתי לאגמוריה שקרא שנאמר [ירמיה ט, ד] למדו לשונם דבר שקר, סוכה מ"ו ע"ב: [שם] שם שמים לבטלה. יכול לתת שלום כפול לגוי ויתכוין לאחר, כגון שיאמר שלמא למר שלמא למר ויתכוין לרבו, גיטין [סב, א] [ב]: [שם] מלהשתתף כו'. עיין יורה דעה סימן (קנ"ז) [קמז] [סעיף ג] ודיני משא ומתן ביום אידם שם סימן קמ"ח:

שערי תשובה

היה משיב ברכה טובה, עכ"ל: (ב) **עראי.** עיין באר היטב. ועיין מג"א [ס"ק ב] במה שכתב במי שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו, ונרשם פרק קמא דנדרים, ועיין מה שכתב בבית אפרים [ראש אפרים] על טריפות

באר היטב

הרמב"ס בהלכות דיעות, [מ"א ריש הסימן]: (ב) **עראי.** פירוש, שיעשה רק כדי פרנסתו, [מ"א ס"ק א]. והעיקר ללמוד תורה. ומצות עשה להדבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד מעשיהם, רמב"ס שם, [מ"א ס"ק ב]:

ביאור הגר"א

קנו [א] [סעיף א] כי העוני כו'. ריש פרק ד' דערובין [מא, ב]: [ב] ויזהר כו'. פרק קמא דנדרים [ז, ב]: [ג] ויזהר כו' שאלף כו'. מדרש רבה ריש מטות [במדבר פרשה כב, א], ושם כתוב אלפים עיירות [ד]: [ד] ויזהר כו'. סנהדרין ס"ג ב':

הגהות רעק"א

ב) (מג"א ריש הסימן) **ברכות פרק ו'.** מ"ג [ע"ב] [כת"י]: ג) (שם סק"א) **ואמרינן בגמרא.** ברכות לה, ב [כת"י]: ד) (שם סק"ב) **המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא.** בכסף משנה פרק ג' הלכה י"ד מהלכות תשובה כתב שלא ידע מקומו של דין זה, ובהקדמה לספר שאילת שלום על

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 72 ג או"ח ג (קנ - רמא) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שו"ע אורח חיים סימן קנו סעיף א'
המחבר כתב לאסור להשתתף עם גוי עובד ע"ז שמא ישבע על ידו בשם עכו"ם, אבל הרמ"א כתב שיש מקילים כדעת התוספות שהגוים בזה"ז כוונתם לשם שמים בשיתוף, והגוים אינם מוזהרים על שיתוף כזה.

Shulchan Aruch writes that one should avoid partnering with a non-Jew, but Rema permits the practice based on the opinion of Tosafos that non-Jews are not forbidden from worshipping a "shituf".

[שם הלכה ו] **כשיחטא** אין למיחש לשמעו וישמוק, אלא יאמר לו למה עשית כך וכך. (עיין סימן תר"ו סעיף ו וסימן תר"ח סעיף ג בהגה בענין הוכחה). ומכל מקום לא ידבר לו קשות עד שיכלימנו, שנאמר [ויקרא יט, יז] ולא תשא עליו חטא, שהמלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא. אלא יוכיחנו בשעת נחת ובלשון רכה, ואם לא חזר בו ג' או ג' פעמים מכלימין אותו ברבים. כתב רמ"ס [ירמיס השלם סימן קנה] שע"ג דמרבינן בגמ' מציעא פרק ג' [לא, ב] מהוכח תוכיח אפילו תלמיד לרב, היינו במקבלו [ו] (פירוש, שמוכח יג), ולחברו אפילו אין מקבלו (הגהות מיימוניות שם אות ד): **החושד** בשכרים לוקה בגופו (יומא דף י"ט ע"ב): [ז] **אפור** למנות ישראל, אפילו אינו מכוון למנות רק להטיל גורל, אפילו לדבר מצוה, אלא מוציאין מנצעותיהם ומונין מנצעותיהם (יומא דף כ"ב ע"ב): **אין** ממנין פרנס על הצבור אלא ת"ח קופה של ברגים תלויה מאחוריו (שם): [ד] **הא** דאמרי [ו] לעיל מפני השלום [יבמות סה, ב], היינו בדבר שבבר עבר, ולא בלהבא (ספר חסידים סימן תכ"ו): [ח] **בשלשה** דברים מותר לשנות, במקצת בפוריא בחשפיזא [בבא מציעא כג, ב], עיין בחו"מ סוף סימן רס"ב: כתב הר"ם סוף שביעית [משנה ח] מי שהלך למקום שאין מכירים אותו והם סוברים שהוא שנה הרבה ומכבדים אותו ביותר, צריך לומר להם לא שניתי כל כך הרבה, ע"ש בשם ירושלמי [שביעית פ"י הלכה ג]: **אורח** לא ישבח הבעל הבית, שמא ירבו עליו אורחים, כדאיתא (בגרכות) [בערכין] [יד] [טו, ב]: **אם** שמע דין ונראה לו שהלכה כך, מותר לאמרו בשם אדם גדול כי היכי דליקבלי מיניה (עירובין דף כ"ט ע"ב [ט]) ופסחים דף [ק]י"ב [טו] ע"ב).

שבועה ועובר משום **לא ישמע על פיך** [שמות כג, יג]: הגה [ה] [י] ויש מקילין בעשיית שותפות עם [ג] הגויים בזמן הזה [ה] משום שמין הגויים בזמן הזה נשבעים בעבודה זרה ואף על גב דמזכירים העבודה זרה מכל מקום כוונתם לעובה שמים ואין [ו] אלא שמשתפים עם שמים ודבר אחר ולא מלינו שיש בזה משום לפני עור לא תתן מכשול [ויקרא יט, יד] דהרי אין הגויים מוזהרים על השתוף [ז] ט) ולמה עמהם אלא שותפות לכולי עלמא שרי אלא יוסי מגיהם ועיין ביורה דעה הלכות עבודה זרה סימן קמ"ז ג*):

ובמוף מסכת כלה מיתת המומר דבר גשם מכם שלא גמרו ממנו, גורס לשכינה שתשתלק, י) וכן הוא בגרכות דף כ"ז [ע"ב], עיין שם בתלמידי רבינו יונה [יח, ב ד"ה המומר], ולע"ע: **כל** שלינו חומר דבר בשם אמרו עובר בלאו (נדרים פ"ק [טו]): **חייב** אדם ליזהר בימומים ובלמנות, אפילו הם עשירים גדולים. וכל המקניטן או מכעיסן או הכאיב להן או רדה בהן או אבד ממונם עובר בלא תעשה, וכל שכן המכה חותן או המקללן, שנאמר [שמות כב, כא] כל אלמנה ויתום לא תענון. במה דברים אמורים בזמן שעינה חותן לגרכו, אבל עינה חותן הרב כדי ללמדן תורה או חומות או להוליכן דרך ישרה חומר, ומע"פ כן לא ינהג בהן מנהג כל אדם, אלא יעשה להם הפרש וינהגם בנחת וברחמים גדולים, אחד יתום מאב ואחד יתום מאם. ועד שימתי נקראים יתומים לענין זה, עד שלא יהיו צריכים לאדם להסמך עליו ולאמנן ולהטפל בהן, אלא יהיה עושה כל צרכיו לעצמו כשאר כל הגדולים [רמב"ם דעות ו, י]: **המרגל** בחבירו עובר בלא תעשה, שנאמר [ויקרא יט, טז] לא תלך רכיל בעמך [רמב"ם שם ז, ח]. לאיזהו

שערי תשובה

בהקדמה לחלק ב' [ג, ג] שמקור הדברים מתנחומא פרשת במדבר [פרשה כב]. ושוב נדפס ספר נודע ביהודה מהדורא תנינא [או"ח סימן כ] וכתב ג"כ בסיום, ע"ש. ועיין בשו"ת בית אפרים חלק או"ח סימן (ט"ו) [יח] [ד"ה ודרך]. ועיין מה שכתב [מ"א ס"ק ב] בשם הים של שלמה שלא יאמר בתלמוד ביצים אלא בעים, ונראה דהאידנא שהורגלו לומר בעים על ביצים שלמטה, ויש במלת בעים הרגשה יותר לדבר מגונה, שפיר דמי לומר ביצים. ועיין שם [במ"א] שכתב בענין קבעת עתים לתורה [שבת לא, א], ופירש רש"י [שם ד"ה קבעת] לפי שאדם צריך להתעסק בדרך ארץ כו'. והגאון בעל הפלאה ז"ל [כתובות, פתחא זעירא אות לה] פירש שקבעת הוא מלשון קבען (פליסא) [פלניא*] [ראש השנה כו, ב], שאף מי שהוא טרוד גדול בעסקיו יש לו (לגזור) [לגזול] מזה עת ללמוד תורה, ודברי פי חכם חן. ועיין בהקדמת שו"ת בית אפרים חלק או"ח [ד"ה ויובן] מה שכתב מזה דבר נאה ומתקבל:

באר היטב

(ג) הגוים. עיין תשובת שער אפרים סימן כ"ד מזה. ועיין מ"א [ס"ק כ] שכתב תוכחת מוסר גדול בסימן זה. (ובספר אליה רבה ס"ק ב הביא כמה ענייני מוסר בשם של"ה מסכת חולין ענין משא ומתן ושאר ספרי מוסר, הגא"א):

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 74 ג או"ח ג (קנ - רמא) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שבועתו ראשונה[ב], ובפרט כשיש בידה מתנות ממנו, יכולה להחזיק בהם עבור בושתה. היוצא מזה דהוא חייב בקנס ובעונש לא מצד כתיבת התנאים והקנין, כי אם מצד תקנת הקדמונים, ואין זה ענין כלל לדין שליח לדבר עבירה, דאף אם נימא שביטל מעשה השליח בקנין ובכתיבת התנאים שעשה בהרשאת המשלח, מ"מ החיוב מצד הבושה מונח על צוארו, וצריך הוא מלבד הקנס שיתן לה, גם לפייס אותה שתמחל על כך שיסור ממנו עונש החרם מתקנת הקדמונים.

והנה כיון שראיתי שהדין הזה אין לו שייכות לפלפולו של מעלתו בדין אין שליח לדבר עבירה, לכך לא עיינתי בדברי מעלתו, כי אני טרוד מאד בטרדא עצומה, טרדות התלמידים וטרדות הוראה העולה על כולם. אמנם לכבודו שמתי עיני בהעברה בעלמא ובהשקפה ראשונה, ראיתי מה שהביא מעלתו בשם חכם אחד הרוצה להוכיח כדעת הרמ"א בחו"מ ריש סימן קפ"ב, דפסק כרבינא דהיכא דשליח לאו בר חיובא יש שליח לדבר עבירה, מהא דאיתא במסכת ע"ז נ"ג ע"ב, אר"י א"ר ישראל שזקף לבינה ובא נכרי והשתחוה לה אסרה, ומוכיח מדאמר רחמנא [דברים י"ב ג'], ואשריהם תשרפון באש, והלא ארץ ישראל ירושה להם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אלא מדפלחו לעגל גלו דעתייהו דניחא להו, ופריך דלמא לעגל ניחא להו במידי אחרינא לא, אמר קרא [שמות ל"ב ד'] אלה אלהיך ישראל, מלמד שאוו לאלהות הרבה. ובסנהדרין דף (ס"ה) [ס"ג ע"א], אלמלא ו' שבהעלוך נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה, ופירש"י שם דלא כפרו בהקב"ה לגמרי שהרי שתפוהו בדבר אחר. ולפ"ז קשה כיון דעבדו לעגל בשיתוף, א"כ קשה אמאי אמר רחמנא ואשריהם תשרפון באש, הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, וליכא למימר כשחטאו בעגל גלו דעתייהו דניחא להו, דלמא בשיתוף ניחא להו שלא בשיתוף לא ניחא להו, דהא לא עבדו להעגל אלא בשיתוף, ומזה מוכח דהגמרא ס"ל דאותן נכרים שעבדו את האשירות עבדו ג"כ בשתוף. ולפ"ז קשה הא אין הנכרים מצווים על השיתוף[ג], וצריך לומר דאף שאין הנכרים מצוים על השיתוף, מ"מ שליחותייהו דישראל עבדו ונאסרו האשרות. וקשה הא אין שליח לדבר עבירה אלא ודאי, ע"כ צ"ל דהיכא דאין השליח בר חיובא, יש שליח לדבר עבירה כדעת רמ"א, ע"כ דברי החכם.

הנה אני אומר דקשר חבל בחבל ונימא בנימא, וזה גופא מנ"ל להחכם הזה דאין הנכרים מצווים על השיתוף, ואף שדבר זה מורגל בפי כמה חכמים שאין הנכרים מצווים על השיתוף[ד], וגם בכמה ספרים מדרשות ואגדות השתמשו בהקדמה זאת. ואני יגעתי ולא מצאתי דבר זה, לא בשני תלמודין בבלי וירושלמי, ולא בשום אחד מגדולי הראשונים, ואילו היה זה אמת הו"ל להרמב"ם להביא בהל' מלכים לפסק הלכה, שאין הנכרי מצווה על עבודה זרה בשיתוף, ולמה זה השמיט דין זה. גם הוא מוכח דאין חילוק בעובד ע"ז בין ישראל לנכרי, דהא ברייתא מפורשת היא במסכת סנהדרין נ"ו ע"ב, והתניא בע"ז כל שב"ד של ישראל ממיתין עליהן בן נח מוזהר עליהן, וכן פסק הרמב"ם בפ"ט מהל' מלכים הלכה ב', הרי דכללא כייל דכל שישראל נהרג עליו גם הבן נח מוזהר עליו. וג"ל דמה שנתפשט דבר זה לומר שאין בן נח מוזהר על השיתוף, היה ע"פ טעות שראו בהתוס' במסכת בכורות דף ב' ע"ב ד"ה שמא יתחייב לו כו', כתבו דנוהגין להשתתף עם נכרים הואיל והם נשבעין בקדושיהם כו', ואע"ג שמשתף שם שמים ודבר אחר, אין כאן לפני עור לא תתן מכשול, דבן נח לא הוזהרו על כך, ולדידן לא אשכחן איסור בגרם שיתוף, עכ"ל. ועפ"ז פסק הרמ"א באו"ח סימן קנ"ו בהגה"ה, ויש מקילין בשותפות עם נכרים משום שאין הנכרים נשבעין בע"ז כו', אלא משתפים שם שמים ודבר אחר, ולא מצינו שיש בזה משום לפני עור, דהרי אינם מוזהרין על השיתוף, עכ"ל. ולשון זה הטעה לכמה חכמים וסברו דכוונת הרמ"א הוא שאין בן נח מצווה לעבוד ע"ז בשיתוף*, אבל באמת לא כן הוא, וכוונת התוס' ורמ"א הוא, דמה שמשתף שם שמים ודבר אחר בשבועה, אין זה עובד ע"ז ממש, רק שמשתף שם שמים ודבר אחר, ואינו קורא בשם אלהים, ואינו אומר אלי אתה, רק שמזכירו בשבועתו עם שם שמים בדרך כבוד, בזה מצינו איסור לישראל דכתיב [דברים י' כ'] ובשמו תשבע, והוא אזהרה לישראל שלא ישבע אלא בשמו ברוך הוא, ולא ישתף שם שמים ודבר אחר, כמ"ש הרמב"ם בפי"א מהל' שבועות הל' ב', והנכרים אינן מוזהרים על זה השיתוף[ה], אבל בשעובד ע"ז בשיתוף אינו חילוק בין ישראל לנכרי[ו]. ואל תשיבני דהא הך דמשתף שם שמים ודבר אחר, יליף לה רשב"י בסנהדרין ס"ג ע"א, מקרא מדכתיב [שמות כ"ב י"ט] בלתי לה' לבדו, והרי קרא זה כתיב בזביחה, זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו. הנה אני אומר, בהך שיתוף שם שמים ודבר אחר שהוא במידי דאלהות בעובד ע"ז, באמת גם הנכרים בכלל, רק בזה שיתוף שם שמים ודבר אחר שאינו בעבודה, רק דרך כבוד שמזכירו בשבועה, זה הוא רק בישראל ולא בנכרים, אבל בעובד ע"ז

הגה"ה מבן המחבר מכת"י

* וכן סובר הש"ך ביו"ד סי' קנ"א ס"ק ז', ופירש דברי הדרכי משה שמביא הש"ך שם. כתבתי בגליון השו"ע שם דלא כמו שסובר הש"ך.

נודע ביהודה מהד"ת יו"ד סימן קמח

הנודע ביהודה החליט בתקיפות שודאי הוזהרו בני נח על עבודה זרה בשיתוף, ורק שבן נח הנשבע בשיתוף אינו כנשבע בשם עבודה זרה. *ולדבריו הנוצרים שבזמננו רובם ככולם הם עובדי ע"ז ממש.*

Noda BiYehuda rejects the notion that a non-Jew is actually permitted to worship a shituf. Tosafos only intended to say that an oath taken in the name of a shituf is not a prohibition for them. *According to this opinion, non-Jews who worship a trinity are considered to be Avoda Zara worshippers.*

קמז א סימן קנ"ו. בסופו. ועיין בחו"מ ריש סימן קפ"ב בטור ופוסקים מדין שותפות עם העובד כוכבים: ב כמו כרע בל. וכן בעל צפון [שמות יד, ב] ושאר אלילים הכתובים, וכן כתב הפרישה [אות ג] ופשוט הוא: ג אלהיך יהיה כו'. והב"ח [סוף הסימן] כתב דדוקא "אלהים" יהיה בעזרך מותר, אבל "אלהיך" אסור, ודלא כהעטרת זהב [לבוש סעיף ה]:

בשמה [ב] ג בין לצורך ב* בין שלא לצורך:

ב ג [ג] שם חגים שלהם [א] שהם כשמות בני אדם אין חשש להזכירם [ד] והוא שלא יקראם כמו שמזכירים אותם הגוים בלשון חשיבות:

ג ד (א) אסור לגרום לגוי שידור או ישבע בשם אלילים: [הגה] ד ☞ ועיין (ב) באורח חיים א סימן (א) קנ"ו א*) [ובחשן משפט סוף סימן קע"ו] ה:

ד ה ה מותר להזכיר שם אלילים הכתובים בתורה ב כמו כרע בל קורם נבו [ישעיה מו, א] העורכים לגד שלחן [שם סה, יא]:

ה ו מותר להתלוצץ באלילים: [הגה] [ה] (ג) ב מותר לומר לגוי (ב) ג (ב) [ו] ו אלהיך יהיה בעזרך או יצליח מעשיך:

לצורך אין איסור, קא משמע לן דאפילו לצורך. וכתב הטור על זה דבאמת אפילו שלא לצורך אסור וכל שכן לצורך, דנראה כמי שנותן בה ממש. ורבותא זאת יותר פשוט מן אידך גיסא, ועל פי זה ניחא לשון הרא"ש והטור ממה שהקשה עליהם ב"י [ד"ה ואסור אפילו]:

(ב) אלהיך יהיה בעזרך. אגב שיטפיה לא דק בהוראה זו, כי למדה [דרכי משה אות א] מדברי הרמב"ם [פירוש המשניות] סוף פרק ה' דגיטין, ועיינתי שם שלא נתכוין לזה ח"ו להתיר אמירה זו, אלא התם קאי על ומחזיקין ידי (עובדי עבירה) [עובדי כוכבים] ו בשביעית, דהיינו שעושין מלאכה בשביעית, ואפילו הכי יכול לומר להו אלהים יהיה בעזרך או יצליח מעשיך, וקאי על השם יתברך. אך שבדפוסים ישנים של רמב"ם כתוב אלהיך, ובלי ספק הוא טעות סופר, דאם כן אין לו שייכות לשם דלא מיירי מזה כלל, וכן הוא בדפוסים חדשים בהדיא כמו שכתבתי. ואמירה זו דאלהיך נראה שהוא איסור גמור שמחזיק ידי עובדי אליל. ובלבוש [סעיף ה] כתב הטעם להיתר לפי שהוא מתלוצץ עליו. ואין זה כלום, דמכל מקום העובד כוכבים סובר שבאמת אינו מתלוצץ ונמצא מחזיק ידי העובד כוכבים בזה, על כן אין לזה היתר כלל, וכבר הצעתי כן בפני מו"ח ז"ל א וקבע כן להלכה [ב"ח סוף הסימן] בשמי:

ערך לחם למהריק"ש

קמז סעיף ב חגים כו'. פירוש קדשים: סוף סעיף ג [ישבע בשם אלילים]. אם נשתתף כבר עם הגוי מותר להשביעו קודם שיפסיד ממונו. ועיין אורח חיים סימן קנ"ו:

ביאור הגר"א

דהרמב"ם מיירי באית ביה מעשה, וכמו שכתוב בתמורה (ג' ב') בשבועת שקר היכי דמי אי נימא דאמר שלא אוכל כו', וגמרא פריך שם בסנהדרין מדסתם משמע בכל ענין: [ב] בין לצורך כו'. שם [סג, ב] שלא יאמר כו', וכתב הרא"ש [שם פ"ז סימן ג] לכאורה משמע דוקא כהאי גוונא, ומיהו נראה דבכל ענין אסור, דקרא [שמות כג, יג] סתמא כתיב, אלא דקא משמע לן דאף לצורך אסור כו': [ג] [סעיף ב] שם חגים כו'. זה לשון הגהות מיימוניות [עבודה זרה] סוף פרק ה' כתב ר"א ממיץ [יראים השלם סימן רמה] שאין אסור אלא שם שניתן לה לשם אלהות, אבל שם הדיוטות אף על פי שעשאוהו אלוה כיון שבזה השם אין בו אלהות ואדנות וגם לא ניתן לו לשם כך מותר, דכתיב [שם] ושם אלהים כו', בשם אלהות הקפיד הכתוב, וכן תנן (עבודה זרה ח' א') אלו כו' קלנדא סטרנורא וקרטסים, שאלו שמות הדיוטות הן, ובכמה מקומות הוזכר אותו האיש ותלמידיו בש"ס ד כו'. וכן כתב המרדכי [שם רמז תתט]: [ד] והוא שלא כו'. רבינו ירוחם [נתיב יז ח"ה קנט, ג], וכן משמע בהגהות מיימוניות הנ"ל [ס"ק ג]: [ה] [סעיף ה הגה] מותר כו'. רמב"ם בפירושו [למשנה] סוף פרק ה' דגיטין מה שכתוב שם בגמרא ס"ב א' אחזוקו: [ו] אלהיך. צ"ל אלקים, וכן הוא בנוסחא שלפנינו ברמב"ם שם, ונוסחא מוטעת נזדמנה לו להרב:

באר היטב

קמז (א) קנ"ו. בסופו. ועיין בחו"מ ריש סימן קפ"ב בטור ופוסקים מדין שותפות עם העובד כוכבים, ש"ך [ס"ק א]: (ב) אלהיך. כתב הט"ז [ס"ק ב] לא דק בהוראה זו, דלמדה מדין שביעית והתם שייך לשון זה לומר לישראל ז דקאי על הקב"ה, אבל חלילה לומר לעובד כוכבים בלשון נוכח, דהוא מחזיק ידי עובד אליל, אלא זה יאמר אלהים יהיה בעזרך, וכן הב"ח קבע כן להלכה, עכ"ל:

פתחי תשובה

קמז (א) אסור לגרום. עיין בתשובת רדב"ז החדשות [ח"א] סימן קס"ו שכתב דבזמן שהוא כמציל מותר, ובלבד שלא יאמר לו השבע לי בשם עבודת כוכבים פלוני, אלא אומר לו סתם השבע לי והוא ישבע לו במה שירצה, ע"ש: (ב) באורח חיים סימן קנ"ו. דשם כתב בהגה ויש מקילין בשותפות עם העובד כוכבים משום שאינם נשבעין בעבודת כוכבים כו' אלא משתפים שם שמים ודבר אחר, ולא מצינו שיש בזה משום לפני עור דהרי אינם מוזהרים על השיתוף. ועיין בתשובת נודע ביהודה תניינא חלק יו"ד סוף סימן קמ"ח שהאריך להוכיח מה דמרגלא בפומייהו דאינשי שאין העובדי כוכבים מצווים על השיתוף הוא טעות, ויצא להם זה מלשון הרמ"א הנ"ל, ובאמת כוונת הרמ"א דמה שמשתף בשבועה, שאינו אומר אלי אתה רק שמזכירו בשבועתו עם שם שמים, בזה מצינו איסור לישראל דכתיב [דברים ו, יג; שם י, כ] ובשמו תשבע, אבל עובדי כוכבים אין מוזהרים על זה, אבל כשעובד עבודת כוכבים בשיתוף אין חילוק כלל בין ישראל לעובד כוכבים, ע"ש. וכן כתוב בתשובת מעיל צדקה סימן כ"ב, ע"ש, וכן כתוב בתשובת שער אפרים [סימן כד], וכן מצאתי בפרי מגדים לעיל סימן ס"ה בשפתי דעת סוף ס"ק (מ"ה) [יא], ע"ש. ולענ"ד אף שהאמת כן הוא מכל מקום אי אפשר לומר כן בדעת הרמ"א ז"ל, דמדבריו בדרכי משה לקמן סימן קנ"א [אות ו] המובא בש"ך שם ס"ק ז' מבואר להיפך, ע"ש. ועיין בספר משנת חכמים ריש הלכות יסודי התורה סוף לאו א' [יבין שמועה ד"ה והנה] שהביא דהגאון מהור"ר ישעיה בערלין זצ"ל מברעסלא כתב אליו בדבר זה והאריך בעוצם ידו דאין בן נח מוזהר כלל על השיתוף, וגם הוא ז"ל השיב לו באריכות. וגוף הפלפול שהיה ביניהם לא נזכר שם: (ג) מותר לומר. עיין ט"ז [ס"ק ב] וש"ך [ס"ק ג], ועיין בתשובת מקום שמואל סימן ל"ד:

גליון מהרש"א

קמז [א] [שו"ע סעיף ב] שהם כשמות בני אדם. עיין בספר סדר משנה על הרמב"ם פרק א' מיסודי התורה הלכה ז' [אות ב ד"ה אמנם לענ"ד] ותשובת שער אפרים סימן כ"ד, הבאתי דבריו בגליון שו"ע או"ח סוף סימן קנ"ו בדין זה:

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 293 יד יו"ד ה (קיב - קנח) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

פתחי תשובה יו"ד סימן קמז סק"א

הפתחי תשובה הביא עוד חבל אחרונים שסוברים כדעת הנודע ביהודה שבני נח מוזהרים על עבודה זרה בשיתוף, אך כתב שהרמ"א בעצמו דעתו להקל. *וכדברי הנוב"י נקטו רוב הפוסקים לדינא.*

Pischai Teshuva cites several Achronim who agree with the Noda BiYehuda, but says that the Rema certainly did not intend the Noda BiYehuda's explanation. *Practically, most Poskim rule like the Noda BiYehuda.*

אלא למ"ד טריפה יולדת מאי איכא למימר אמר קרא [א] אתך בדומין לך ודלמא נח גופיה טריפה הוה [ב] תמים כתיב ביה ודלמא תמים בדרכיו היה [ג] צדיק כתיב ביה דלמא תמים בדרכיו צדיק במעשיו הוה לא ס"ד דנח גופיה טריפה הואי דאי ס"ד דנח טריפה הוה א"ל רחמנא כוותך עייל שלמין לא תעייל והשתא דנפקא ליה מאתך לחיות זרע ל"ל אי מאתך הוה אמינא לצוותא בעלמא ואפילו זקן ואפילו סרים כתב רחמנא זרע איבעיא להו שלשה ימים הן ואידיהן או דלמא הן בלא אידיהן ת"ש ר' ישמעאל אומר שלשה לפניהם ושלשה לאחריהן אסור אי ס"ד הן ואידיהן רבי ישמעאל יום אידיהן חשיב להו מעיקרא וחשיב להו לבסוף איידי דתנא שלשה לפניהם תנא נמי שלשה לאחריהם ת"ש דאמר רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל יום א' לדברי רבי ישמעאל לעולם אסור ואי ס"ד הן ואידיהן האיכא ארבעה וחמשה דשרי אליבא דרבי ישמעאל לא קמבעיא לי דהן בלא אידיהן כי קא מבעיא לי אליבא דרבנן מאי אמר רבינא ת"ש ואלו הן אידיהן של עובדי כוכבים קלנדא סטרונייא וקרטסים ואמר רב חנין בר רבא קלנדא ח' ימים אחר תקופה סטרונייא שמונה ימים לפני תקופה וסימנך [ג] אחור וקדם צרתני ואי סלקא דעתך הן ואידיהן עשרה הוו תנא כוליה קלנדא חד יומא הוא חשיב ליה אמר רב אשי ת"ש לפני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים ואי ס"ד הן ואידיהן ליתני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים וכי תימא האי דקתני לפני אידיהן למעוטי לאחר אידיהן ליתני אידם של עובדי כוכבים ג' ימים לפניהם אלא ש"מ הן בלא אידיהן ש"מ איבעיא להו משום הרווחה או דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול למאי נפקא מינה דאית ליה בהמה לדידיה אי אמרת משום הרווחה הא קא מרווח ליה אי אמרת משום עור לא תתן מכשול הא אית ליה לדידיה וכי אית ליה לא עבר משום עור לא תתן מכשול והתניא אמר רבי נתן

תלמוד בבלי <עוז והדר> - כח עבודה זרה תלמוד בבלי עמוד מס 22 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מכירת מטלטלין לצורך עבודה זרה

גמרא עבודה זרה דף ו

הגמרא חוקרת אם טעם האיסור למכור בהמה לעכו"ם הוא משום דאזיל ומודה לע"ז במה שקיבל בהמה טובה או משום איסור לפני עור שמקריב את הבהמה שקנה לפני הע"ז. ומסקינן דליכא איסור לפני עור אלא באופן של 'תרי עברי נהרא', דהיינו דרק במקום שאין לו לעכו"ם בהמה להקריב כלל אא"כ יקנה בהמה זו מישראל, כה"ג אסור משום לפני עור, אבל אם כבר יש לו בהמה אחרת, מותר.

The Gemara discusses whether the Mishna forbids selling an animal to an idolater because he will praise his deity for the purchase, or because of "lifnei iver" – you are causing him to stumble by giving him an animal he will sacrifice fo Avoda Zara. The difference would be if he already owns an animal, because lifnei iver only applies in situations where the sinner could not have done the sin without the enabler.

מנין שלא ישתה אדם כום של יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח ת"ל [א] ולפני עור לא תתן מכשול והא הכא דכי לא יהבינן ליה שקליה איהו וקעבר משום לפני עור לא תתן מכשול הב"ע [ב] דקאי בתרי עברי נהרא דיקא נמי דקתני לא ישתה ולא קתני לא יתן ש"מ איבעיא להו נשא ונתן מאי ר' יוחנן אמר נשא ונתן אסור ר"ל אמר [ג] נשא ונתן מותר איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש [ד] אידיהן של עובדי כוכבים נשא ונתן אסורין [ה] מאי לאו [ו] לפני אידיהן לא אידיהן [ז] דוקא א"ד איתיביה ר"ש בן לקיש לרבי יוחנן אידיהן של עובדי כוכבים נשא ונתן אסור אידיהן אין לפני אידיהן לא תנא אידי ואידי אידיהן קרי ליה תניא כוותיה דר"ל [ח] כשאמרו אסור לשאת ולתת עמהם [ט] לא אמרו אלא בדבר המתקיים אבל בדבר שאינו מתקיים לא ואפילו בדבר המתקיים נשא ונתן מותר תני רב זביד בדבי רבי אושעיא דבר שאין מתקיים מוכרין להם אבל אין לוקחין מהם ההוא מינאה דשדר ליה דינרא קיסרנאה לרבי יהודה נשיאה ביום אידו הוה יתיב ריש לקיש קמיה אמר היכי אעביד אשקליה אזיל ומודה לא אשקליה הויא ליה איבה א"ל ריש לקיש [י] טול וזרוק אותו לבור בפניו אמר כל שכן דהויא ליה איבה [יא] כלאחר יד הוא דקאמינא: להשאילן ולשאול מהן כו': בשלמא להשאילן דקא מרווח להו אבל לשאול מהן מעוטי קא ממעט להו אמר אביי גזרה [יב] לשאול מהן אטו להשאילן רבא אמר כולה משום דאזל ומודה הוא: להלוותם וללוות מהן: בשלמא להלוותם משום דקא מרווח להו אלא ללוות מהן אמאי [יג] אמר אביי גזרה ללוות מהן אטו להלוותם רבא אמר כולה משום דאזל ומודה הוא: לפורען ולפרוע מהן כו': בשלמא לפורען משום דקא מרווח להו אלא לפרוע מהן מעוטי ממעט להו אמר אביי גזרה לפרוע מהן אטו לפורען רבא אמר כולה משום דאזל ומודה הוא וצריכי דאי תנא לשאת ולתת עמהן משום דקא מרווח להו [יד] ואזל ומודה אבל לשאול מהן דמעוטי קא ממעט להו שפיר דמי ואי תנא לשאול מהן משום דחשיבא ליה מילתא ואזל ומודה אבל ללוות מהן צערא בעלמא [טו] אית ליה אמר תוב לא הדרי זוזי ואי תנא ללוות מהן משום דקאמר בעל כרחיה מיפרענא והשתא מיהא אזיל ומודה אבל ליפרע מהן דתו לא הדרי זוזי אימא צערא אית ליה ולא אזיל ומודה צריכא: רבי יהודה אומר נפרעין מהן כו': ולית ליה לרבי יהודה אף על פי שמיצר עכשיו שמח הוא לאחר זמן [טז] והתניא רבי יהודה אומר אשה לא תסוב במועד מפני שניוול הוא לה ומודה ר' יהודה בסיד שיכולה לקפלו במועד שטופלתו במועד אע"פ שמצירה עכשיו שמחה היא לאחר זמן אר"נ בר יצחק הנח להלכות מועד דכולהו מיצר עכשיו (ט) שמחה לאחר זמן רבינא אמר עובד כוכבים לענין פרעון לעולם מיצר מתניתין דלא כר' יהושע בן קרחה דתניא [יז] ריב"ק אומר מלוה בשטר אין נפרעין מהן מלוה על פה נפרעין מהן מפני שהוא כמציל מידם יתיב רב יוסף אחוריה דר' אבא ויתיב רבי אבא קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר [יח] הלכתא כרבי יהושע בן קרחה והלכתא כר' יהודה הלכתא כרבי יהושע הא דאמרן כר' יהודה דתניא [יט] הנותן צמר לצבע לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום

ר"מ

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [כ"ק דף קיז:], ב) [מוספתא פ"ג ה"א], ג) [נדרים דף מג.], ד) מו"ק מ: ט:, ה) מוספתא פ"ג ה"א כ"ק קב: [ע"ש כל העניין], ו) כ"ק נה: ק: קב. ל"מ עח: קיז:, ז) [וע"ע תוס' יומא נ:, ד"ה הלכתא], ח) [לעיל ב. ד"ה לתנוחה].

הגהות הב"ח

(א) גמ' למלמד שמעד בכולהו מילר עכשיו ושמח לאחר זמן נינהו כיבוע: (ב) ר"ש"י ד"ה מלוה וכו' ועקרו ישראל שטרא עילויה:

הגהות וציונים

ב] כת"י **אסור**, וכמו באיבא דאמרי: ג] בכת"י נוסף **הוא הדין**: ד] יש להוסיף **מעמי קא ממעט להו** (מהר"ש הלוי), וכ"ה בתוס' ובכת"י בלי תיבת "אמאי": ז] בפרי"ש משום דקא **חשיבא להו מילתא** ואזיל ומודה (וכמו שהעתיקו בריש מכילתין המהדה"א והגהות מא"י על הרי"ף), ובדק"ס כתב דבפרו"ח הגי"ה כלפנינו ע"פ רש"י אבל טעות הדפוס הוא ברש"י, עי' ציון ת. ר"ח **משום דקני ליה בגמרי**. רבינו אלחנן **משום דקא** מודי. רבינו יהודה אלמנדרי **משום דקא מהני**. כת"י **משום דקא** מרווח (כלפנינו אלא של"ג "ואזיל ומודה"). וכ"ע שר"ת ול"ג כאן "ואזיל ומודה" (מהר"ם לעיל ב ע"א "ולפי פרי' ר"ת טעם ראזיל ומודה לא אתמר על איסור דמר"מ". אבל מהרש"א שם מפרש גירסת הפרי"ש גם לר"ח): ה] "בעל"מא" ליתא בראשונים ובכת"י: ו] צ"ל **דתנן**] (גליון): ז] צ"ל **אם בא** (אור זרוע, נמוקי יוסף, רש"ש על הר"ף, רש"י כת"י): ח] יש להוסיף **לא** גרסינן (דק"ס ע"פ רישב"א כאן ולעיל במשנה ע"ב תוס' רבינו אלחנן): ט] שכשנטלתו (כת"י): י] להושיט **למשומדים** (דפו"י): יא] צ"ל **למיכר**] (גליון): יב] נדצ"ל **דתניא**:

ליקוטי רש"י

בתרי עברי נהרא. עכו"ס מנלך זה והעמיד מנלך זה לעיל לא יהבינן ליה מלי מנח למשקליה [ב"ק קיז. א]. **לא תסוב.** נקיד מפני שיווּל הוא מלה עכשיו ממעט שיווּל הוא מקיד כפיל ומקנטרא [מריב"ן ח:]. **שיווּל הוא לה.** שנראי הוא לה וניוול כפיל ומקנטרא בקיד [שם ט:]. [לשון הוא לה מפני שמקנחים בעזרו עליה ופ"ש כשנטלתו שמחה היא לה. **ומודה ר' יהודה בסיד.** ממיכנע לשלמר ויטלה לקפלו במועד [רש"י כת"י שם]. **שיכולה לקפלו במועד.** פלי על פי שהיא מעולה בקיד [מריב"ן שם]. [שטופלתו]. שמחו במועד הוא ומתייסר במועד לשלר מעילה [רש"י כת"י שם]. **שמחה היא לאחר זמן.** במועד לשון המועד לשלר שקפלתו את הסיד שטפלה לפי שמצר את הטיבר ומעדן את הכבד ומועיל את הכבד ומועיל להסיר מרי משמחתה לשלר זמן. שמחו במועד הוא מלקנח פלי על פי שהיא מלויכה עכשיו. ומשלי נפקא ליה לרבי יהודה לא תיש ליה שלי שבקיק מהשום שמילר עכשיו שלי ויכיר אית ליה שלי מלויכה עכשיו שמחה היא לאחר זמן. **הנח להלכות מועד.** לפני ר"ל יהודה הכא דשלי מעילה עכשיו. **דכולהו.** הלכות מועד דשלי מעילה עכשיו שלי טעמא שלי שלן לפני שלי מלויכה עכשיו שמחה היא לאחר זמן. **בשטר אין נפרעין מהן.** לפני מלידיהן מפני שמשמח היא לו ואזיל ומודה לעכשיו שמחה היא לאחר זמן [מריב"ן שם]. **מלוה בשטר אין נפרעין מהן.** לפני מלידיהן מפני שמשמח היא לו ואזיל ומודה לעכשיו שמחה היא לאחר זמן [מריב"ן שם]. [כל הלכות מועד קטן כגון ניכוי מעמדים ומכסין וגוזז ומלקט עכשיו ומכסין ולהכי שלי בתר כסוף ולכך שלי בתר כסוף ולכך הכי אתיכתא לפל נע"ז אזיל בתר השתא לניון דמשתא מילר לא מיש לעסוף. **דעיילם מיצר.** ומפילו לאחר זמן שמחה היא לו. שפוכ ולהכי לא מיש לו לר' יהודה הכא שלי מעילה עכשיו שמחה היא לאחר זמן [מריב"ן שם]. שפוכ ולהכי לא מיש לו לר' יהודה הכא שלי מעילה עכשיו שמחה היא לאחר זמן [מריב"ן שם]. [שלי מעילה עכשיו שמחה היא לאחר זמן [מריב"ן שם]. **מלוה** שמחה היא לאחר זמן [מריב"ן שם]. לפני מלידיהן מפני שמשמח היא לו ואזיל ומודה לעכשיו שמחה היא לאחר זמן [מריב"ן שם]. [הנותן צמר כר'] ר' יהודה ולפיכך מהן כלל [ב"ק קב.].

עין משפט נר מצוה

יד א ב ג מיי' פ"ב מהל' עבודת כוכבים הלכה ז סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמה סעיף ג: טו ד מיי' שם טוש"ע שם ס"ח:

טז ה ו מיי' שם הלי ג ופ"ג ס"ע טוש"ע שם ס"ח:

יז ז מיי' פ"ו מהל' יו"ט הלכה כ סמג לאוין טה טוש"ע ח"מ סי' מו סעיף ה:

יח ח מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה ו סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמה סעיף ו:

גלוין הש"ס

גמ' מנין שלא ישתה. ע' מוס' פסחים כב ע"ב ד"ה ומבר:

תורה אור השלם

א) לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ: [ויקרא יט, יד]

רבינו חננאל

ואוקימנא כגון שהנחר מפסיק ביניהם ואינו יכול לכפותו וליטול ממנו בעל כרחו הוא דעובר. ודייקי' מדקתני לא ירשיט ולא קתני לא יתן ש"מ כי הנהר מפסיק ביניהן ש"מ: **איבעיא להו נשא ונתן מהו.** ר' יוחנן אמר אסור ור"ל אמר מיתר ותניא כר"ל. ותניא[ג] כשאמרו אסור לשאת ולתת עמהן לא אמרו אלא בדבר המתקיים כגון בהמה וכיוצא בה. אבל דבר שאין מתקיים מותר. ואפי' דבר המתקיים אם נשא ונתן כותר. **תני רב זביד בדבי ר' אושעיא** דבר שאין מתקיים מוכרין להן. אבל אין לוקחין מהן. וקיימא לן כריש לקיש דתניא כוותיה: **ההוא מינא דשדר דינרא קסרינאה** לר' יהודה נשיאה ביום אידו אמר היכי אעביד אשקליה [אזיל ומודה לא אשקליה] הויא ליה איבה יאמר גדול אני אצלו לפיכך הזדיר מנחתי. אמר לו ריש לקיש נטלהו וזרקהו לפניו כלאחר יד בבור כדי שילך ויאמר (לו) לא נהנה כלום נפל לו בבור: **פיס'** מלהשאילן ומלשאול מהם. ואוקמה אביי לשאול שרי אלא גזירה גזרו לשאול לשאול אטו להשאילי. אתי למימר לישראל כשם שהשאלתיך אני כך תשאילני אחר. **רבא אמר משום דמודה ואומר** העבודה כוכבים סיינני וכיכחי להיות לי רכוש להשאיל לישראל כדי שיהא צריך להחנות ממני. וכן דרך כל היכא דתני משום דמודה זה פירושו. וכן אוקים רבא למתני' דקתני אסור להלוותן וללוות מהן משום דמודה לעבודת כוכבים שלו. וכן לפורען ולהיפרע מהן. אמר רבא משום דמודה. וסוגיין כרבא. **ואמר זעירי** דאר חנא לשאת ולתת עמהן הייתי אומר משום דקני ליה לגמרי אבל לשאול מהן דמעטו להו הוה אמינא שפיר דמי. ואי תנא לשאול כיון דחשיב ליה מילתא אזיל מודה לעבודת כוכבים דילמה אבל ללוות מהן משום דאמר תוב לא הדרי לי זוזי הוה אמינא שפיר דמי ואי תנא לשאול כיון דחשיב ליה מילתא אזיל ומודה ללוות מהן משום דאמר ומודה שקילנא מיניה ומיפרעינא ליה מיניה. **ר' יהודה אומר נפרעין מהן מפני שהוא** כמציל מידם. **אמרו לו אף על פי שמיצר עכשיו שמח הוא לאחר זמן.** אמר ר' יצחק הנח להלכות מועד דכולהו מיצר עכשיו ושמח לאחר זמן. **רבינא אמר** עובד כוכבים לענין פרעון לעולם מיצר. **מתני' דלא כר' יהושע בן קרחה** (ועוד אמר הלי כר' יהודה) דתניא רבי יהושע בן קרחה אומר מלוה בשטר אין נפרעין מהן מלוה על פה נפרעין מהן מפני שהוא כמציל מידם. אמר רב הונא הלכה כרבי יהושע בן קרחה. ועוד אמר הלי כרבי יהודה דסבר כל המשנה ידו על התחתונה דתנן [הנותן צמר כר'] ר' יהודה אומר אם השבח יתר על ההוצאה נותן לו ההוצאה כו'. ואע"ג דתנן סתמא בבבא מציעא כל המשנה ידו על התחתונה

לא סתמן צריכא למימר דמזבנינן ולא פירושן צריכא למימר דלא מזבנינן אלא סתמן דקאמר חיטי פירושן דקאמר חוורתא מכלל דתרנגול אפי' סתמן נמי לא אמרי לעולם סתמן דקאמר חיטי חוורתא פירושן דקאמר לעבודת כוכבים ופירושן אצטריכא ליה סד"א האי גברא לאו לעבודת כוכבים קא בעי אלא מיבק הוא דאביק בעבודת כוכבים וסבר כי היכי דההוא גברא אביק ביה כ"ע נמי אביקו אימא הכי כי היכי דליתבו לי קמ"ל בעי רב אשי תרנגול לבן קטוע למי מהו למכור לו תרנגול לבן שלם מי אמרינן מדקאמר קטוע לאו לעבודת כוכבים קבעי או דלמא איערומי קא מערים את"ל [א]האי איערומי הוא דקא מערים תרנגול לבן למי תרנגול לבן למי ויהבו ליה שחור ושקל ויהבו ליה אדום ושקל מהו למכור לו לבן מי אמרינן כיון דיהבו[א] שחור ושקל אדום ושקל לאו לעבודת כוכבים קא בעי או דלמא [ב]איערומי קא מערים תיקו: ר"מ אומר אף דקל וכו': א"ל רב חסדא לאבימי גמירי דעבודת כוכבים[ב] דאברהם אבינו ד' מאה פירקי הויין ואנן חמשה תנן ולא ידעינן מאי קאמרינן ומאי קשיא דקתני ר"מ אומר אף דקל טב חצב ונקלס אסור למכור לעובדי כוכבים דקל טב הוא דלא מזבנינן הא דקל ביש מזבנינן והתנן [א]אין מוכרין להם במחובר לקרקע א"ל מאי דקל טב פירות דקל טב וכן אמר רב הונא פירות דקל טב חצב קשבא נקלס כי אתא רב דימי א"ר חמא בר יוסף [ג]קורייטי א"ל אביי לרב דימי תנן נקלס ולא ידעינן מהו ואת אמרת קורייטי ולא ידעינן מאי אהנית לן א"ל אהנאי לכו דכי אזלת התם אמרת להו נקלס ולא ידעי אמרת להו קורייטי וידעי וקא מחוו לך: **מתני'** [ג]מקום [ג]שנהגו למכור בהמה דקה לעובדי כוכבים מוכרין מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין[ג] ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה עגלים וסייחים שלמין ושבורין [ד]ר' יהודה מתיר בשבורה [ד]ובן בתירא [ה]מתיר בסוס: **גמ'** למימרא דאיסורא ליכא מנהגא הוא דאיכא היכא דנהיג איסור נהוג היכא דנהיג היתר נהוג ורמינהי [ו]אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים מפני שחשודין על הרביעה אמר רב מקום שהתירו למכור התירו לייחד מקום שאסרו לייחד אסרו למכור ור"א

רש"י

לאו סתמא צריכא למימר דמזבנינן. דלא תימא אלא תרנגול לבן אבל חיטי חוורתי מותר: **אפי' סתמן נמי לא.** וקשיא לרבי זירא דאמר תרנגול למי מותר למכור לו תרנגול לבן: **סד"א האי גברא** לאו לעבודת כוכבים קבעי. דהא אין דרך חיטין להקריב לעבודת כוכבים: **אלא מיבק אביק ביה.** קשור ואילו קונין מידו שום חפץ לצורך עבודת כוכבים היה נותנה בזול מתוך שהוא אדוק לעבודת כוכבים וסבור כי היכי דאדיקנא בה ויהיבנא כל מידי דאית לי בזול לצורך עבודת כוכבים כ"ע נמי אדוקין בה סבר אימא לעבודת כוכבים קבעינא ויהבו לי בזול ומיהו אין לבו לעבודת כוכבים ולישתרי קמ"ל: קטוע. רגל: **איערומי אערים.** דידע הוא שאין קטוע מלוי וימכרו לו שלם אלא להוציא מלבם שלא ידעו שלצורך עבודת כוכבים הוא תובע קטוע: **ויהבו ליה שחור ושקיל.** כלומר כשמוכרין לו שחור לבדו שקיל ליה ואליבא דר' יהודה מיבעיא ליה הכי ולא לרבנן דרבנן אפי' בין התרנגולים אסרי: **דקל טב ודקל ביש.** שני מיני דקלים הם: **אין מוכרין להן במחובר לקרקע.** כדמפ' לקמן (דף כ.) משום דכתיב לא תחנם לא תתן להם חניי' בקרקע: **קשבא.** מין תמרים כמו (מגילה ז:) מלא טסקא דקשבי ואית דאמר היינו אלוהה שבו תיפס יהושע את הארץ (ב"ב דף ע.) ועשב נאה הוא: **קורייטי.** מין פירות וי"א עפרורית קרטי לבונה ואינו נראה דא"כ אמאי לא ידעי: **דכי אזלת להתם.** לא"י: **מתני'** מקום שנהגו למכור בהמה דקה. כגון מקום שלא נחשדו על הרביעה והכי מפרש לה בגמרא. ואל ישנה אדם מפני המחלוקת לא גרס לה הכא אלא בפסחים (דף נ:) גרס לה: **ובכל מקום אין מוכרין להן בהמה גסה.** מפני שמיוחדת למלאכה ועושה בהמתו מלאכה בשבת: **עגלים וסייחים שלמים ושבורים.** ואפילו שבורים שאין ראוין למלאכה גזרו בהו רבנן דלמא אתי לאחלופי ואתי למזבן להו גדולים ושלמים הראוין למלאכה ואיכא למיחש להו לשאלה ולשכירות ולנסיוני כדמפרש טעמא בגמ': **מתיר בשבורה.** מפרש טעמא בגמ': **מתיר בסוס.** שאין מלאכתו אלא לרכיבה ורכיבה שבות היא[ז] ולאו מלאכה משום דחי נושא את עצמו[ח] לא[ז] איכפת לן אי אתי להשאילו ולהשכירו: **גמ' מפני** שחשודין על הרביעה. ואיכא משום לפני עור לא תתן מכשול דבני נח נצטוו על הרביעה דכתיב (בראשית ב) והיו לבשר אחד יצאו בהמה וחיה שאין נעשין בשר אחד (סנהדרין דף נח.): **אמר רב במקום שהתירו** למכור כו'. כלומר יחוד נמי במנהגא תליא מילתא ומקום שנהגו למכור דקתני מתני' כגון במקום שאין חשודין על הרביעה לפיכך התירו לייחד: **ומקום שאסרו לייחד.** כדקתני אין מעמידין מיירי במקום שחשודין על הרביעה שמנהגם בכך ולפיכך אסורין למכור והכל הולך אחר המנהג ולא קשיא הא דלא קאמר נמי כי האי לישנא מקום שאסרו למכור אסור לייחד כי היכי דקאמר מקום שהתירו למכור התירו לייחד משום דהתירו למכור דקתני קא מהדר אמתני' דקתני מקום שנהגו למכור מוכרין דתנא דידן לא איירי אלא במכירה ומקום שאסרו לייחד (א) דקמהדר אההיא דאין מעמידין דמיירי באיסור יחוד: ור"א

תוספות

ויהבו ליה שחור ושקל. נראה דהך בעיא היא אפילו לרבנן דאסרי בין התרנגולים דאיכא למימר דעד כאן לא אסרי אלא בשיש שם לבנים ושחורים ואמר זה וזה ואז יש לחוש דדעתיה אלבן וקונה שחור מפני לבן שעמו אבל הכא כי יהבי ליה שחור ושקיל ליה ואזיל אינו יודע שיתנו לו לבן: **חצב** קשבא. פ"ה והוא מין תמרים והכי נמי משמע בפ"ק דמגילה (דף ז:) דקאמר התם מלי טסקא דקשבי וטסקא הוא סל שמשימין בו תמרים כדאמרינן בריש הזורק (גיטין דף עח.) טסקא דאכלה ביה תמרים וקשבא נמי משמע בפרק הכונס (ב"ק דף נח: ושם ד"ה קשבא) שהוא דקל גבי ההוא דקץ קשבא מחבריה אמר ריש גלותא לדידי חזי לי ותלת תאלתא בקינא הוו קיימי ותאלי הם דקלים בחורים כדמשמע בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סט:) וקשיא אמאי נקט דקל טב כיון דדקלי כולהו אסירי לכך נראה לפרש דתרי מיני קשבא ניהו האחד נושא תמרים ומיניה מיירי בכל הני שהבאתי אבל האי דהכא הוא מין עשב שבו תיפס יהושע לישראל את הארץ וכן משמע בפרק ח"ה (שם דף נו.) שמעמידין אותו על המצרים דאמרינן אין שם לא מילר ולא חצב מאי ובערוך (ערך חצב ה') פירש כל[ה] חצבא דהכא שהוא יערת הדבש קנה שגדל בו צוקר"א. ובמסקנא דהך שמעתא כתב ר' ברוך בר'[ו] כיון דשאר דברים פירושן אסור א"כ אסור לעולם למכור לכומר עובד כוכבים לבונה דהוי כמו פירושן דדבר ברור הוא דלתקרובת בעי ליה ועובר משום לפני עור וגם אסור למכור שעוה לשום עובד כוכבים ביום איד ההוא אבל ודאי בשאר ימים מותר וכן אותם כלי עבודת כוכבים שישראל קונה לאחר שפגמו העובד כוכבים ובטלו מ"מ אסור למכרו לעובד כוכבים כמו שהוא עד שיהא ניתך כולו דבשביל פגימה אחת אינו מניח לתת בו יין נקלם לעבודת כוכבים והכי נמי ספרי' פסולים הראוים לתיפלה בבית עבודת כוכבים אסור למכור להם לכומרים דעובר משום לפני עור ואף לעובד כוכבים שאינו כומר אסור דבודאי יתננו או ימכרנו לכומר: **מקום** שנהגו שלא למכור אין מוכרין. פירוש משום חשש רביעה ועבר אלפני עור וגו' ומדלא מפליג הכא בין אית ליה בהמה ובין לית ליה בהמה אלמא משמע דאפילו אית ליה לעובד כוכבים בהמה אחריתא אסור וקשה להר"ר אלחנן מ"ש מדלעיל (דף ו.) גבי תקרובת דאי אית ליה לדידיה בהמה שרי ללישנא דלפני עור והכא קיימינן לאותו לישנא כדפרי' ותירץ ר' יהודה דשאני רביעה שהוא מתאוה לכל בהמה ובהמה וא"ת במקום שנהגו שלא למכור נמי נימא לשחיטה זבנה כדקאמרינן בגמ'[ט] גבי רב הונא דזבין פרה לעובד כוכבים משום דאימר לשחיטה זבנה ויש לומר דסתם בהמה דקה לגדל היא עומדת כעז לחלבה ורחל לגיזתה: **שלמין** ושבורין. פירוש דגזרינן שבורין אטו שלימין ותימה מ"ש מפרה דתלינן באימר לשחיטה זבנה ובשבורין ודאי לשחיטה זבנה וי"ל דשבורין כי חזו להו עלמא בבית העובד כוכבים סברי דשלמין נמכרו ובבית העובד כוכבים נשתברו וכי זבין לאו לשחיטה זבין אבל פרה אפילו לאחר ימים רבים כי חזו לה עלמא בביתיה דעובד כוכבים אמר לשחיטה זבנה לפי שאינה ראויה למלאכה כל כך אבל אין לפרש דאינה ראויה למלאכה כלל דהא אמרינן בגמ' (לקמן טו.) ישראל שמכר פרה מכהן משמע דפרה בת מלאכה היא וכן (שם:) לא ישכור[י] לו פרה החורשת בשביעית אלמא בת מלאכה היא. רשב"ס[י]: **ובן** בתירא מתיר בסוס. פ"ה משום דלרכיבה בעי ליה כיון שאין מלאכתו אלא ברכיבה ואין ברכיבה חיוב חטאת אלא שבות ולא דק דודאי במיוחד לרכיבת אדם אמר בפ' המצניע (שבת דף צד.) דאפילו רבנן מודו דליכא חיוב חטאת משום דחי נושא את עצמו ולא פליגי אלא בסוס המיוחד לעופות וא"ת מנ"ל התם דטעמייהו דרבנן דאסרי הכא היינו משום דס"ל דאין חי כזה דעופות נושא את עצמו דלמא טעמייהו כרבי[כ] דגזר משום תורת כלי זיין וי"ל דמדכיילו ליה עם שאר בהמה גסה דטעמייהו ממה שיש איסור בשעת מכר משום שאלה שכירות ונסיוני אלמא ש"מ בסוס נמי היינו טעמייהו: **אמר** רב במקום שאסרו לייחד אסרו למכור כו'. פירוש דטעמא דשרו רבנן במקום שנהגו למכור[ל] היינו משום דלא חשידי על הרביעה וה"ה לייחד אלמא תלי רב טעמא דמכר בחשד דרביעה וקשה לר"י אמאי לא פריך ליה ממתני' דלקמן (דף טו:) בשמעתין מקום שנהגו למכור בהמה דקה לכותים מוכרין ובמקום שנהגו שלא למכור אסור והתם ליכא חשד דרביעה כדפריך לקמן דאין כותים חשודים על הרביעה וצריך עיון ולמאי דהדר ביה רב ניחא:

ושמעה

עין משפט נר מצוה

כב א ב מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה ז סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ג:
כג ג מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה ג ה סמג לאוין סה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ז:
כד ד מיי' שם הל' ד:

רבינו חננאל

מאי לאו סתמן דקאמר מאן מזבן חיטי ופירושן בדאמר מאן מזבן חיטי חיורתא מכלל דתרנגול אפילו בסתמא אסור. **ופרקי'** לא לעולם סתמן דקאמר חיטי חיורתא פירושן דקאמר חיטי לעבודת כוכבים ופירושן איצטריך ליה סד"א האי גברא לאו לעבודת כוכבים בעי להו להנהו חיטי אלא מיבק הוא דאביק בעבודת כוכבים **כלומר** אוהבה הרבה ודבוק באהבת עבודת כוכבים וסבר כי היכי דאביק בה הוא הכי אביקי בה אחרינו וכיון דשמעי דלעבודת כוכבים בעינא לה יהבי לי קמ"ל. **בעי רב אשי** אם אומר העובד כוכבים תרנגול לבן קטוע למי מהו למכור לו תרנגול לבן שלם וכו' ועלתה בתיקו. **ר"מ אומר אף דקל טב חצב ונקלבס אסור למכור לעובד כוכבים.** א"ל רב חסדא לאבימי גמירי דעבודת כוכבים שהיה שונה אותה אברהם ת' פירקי הות ואנן ה' פירקי תנן ולא ידעי' מאי דקתני ר' מאיר דקל טב אסור לזבוני לעובדי כוכבים הא דקל ביש מזבנינן והתנן אין מוכרין להן במחובר לקרקע ואמר ליה אבימי מאי דקל טב לאו דקל טב דוקא אלא פירות דקל טב משום דאמרינן דלמא לעבודת כוכבים בעי להו אבל גופיה דדקל אפי' דקל ביש אסור למכור לעובד כוכבים חצב קשבא נקלבס קורייטי ולא ברירא לן לא זה ולא זה: **מתני' מקום שנהגו למכור בהמה דקה לעובדי כוכבים מוכרין כו':** **[גמ']** למימרא דבמנהג תליא מילתא היכא דנהוג לזבוני להו שרי היכא דלא נהוג אסור ורמינהי אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים מפני שחשודין על הבהמה פי' רובעין הבהמה ואיך זבנינן להו ועברינן על ולפני עור לא תתן מכשול.

הגהות וציונים

א] צ"ל דיהבו ליה שחור כו'. רש"א (גליון): **ב]** [כלומר מסכת' עבודת כוכבים] (גליון): **ג]** [גיר' רי"ף **ואל ישנה אדם מפני המחלוקת]** (גליון). ורש"י לא גרס לה: **ד] ולא** (רש"י על הרי"ף, כת"י): **ה]** צ"ל **על** (רש"ש): **ו]** יש להוסיף **יצחק**, והוא בספר התרומה סי' קלח (שהושמט בדפוסים מחמת הצענזור): **ז]** צ"ל **ימכור** (גליון): **ח]** דשרו רבנן **למכור במקום שנהגו** היינו (בארות המים):

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לקמן דף יט:], ב) [ברכות דף כ:], ג) [פסחים נג. כל המשנה זו], ד) [לקמן טו:], ה) שבת לד. בכורות ג. [לעיל ז: לקמן טו. פסחים נג. תוספתא פ"ב ה"א], ו) [לקמן כג.], ז) ביצה לו., ח) שבת צד. סע"א, ט) [וע"ע תוס' לקמן טו. ד"ה איתמר], כ) [לקמן טו.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומקום שאסרו וכו' שאסרו לייחד דקתני קמהדר אההיא:

ליקוטי רש"י

[illegible]

תוספות עבודה זרה דף יד: ד"ה חצב

כל דבר שמסתמא עומד לשם עבודה זרה כגון לבונה אסור למכור לעכו"ם.

One may not sell to an idol worshipper [or their supplier] items that are intended specifically for idolatry, such as incense or books that are used in places of idol-worship.

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הל' ב:
כח ב מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל' י סמג עשין יג טוש"ע יו"ד סי' רמג סעי' א ג וטוש"ע חו"מ סי' קסג סעי' ה:
כט ג טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' ג בהג"ה:
ל ד מיי' פ"ט מהל' ע"ז הל"ו סמג לאוין מה טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' ח:
לא ה מיי' פ"י מהל' נדרים הל' יט סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' יב ועי' יד:
לב ו מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' יח:
לג ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' יט:
לד ח מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעי' יג:
לה ט מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' יח:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [עיין תוספות חולין פז. סד"ה ומיהו], ב) בבא בתרא ח., ג) תענית דף ו:, ד) [תוספתא פרק ד], ה) עיין יומא יז., ו) דף ה., ז) דברים ד כד, ח) בפרקין ה"ג.

גמרא

[א] א לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון [ב] אמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר [ב] לא יהיבנא אכרגא דכתיב [א] מנדה בלו והלך לא שליט למירמא עליהון וא"ר יהודה מנדה זו מנת המלך בלו זו כסף גולגלתא והלך זו ארנונא ואמר רבא [ג] שרי ליה לצורבא מרבנן למימר עבדא דנורא אנא לא יהיבנא אכרגא מ"ט לאברוחי אריא מיניה קאמר רב אשי הוה ליה ההוא אבא זבניה לבי נורא א"ל רבינא לרב אשי האיכא [ב] לפני עור לא תתן מכשול א"ל [ד] רוב עצים להסקה ניתנו: **מתני'** [ה] עד הקציר עד שיתחיל העם לקצור קציר חטין אבל לא קציר שעורין הכל לפי מקום נדרו אם היה בהר בהר ואם היה בבקעה בבקעה [ג] עד הגשמים עד שיהו הגשמים [ו] עד שתרד רביעה שניה רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה עד שיפסקו גשמים [ז] עד שיצא ניסן כולו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר עד שיעבור הפסח: **גמ'** תניא [ד] [ח] הנודר עד הקיץ בגליל וירד לעמקים אע"פ שהגיע הקיץ בעמקים אסור עד שיגיע הקיץ בגליל: עד הגשמים עד שיהו גשמים עד שתרד רביעה שניה רשב"ג אומר וכו': אמר ר' זירא מחלוקת דאמר עד הגשמים [ט] אבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר מיתיבי

ר"ן

לפתוח ראשון. בקריאת התורה שקורא ראשון: ולברך ראשון. ברכת המזון שהוא קודם לכל אדם: וליטול מנה יפה ראשון. אם בא לחלוק דבר עם ישראל עושה ישראל ממנו שני חלקים שוים וכהן בורר אי זו מהן שירצה: והלך זו ארנונא. סעודת המלך כשהולך ממקום למקום. ארנונא בלשון יון סעודה. לשון אחר שותפות שיש לו למלך בבהמות דארנונא לשון שותפות מדכתיב (במדבר כא) כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמורי: עבדא דנורא אנא. עבד לאיש שהוא כהן[ג] לעובדי האש שעבדיו[ד] פטורים מכרגא ולא הוי כמודה בעבודת כוכבים דמוכחא מילתא דלא אמר הכי אלא לאפטורי מכרגא וכי קאמר צורבא מרבנן רבותא קאמר דאפילו צורבא מרבנן שרי ליה למימר הכי[ה] דהן סבורים לעבודת כוכבים והוא לבו לשמים כדכתיב[ו] ה' אלהיך אש אוכלה הוא: אבא. יער: זבניה לבי נורא. מכרו לעובדי האש שמליתין את האור בבית עבודת כוכבים שלהן: רוב עצים להסקה ניתנו. ואינו כמוכרו לעבוד עבודת כוכבים דהא איכא למיתלי בהתירא וכל היכא דאיכא למיתלי תלינן: **מתני'** עד הקציר עד שיתחילו העם לקצור קציר חטים. דהא הוא דחשיב להו לאינשי וקרו ליה קציר סתם: הכל לפי מקום נדרו. כלומר מסתמא בכל מקום מיקרי קציר קציר חטים אבל אם במקום נדרו הורגלו לקרות לקציר שעורים קציר סתם הכל לפי מקום נדרו. וכן נמי אם היה בהר בהר אף בזה הולכין אחר מקום נדרו שאם היה בהר הולכין אחר זמן קציר של הר שאע"פ שאחר כן ירד לבקעה והגיע קציר של בקעה כיון שעדיין לא הגיע קציר של הר אסור עד שיגיע קציר של הר וכדאיתא בגמרא: עד הגשמים עד שיהו הגשמים עד שתרד רביעה שניה. ג' זמנים הן של גשמים וכל זמן קרי רביעה על שם שהגשמים רובצים על הארץ וקתני דמתסר עד שתרד רביעה שניה משום דסתמא שניה משמע שאינה מקדמת כל כך כרביעה ראשונה ולא מאחרת כל כך כשלישית מיהו לא בעי עד שתעבור אפילו כי אמר עד שיהו הגשמים משום שאין זמנן קבוע: עד שיגיע זמנה של רביעה. אע"פ שלא ירדה עדיין דסבירא ליה דכיון דאין לירידתה זמן קבוע שהרי לפעמים מאחרת לירד אמרינן דבזמן ירידתה תלי[ו] נדרו ולא בירידתה ממש. כך נראה בעיני: עד שיצא ניסן כולו. דעד ניסן רגילין גשמים לירד: **גמ'** מחלוקת דאמר עד הגשמים. כלומר כי פליגי ת"ק ורשב"ג אי בעי עד שתרד ואי בעי כשהגיע דווקא דאמר עד הגשמים אבל אמר עד הגשם אפילו ת"ק מודה דעד זמן גשמים קאמר ולא מתסר אלא עד שיגיע זמן רביעה שניה: ומקשו הכא אמאי לא משמע ליה נמי לת"ק עד הגשם ירידה ממש כי היכי דמשמע ליה עד הגשמים. ונראה בעיני דהיינו טעמא דמדינא עד שיגיע משמע דכי היכי דאמרינן דכל שאין זמנו קבוע כלומר שאין להמשכתו זמן קבוע לא מחית נפשיה לספיקא למיתסר ביה ומשום הכי אינו אסור אלא עד שיגיע הכא נמי כל שאין להתחלתו זמן קבוע שלפעמים מאחר הרבה בגשמים[ז] לא מחית נפשיה לספיקא ועד שיגיע זמן קאמר. וראייה לדבר מדאבעיא לן בירושלמי[ח] קבע זמן למשתה בנו ואמר קונם יין עד שיהא משתה בני אי הוי כמי שזמנו קבוע או מאחר שיכול לדחותו ולעשותו לאחר זמן כמי שאין זמנו קבוע ובודאי דהכי איבעיא לן מי אמרינן דכיון דקבע לו זמן לא מסיק אדעתיה שידחה אותו הלכך אסר נפשיה עד שיהא ממש וכל שדחה אותו לאחר מכן אסור עד שיהא או דילמא דכיון שיודע היה שיכול לדחותו לא מחית נפשיה לספיקא הילכך אע"ג דאמר עד שיהא עד שיגיע זמן שקבע לו קאמר ולא עד שיהא ממש. ומכאן אתה למד דכל שאין להתחלתו זמן קבוע עד שיגיע זמנו קאמר הילכך גשמים שאין לירידתן זמן ידוע מדינא כי אמר עד הגשם עד שיגיע זמן קאמר ובהא אפילו רבנן מודו מיהו בעד הגשמים הוא דפליגי דכיון דסגי ליה למימר עד הגשם ואמר עד הגשמים

רש"י

לפתוח ראשון. לקרות בספר תורה: ולברך ראשון. בברכת המוציא ובברכת המזון: וליטול מנה יפה ראשון. כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים(א): מנדה בלו והלך וגו'. מקרא הוא בספר עזרא: לא יהיבנא אכרגא. איני רוצה ליתן מס בשביל שאני חכם: עבדא דנורא. עבד של עבודת כוכבים פלונית אני ואיני רוצה ליתן מס. נורא שם עבודת כוכבים: אבא. יער: לפני עור. דאינהו קא עבדי מינה צורך עבודת כוכבים: להסקה ניתנו. וכמוכר להסקה דמי ולא לעבודת כוכבים: **מתני'** אמר קונם שאיני טועם עד הקציר. עד שיתחילו לקצור חטין קאמר ולא קציר שעורים וקציר שעורים הוי מוקדם: אם היה בהר. בשעת הנדר אע"פ שירד בבקעה אסור עד שיתחילו לקצור בהר: אמר קונם שאיני טועם עד הגשמים או שאמר שאיני טועם עד שיהו גשמים אסור עד שתרד רביעה שניה דגשמים משמע שנים: רביעה שניה. מפרש בגמרא: עד שיגיע זמנה של רביעה. אע"פ שלא ירדה כיון שהגיע זמנה מותר: אמר קונם שאיני טועם עד שיפסקו גשמים אסור עד שיצא ניסן כולו דברי ר' מאיר. רבי מאיר לטעמיה דאמר במסכת תענית בפ"ק[ו] עד מתי שואלין את הגשמים ר"מ אומר עד שיצא ניסן רבי יהודה אומר עד שיעבור הפסח ותו לא: **גמ'** מחלוקת דאמר עד הגשמים. דמר סבר עד זמנה ומר סבר עד שתרד[א]: אבל אם אמר עד הגשם. דברי הכל עד זמן גשמים של רביעה ראשונה קאמר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה (ב) (עד שיגיע זמנה כו'[ב]) דגשם חדא רביעה משמע: הבכירה

ליקוטי רש"י

לפתוח ראשון. בכל דבר כגון בין בתורה בין בישיבה הוא ידבר בראש [גיטין נט:]. ולברך ראשון. ברכת המזון [מו"ק כח:]. בסעודה [גיטין שם]. זמון [הוריות יב:]. וליטול מנה יפה ראשון. אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שיחלקו בשוה אומר לו ברור ונוטל איזה שירצה [גיטין שם]. לא שליט למירמא עליהון. כל הכהנים והלוים המשוררים והשוערים והנתינים שהם פועלי עבודת בית האלהים ועוזרים בבית זה של הקב"ה לא ישלוט אדם עליהם להשליך עליהם מס וכסף גולגלות אלא יהיו בני חורין מעבודת המלך [עזרא ז, כד]. מנדה בלו והלך. דריוש צוה את פחת עבר הנהר על אנשי כנסת הגדולה. מנת המלך. מנגנת מקום שהם מטילין תמיד על בני המדינה. ארנונא. עישורי תבואות ובהמות מדי שנה בשנה [ב"ב ח.]. עד הגשמים. דאמר קונם אם אהנה מדבר זה עד הגשמים. עד שתרד רביעה שניה. בנדרים הולכין אחר לשון בני אדם והן קורין גשמים לראשונה עד שתרד שניה שמכאן ואילך מקולקלות הדרכים ומאוסות מפני הגשמים ל"א עד הגשמים משמע תרי דהיינו רביעה שניה [תענית ו:].

תוספות

עבדא דנורא אנא. כלומר שהוא משועבד לכומרים של [ע]בודת כוכבים שעבדיהם פטורין מן המכס. ואינו נראה כמודה להם [ס] שהדבר ידוע [דלהפטר] ממס [אמר הכי]: הא[יכא] לפני עור. שיעשו צלמים או בנין לפני עבודת כוכבים: רוב עצים להסקה. וכל היכא דאיכא למיתלי בהיתר [תלינן]. מכאן יש ללמוד שאסור להלות מעות לצורך בנין עבודת כוכבים או לצורך תכשיטיה, כ"ש למכור להם משמשין ודברי תיפלות כגון גביעים מחתות וספרים. והמונע יללית: הנודר עד הקציר. ובמקומו יש קציר חטים וקציר שעורים: עד שיתחיל קציר חטין. דקציר המיוחד קאמר [ט]: הכל לפי מקום נדרו. כלומר מה שאמרנו קציר חטין היינו במקום שיש קציר חטין [ושעורים], אבל אם אין במקומו אלא קציר שעורין [שעורין] קאמר ולא תלינן בקציר חטין דעלמא. וגם לענין זה אזלינן אחר מקום נדרו שאם היה בהר קציר הר קאמר וכי נמי מטא קציר דבקעה (אינו) אסור עד קציר דהר: עד הגשמים [עד] שיהיו גשמים (כיצד) עד שירד רביעה שניה. דבא"י לא היו יורדין גשמים כ"א ג' פעמים וקורין להם רביעות: רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה שנייה. כי נמי לא ירדה. ובגמ' [דף סג.] מפרש אימתי זמנה: עד שיצא ניסן כו'. דעד ניסן זמן ירידת גשמים: אינו [י] אסור עד שיגיע בגליל. במקום שנדר: מחלוקת דאמר עד הגשמים. [בהא אמרינן עד] רביעה שנייה נדר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה או עד שתרד או עד הזמן. אבל אמר עד הגשם [דברי הכל] עד זמן קאמר, פירוש רביעה ראשונה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וליטול וכו' הפנים הס"ד ואח"כ מ"ה ד"ה לא יהיבנא וכו' חכם הס"ד ואח"כ מ"ה מנדה בלו וכו' עזרא הס"ד ואח"כ מ"ה עבדא: (ב) ד"ה אבל אם אמר וכו' ולמר כדאית ליה דגשם חדא רביעה משמע ועד שיגיע זמנה כו' הס"ד:

תורה אור השלם

א) וּלְכֹם מְהוֹדְעִין דִּי כָל כָּהֲנַיָּא וְלֵוָיֵא זַמָּרַיָּא תָרָעַיָּא נְתִינַיָּא וּפָלְחֵי בֵּית אֱלָהָא דְנָה מִנְדָּה בְלוֹ וַהֲלָךְ לָא שַׁלִּיט לְמִרְמֵא עֲלֵיהֹם: [עזרא ז, כד]

ב) לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵּאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ: [ויקרא יט, יד]

הגהות וציונים

א] יש להוסיף ומיהו לכ"ע עד רביעה שניה מיתסר. וכ"ה בר"ן לקמן בהך סוגיא ובתוס' (של"נ): ב] רש"א מ"ז (גליון): ג] בכת"י כומר: ד] צ"ל שעבדיה (הגי"ש). ובכת"י כלפנינו: ה] בכת"י לישנא אחרינא, הן סבורים כו': ו] בכת"י תלה נדרו: ז] צ"ל כגשמים (כת"י, רש"ש): ח] צ"ל לה (באה"מ): ט] בהגי"ש נוסף והיינו של חטים: י] תיבת "אינו" מיותר לכאורה: כ] בדפ' הקודמים נדפס כאן השייך למתני' לקמן סג ע"א וסג ע"ב והדפסנוהו במקומו:

פירוש הרא"ש

לפתוח ראשון. להיות ראש המדברים בכל קבוץ עם לדבר ולדרוש תחלה: ולברך ראשון. בתורה ובברכת המזון וכשיושב בסעודה יביאו לו מנה יפה תחלה: מנדה בלו והלך. כורש מלך פרס צוה שלא ישאלו מס לאנשי כנסת הגדולה, וכיון שמן הדין פטור שרי ליה למימר כדי שלא יגזלו ממונו: מנת המלך. קצוב על הקרקעות: זו ארנונא. עשור בהמות: עבדא דנורא אנא. עבודת כוכבים שעובדים לאש: לצורבא דרבנן. דלא חיישינן שמא יתפקר [לגלות] יותר [הסתירו] לעובדי לומר שהוא עבד של הכומרים העובדים עבודת כוכבים: הוה ליה אבא. יער: לפני עור לא תתן מכשול. דעובדי כוכבים מצווים על עבודת כוכבים [סנהדרין נו ע"א] ושמא יעשו ממנה צלמים ונויי עבודת כוכבים: רוב עצים להסקה ניתנו. וכיון דאיכא למתלי שקנו לדבר היתר תלינן, והכי אמרינן במס' ע"ז [טו ע"א]: מתני' הכל לפי מקום נדרו. ואם רוב תבואות המקום שעורים עד קציר שעורים. ועוד קאמר אם היה בהר ואם היה בבקעה גם בזה הולך אחר מקום נדרו: עד הגשמים עד שיהיו גשמים. באיזה לשון שאמר מותר כיון שהתחילו [הגשמים לירד ברביעה] שניה לפי שאין זמן קבוע למשך ירידתן. ורשב"ג מיקל טפי ואמר עד זמן רביעה אע"פ שלא [ירדו גשמים ובגמרא] מפרש זמנן: [כ] גמ' אסור עד שיגיע הקיץ בגליל. דבתר מקום נדרו אזלינן. ומסתברא דה"ה לקולא: מחלוקת עד הגשמים. דת"ק בעי ירידה של רביעה שנייה ורשב"ג סבר זמן רביעה שנייה דגשמים משמע [לת"ק ירידת גשמים] וגם משמע לשון רבים ומיעוט רבים שנים: אבל עד הגשם. לשון זמן גשם וגם משמע לשון [זמן רביעה ראשונה]:

תלמוד בבלי <עוז והדר> - יז נדרים תלמוד בבלי עמוד מס 139 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

גמרא נדרים דף סב:, ר"ן ד"ה רוב עצים

רב אשי מכר עצים לעכו"ם העובדים את האש, ונתן טעם שכל מקום שיש לתלות שאינו קונה לשם עבודה זרה מותר למכור לעכו"ם ואין זה לפני עור.

R. Ashi sold a forest to idolaters who worship fire, because most wood is used for other purposes and not for idolatry. Ran explains that any item that has a legitimate alternate usage one may sell it to them.

לפני אידיהן פרק ראשון

תשצ [דף ב ע"א] °**לפני אידיהן של עובדי כוכבים.** פי' ר"ת כל מקח וממכר שרי לעובדי כוכבים ביום ידוע ולא יאמר במשנתנו הלוך מידי דתקרובת דוקא והכי פירושו יאסור לשתף מהן [ע] מעות ולתת להם מידי דתקרובת מילופיהם אבל יאמר דבריס שרו הלוך שייך חזיל ומודה במקח וממכר דלמו במנם עת לו ויהיו יודע שם יפסיד או שם ירויח ולא תזיון טעמא דחזיל ומודה רק גבי להשתילו ולהלוותו ולפרעו והמידנא שרי הכל משום דקי"ל בגויהו דלא חזלו ומודו:

תשצא [דף ו ע"ב] [*כי"ק] **והלבתא ברשב"ל.** ובסמ"ג פסק כר' יוחנן משום דהלכתא כותיה גבי דשב"ל בר מתלתא דפ' החולץ ור' יוחנן ורשב"ל לא פליגי הכא הלא לפני אידיהן אבל ביום אידיהן מודו מרוייהו דאסור מיהו בזמן הזה אפילו לכתחלה: °**לא יושיט** (ע) **אדם כוס לנזיר.** [כיון] דכולי עלמא לא בדילי מיניה דשמע ישתה אבל נפלה מותר להושיט לישראל דכ"ע בדילי מיניה:

תשצב [דף ח ע"א] °**אם בא לומר אחר תפלתו אפילו כסדר יו"כ אומר.** פירוש בתלמי נמור ומיהו נרסי רבים יאמר לפי' בתפלת תפלתו וע"כ תומר סליחות בברכת סלח לנו ופפילו בשלש הרשמונות וכרגו ומי כמוך:

תשצג [דף י ע"א] **ממאי דתמא שבקה לאלפא קמא כו'.** °כתן משמע לתס לא כתב שנות סכום הכלל לא התלפיס ולא המאות רק כתב שנות סכום הפרטי כאר: **מעשה** היה בכתובה אתת שטעה הסופר וכתב שנות תלפיס ולילג תרבעת ובאלו לה"ר יצתק מווינ"ץ מה דינה על כתובה זו והשיב נרתה בעיני שהכתובה כאלה היא בדיעבד דאתם תלפיס מאמע שפיר ד' תלפיס (ג) הואיל וליכא יותר תד' תלפיס ותע"ג דמיעוטו תלפיס שיש בהם ליכא למיפסל הואיל ולא כתב תלפייס בג' יודי"ן יש לנו לפרש תלפיס הכתובים תרבעה ולהכשיר הכתובה הואיל ולא נפיק מיניה תורבא לענין גופיתא כלאתר פרק מי שהיה נשוי הנהו תרי שטרי לאתו לקמיה דרב יוסף תד הוה כתוב בים בתאשא בניסן ואד [*הוה] כתוב בניסן הו':

תשצד [דף יט ע"ב] °**שליש במקרא שליש במשנה.** תומר ר"ת הסתא לא עדיפן הכי מסום דתלמוד בבל נעול במקרא במשנה (ג) בתגדות כלאתר פ' זה בורר ועוד שאנו קורין (*בו) בכל יום פרשת הקרבנות ומשנת תיזהו מקומן ובריימתא דר' ישמעאל:

תשצה [דף ו ע"ב] **לא אשקליה הויא ליה איבה.** °גם מכאן יש רתיה להתיר בזמן הזה משום תיבה: [*נכי"ק] **ידענא ליה דלא פלח.** גם מכאן יש רתיה שאין לאסור בזמן הזה לפי מגיהם ובזה מגיהם משום כל דבר שבמנין צריך מנין אתר להתירו דהא רב יהודה מתיר מטעם דילעיון זהו לפי פלגי: **שלא יושיט בו'.** פסק בסה"ג לאסור ליתן יין נסך למוכר לתע"פ שתע"י ישראל הוא ודוקא דקאי בתרי עברי דנהרא גם מכאן מוכיח בה"ג דמותר להלוותן בזמן הזה תע"פ שהן נותנין [*מן המעות] תקרובת עבודת כוכבים לשמש ביום חגם לפי שאין נותנים לשמש כל כך אלא יוכלו למנוע תותו דבר מועט לגות מעובדי כוכבים אתרים אפילו לא היינו מלויס להם וכן תומר רבי אבי העזרי נפפרו משם אבי רבינו יואל להתיר (*להלוות על) [ע] [למכור לעובד כוכבים] בגבי הכומרים שמרגילים אתם לעבודת כוכבים כל היכא דליכא לאית להם לכומרים אתריני תע"ג דבזבוז (*קע זבני) [*לקנו] לעבודת כוכבים שרי [ג]:

עדיף הכי והתניא תכס שאסר אין תביאין רשאי להתיר ומשני כו' ומדפריך לר"י בר יהודה היכי עדיף ולא פריך ילתא היכי עבדת הכי והתניא הנשאל לחכם וכו' אלמא לשואל לא הוי קפידא רק לנשאל:

תשצז °**בשל סופרים הלך אחר המיקל.** פר"ת והוא הדין לכל מילי דאמרי שבתלמוד ורש"י פירש בשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים הלך אחר המחברון וכן פי' גבי תלב לשאסרתא ולתייתרא וריב"ג פי' לכל מילי דאמרי שבתלמוד כטפל לגבי עיקר ורב הסי גחון פסק בשער ז' כליטנע בתרא:

תשצח [דף יג ע"א] °**הנושא והנותן ביריד של עובדי כוכבים כו'.** דוקא כשהמכס כדי לקנות ממנו תשמישי עבודת כוכבים כי הסי גוונא מהנה אסור ים מקומות שנוגעין לעבודת כוכבים וקבלו הסוחרים דמכל דבר שימכרו ויקנו יתנו פשוט לשם עבודת כוכבים אסור דמהנה אסור גם אם אמר יותר מן הסכום ועוד פשוט אפילו לא הזכיר לעורך עבודת כוכבים שהיא לומר כן בשביל הישראל שמע [*יחזור בהמקח] אסור להשתא יוליא מכיסו של ישראל לשם לא היה הנאן היה מוחל לו:

תשצט °**אין מקדישין כו'.** ע"כ לא יאמר אדם אני נותן להקדש אלא יאמר אני נותן דמפן זו לגדקה או דמיו כ"כ בסה"ג וכתב ר"ת להשתא לא דייקו בני אדם בלישני ודעת המקדישין הוא לגדקה כלאתרי' פרק סדר תעניות הרי הן עליך הקדש ואין לך בהן אלא כאתד מעניי ישראל:

[דף יג ע"ב] **נועל דלת בפניה כו'.** ועשר בעלי חיים דרבנן הוא ואתי דרבנן לאתרי אין מקדשין משום דאשו לתקלה ודאי שער בעלי חיים דרבנן

תת ומכאן הוכיח רבינו גלישזר ממיין בס"י °דמותר לעשות כן לצבור בזמן הזה כדי שלא יבוא לידי תקלה ור"י חוסך בצבור משום דמותר כאיש בו מום ולא דמי להכא אם הקדיש דאפילו כי נפל בה מומא אסור משום דקנסוה [רבי"ף] ואי פריך ליה בשום פרוטה [*שפיר דמי] ומטילוהו ליס המלח שלא יוסיפו ולזורקו בשאר נהרות וכן בשאלם פודה כרס רבני גרין לשאוק הדיוט ולזורקו בנהר:

תתא **מתני' איצטרובלא ולבונה.** °מכאן לאסור למכור לכומרים לבונה דמידי דתקרובת הוא וכאילו פירש לעבודת כוכבים וכן בגמיעים שקנה מישראל [*אתר] שפגמו עובד כוכבים ומיטלו אסור למכור לעובד כוכבים דבשביל פגימה קטנה אינו מניח מלאתת בו יין לפני עבודת כוכבים אלו וכן תקרובת אסור למכור לעובדין משום ולפני עור לא תתן מכשול וכן שנוה אסור למכור לכל עובד כוכבים ביום אית ולא ביום שלפניו לכל אלה הוי כמו פירש ותנן פירשו אסור אבל למכור שנוה בשאר הימים ולבונה לשאר עובדי כוכבים מותר למכור לתנן אסתם מותר וכא אסתם הוא:

[דף טו ע"א] **והוה ליה מחמר אחר בהמתו.** ות"ת אתתי לא אתרינן משום דהוה ליה בהמתו. ולא"ת אתתי עבידה לאו תלויה בגופו ובדבריו אלא בהלטען ינוח וגו' וי"ל דהאי עבידה לאו תלויה בגופו ובדבריו:

תתב **אי משום נסיוני לא ידענא לקלא.** °תומר ר"ת דמהאי טעמא מותר בזמן הזה למכור אפילו בהמה טמאה לעובד כוכבים דאין אנו בקיאין בקלע וגם אין אנו רגילין לקנות להשתיל ולהשכיר לו וליכא למיחש לי משום נסיוני ולא משום שתלה ושכירות:

תתג [דף טז ע"א] °**לפרסאי דמגנו עלן.** ומהאי טעמא לדיון מותר למכור שריונות ותרבות לעובד כוכבים:

[דף יט ע"ב] **וא"ר אלעזר ואם בנאן שכרן מותר.** מכאן פסק ר"י דיש לשכירות מתתלה ועד סוף ומיהו אינה משתלמת אלא לבסוף עי'

מרדכי עבודה זרה רמז תשצה
כתב בשם האבי העזרי להתיר למכור דברים לעכו"ם לצורך ע"ז אם יכולים בלא"ה לקנותם מאחרים.

Mordechai cites the ruling of the Avi Ha'ezri that one may sell items that are known to be used for idolatry if the idolater can buy them elsewhere.

קנא (א) דברים שהם מיוחדים כו'. משמע [א] באם הדבר מסופק אי לאליל שייך או לדבר אחר אזלינן לקולא, וכן אמרינן לקמן במכירת בהמה גסה בטור [עמוד שכט]: (ב) אסור למכור כו'. בטור [ריש הסימן] כתוב לעולם, ופירש ב"י [שם ד"ה ומ"ש לעולם] דפירושו אפילו שלא ביום אידם ואפילו בזמן הזה: (ג) ואם קונה הרבה כו'. ולא חיישינן שמא ימכור לאחריס, דלא קפדינן אלא על לפני עור [ויקרא יט, יד] אבל לא על לפני דלפני. ואם יש חשש שישראל יהיה נכשל אמרינן לפני דלפני, כדאשכחן [פסחים מ, ב] בחיטין שנפלו למים שאסור למכור לגויס בפסח שמא יחזור וימכור לישראל, כך כתב הרא"ש [עבודה זרה פ"א סימן יד]:

קנא א אסור למכור כו'. אלא אם כן פסלן וכדלקמן, וכל שכן הוא מלקמן [א]: ב למכור. לעולם, אפילו שלא ביום אידם ואפילו בזמן הזה, כן כתבו האחרונים ופשוט הוא. וכתב עוד הב"ח [ריש הסימן] ולכל עובד כוכבים אסור אפילו אינו כומר, דכיון דמייחדים אותו לעבודת אלילים ודאי לעבודת אלילים בעי לה: ג לסחורה מותר. ולא חיישינן דילמא אזיל ומזבין לאחריני, דאלפני עור [ויקרא יט, יד] מפקדינן, אבל אלפני דלפני לא מפקדינן, ש"ס [עבודה זרה יד, א]. ועיין באה"ע סוף סימן ה' בהג"ה: ד זכה בכלל לבונה שחורה. והטור [עמוד שכז] כתב דאף לבונה שאינה זכה אסור למכור, וכתב הב"ח [שם ד"ה ואם] משום דהאידנא [עובדי כוכבים] [ג] אין מקפידין בזה הלכך אפילו אינה זכה אסור, מיהו אם ניכר שקונה לסחורה פשיטא דאף בלבונה שרי כדלעיל, ע"כ: ה לסתם גוי שרי. ולא חיישינן שיתננו לגלח, דאלפני דלפני לא מפקדינן:

סימן קנא

דברים המוצרכים לעבודת אלילים אסור לישראל למוכרם. ובו י"ד סעיפים: אח"ת 1234567

א [ה] (א) [א] דברים שהם [א] מיוחדים למין ממיני אלילים שבאותו מקום (ב) א אסור ב למכור לעובדי אותם אלילים שבאותו מקום [ב] (ג) [ב] ואם קונה הרבה ביחד [ב*] שניכר הדבר ☜ שהוא קונה אותם ג [ב] [א] לסחורה מותר [ב**] [ג] וכן אם אומר שצריך אותם לדברים אחרים והישראל יודע שכדבריו כן הוא מותר [ג] ודברים שאינם מיוחדים לה מוכרים אותם סתם ואם פירש הגוי שהוא קונה אותם לאלילים אסור למכור לו [ד] אלא אם כן פסלן מלהקריבן לאלילים: [הגה] [ה] [ה] אסור למכור לגוי מים כשיודעים שרוצה לעשות מהם מים להטביל: [ד] היו מעורבים דברים המיוחדים עם דברים שאינם מיוחדין בגון לבונה ד [ג] זכה בכלל לבונה שחורה מוכר הכל סתם ואין חוששין שמא ילקט הזכה לבדה לאלילים וכן כל כיוצא בזה: הגה [ו] [ב*] ודוקא לכהן [עבודת כוכבים] [ה] [ז] או לגוי שחזקתו שיקטיר הלבונה לעבודה זרה אבל ה [ד] לסתם גוי

ביאור הגר"א

קנא [א] [סעיף א] דברים כו'. לשון הרמב"ם [עבודה זרה ט, ו] והטור [ריש הסימן]: (ליקוט) דברים כו' היו כו'. השמיט (הרמב"ם שם) הא דאמרינן שם [עבודה זרה יד, א] תרנגול למי מותר כו', וגם מה שכתוב שם שמותר למכור חבילה כו', וגם בעיא דרב אשי [שם ע"ב] ויהבי ליה שחור ושקיל כו', וכבר נתקשו בזה ב"י [שם סוף ד"ה ומ"ש (השני)] ולחם משנה [שם] (ע"כ): [ב] ואם קונה כו'. טור [שם] ושאר פוסקים. והרמב"ם [שם] השמיטו, וצ"ע: [ג] וכן אם כו'. הם דברי המחבר, ונראה שהוציא ממה שכתוב שם [ע"א] ואפילו אמר תרנגול זה, עובד כוכבים שעשה כו': [ד] (ליקוט) אלא אם כן פסלן כו'. מתניתין שם [יג, ב] (ע"כ): [ה] [הגה] אסור למכור כו'. דזהו בכלל פירושן [במשנה שם]. ועיין תוספות שם [יד, ב] ד"ה חצב, ובמסקנא כו': [ו] ודוקא לכהן עבודת כוכבים. בתוספות הנ"ל אם כן אסור לעולם כו' וגם כו', משמע דברישא דוקא לכומר: [ז] או לגוי כו'. רבינו ירוחם [נתיב יז ח"ה קנח, ג]:

פתחי תשובה

קנא (א) לסחורה. עיין באר היטב [ס"ק ב] דלא מפקדינן אלפני דלפני. ועיין בתשובת חות יאיר סימן קל"ו בענין מה שקצת קלי דעת כשיש להם משפט עם אחד אצל שופט עובד כוכבים נותן או מפריז ליתן לו שוחד, וכפי הנראה יש בזה איסור דלפני עור, אחרי שבני נח מוזהרין על הדינין, ע"ש. ולענ"ד נראה לכאורה דאם אינו נותן השוחד ליד השר השופט עצמו אלא לעבדו שיתן לאדוניו או להשתדל עבורו בוודאי שרי אם הוא באופן שאין בו חשש גזל, דהוי לפני דלפני, ואי משום שזה שלוחו וכאילו נותן בעצמו, זה אינו, דאין שליחות לגוי, עיין לקמן סימן קס"ט סעיף ט' בהג"ה. שוב מצאתי שבעל חות יאיר בעצמו בסימן קפ"ה [ד"ה ונראה] העיר בזה על ענין אחר, רק הוא תופס בפשיטות כמאן דסבירא ליה [שם סעיף ו] יש שליחות לגוי לחומרא ואביאנו לקמן [ס"ק ג] על דברי ההג"ה:

באר היטב

קנא (א) מיוחדים. משמע אם הדבר מסופק אי שייך לאליל או לדבר אחר אזלינן לקולא, ט"ז [ס"ק א]. וכתב הש"ך [ס"ק ב] דאסור למכור לעולם, אפילו שלא ביום אידם ואפילו בזמן הזה, והב"ח כתב דלכל עובד כוכבים אסור אפילו אינו כומר, דכיון דמיחדים אותו לעבודת אלילים ודאי לעבודת אלילים בעי לה: (ב) לסחורה. ולא חיישינן דילמא אזיל ומזבין לאחריני, דאלפני עור מפקדינן, אבל אלפני דלפני לא מפקדינן, ש"ס, [ש"ך ס"ק ג]. וכתב הט"ז [ס"ק ג] ואם יש חשש שישראל יהיה נכשל אמרינן לפני דלפני, כדאשכחן בחטין שנפלו למים שאסור למכור לעובד כוכבים בפסח שמא יחזור וימכרנו לישראל. ועיין באה"ע סוף סימן ה' בהג"ה, [ש"ך שם]: (ג) זכה. כתב הב"ח, והאידנא העובדי כוכבים אין מקפידין בזה הלכך אפילו אינה זכה אסור, מיהו אם ניכר שקונה לסחורה פשיטא דאף בלבונה שרי כדלעיל, עכ"ל, [ש"ך ס"ק ד]: (ד) לסתם. ולא חיישינן שיתננו לכהן, דאלפני דלפני לא מפקדינן, [ש"ך ס"ק ה]:

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 302 יד יו"ד ה (קיב - קנח) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שו"ע יורה דעה סימן קנא סעיף א', ביאוה"ג סק"ח

אסור למכור לעכו"ם דברים השייכים לעבודתם, אבל אם אינו מיוחד לה יכול למכור, כל שלא פירשו שקונים לשם ע"ז. ורמ"א הביא י"א שאם יכולים לקנות במקום אחר מותר למכור להם כל דבר, וזהו כדעת המרדכי הנ"ל. אולם הגר"א דחה את דברי המרדכי, דדוקא אם אית ליה לעכו"ם בעצמו אין בזה משום לפני עור, ולא בכה"ג שיכול לקנותו מאחר, דאל"כ צריך לאוקים כל הסוגיא דע"ז שהעכו"ם אינו יכול לקנות שום בהמה מנכרי אחר שזה דוחק גדול, ועוד הביא ראיה מזה מסוגיא דנדרים הנ"ל, ע"ש.

One may not sell items that are used for worship to an idolater, unless there are other legitimate usages and the non-Jew didn't specify the purpose of his purchase. Rema cites the opinion of the Mordechai that if the idolater can buy it elsewhere then one may sell it to him. However, the Gra rejects the opinion of the Mordechai, that the ability to buy it elsewhere does not remove the prohibition of Lifnei iver.

ו יש אומרים כו'. דסבירא ליה דכי היכי דאמרינן בש"ס [שם ריש ו, ב] גבי נזיר דאסור להושיט לו כוס יין דהיינו דוקא בדקאי בתרי עברי דנהרא, הוא הדין הכא. והיש מחמירין סוברין דמכל מקום איסור מדרבנן איכא אפילו לא הוי כמו תרי עברי דנהרא. וכל זה לדעת הר"ב, אבל לפענ"ד נראה דלא פליגי, דכולי עלמא מודים להמרדכי [שם רמז תשלה] ותוספות בפרק קמא דעבודה זרה [שם ד"ה מנין] דבעובד כוכבים או מומר שרי, והגהות מרדכי [שבת רמז תנ] ותוספות [שם ג, א ד"ה בבא] והרא"ש בפרק קמא דשבת [סימן א] והר"ן פרק קמא דעבודה זרה [א, ב ד"ה מניין] מיירי בישראל שהוא חייב להפרישו מאיסור, וכלכתב הרא"ש שם דלא גרע מישראל קטן אוכל נבילות שבין דין מצווים להפרישו [שבת קכא, א], כל שכן ישראל גדול, ג ד [א] מה שאין כן בעובד כוכבים וישראל מומר שאינו חייב להפרישו. תדע, שהרי כתב הר"ב בדרכי משה [אות ו] דדעת התוספות ריש פרק קמא דעבודה זרה כדעת המרדכי שם דשרי, ולשון הרא"ש ריש פרק קמא דעבודה זרה [סימן ב] הוא כלשון התוספות שם, אם כן לפי דעת הר"ב יהיו דברי הרא"ש סותרים זה את זה. וכן רבינו ירוחם נתיב י"ז ריש חלק ו' כתב כדברי התוספות ריש פרק קמא דעבודה זרה, ובנתיב י"ב חלק (ג') [ה] [עג, א] כתב כדברי התוספות ריש פרק קמא דשבת, אלא ודאי כדפירשתי:

שרי. ו [ח] ב ג) יש אומרים הא דאסור למכור להם דברים השייכים לעבודתם היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא בו [ג] ד*) או שלא יוכלו לקנות במקום אחר אבל אם (ב) יכולים לקנות ממקום אחר מותר (ג) למכור להם כל

ביאור הגר"א

[ח] יש אומרים הא כו'. כמו שכתוב שם ו' א' ב'. ועיין תוספות שם סוף ד"ה מניך, ומיירי כו'. אבל הר"ן שם [א, ב ד"ה מניין] כתב דכל מה שכתוב שם היינו לאיסור דאורייתא אבל מכל מקום אסור מדרבנן, שהרי מחוייב להפרישו מאיסור והיאך יסייע ידי עוברי עבירה, וכן כתבו תוספות בשבת ג' א' ד"ה בבא כו' והרא"ש שם [פ"א סימן א], דרכי משה [אות ו]. וזהו שכתב [רמ"א] ויש מחמירין כו'. ומגמרא דעבודה זרה שם משמע דאפילו מדרבנן מותר בעובד כוכבים, דאם לא כן הדרא קושיא לדוכתה [שם ע"א] מאי נפקא מינה, הא מתניתין [שם ב, א] אינו אלא מדרבנן, וקושית הר"ן ותוספות דשבת יש ליישב דוקא בישראל אסור לסייע. אבל דינו של המרדכי [עבודה זרה רמז תשצה] לא נראה, דדוקא באית ליה אמרו שם דאינו עובר ולא במוצא, דאם לא כן תקשי ההיא דנדרים ס"ב ב' וכי לא היה עצים בעולם. ועוד יש לומר כמו שכתב הר"ן דמדרבנן אסור ומכל מקום נפקא מינה דלפני אידיהן כיון דאין ידוע שקונה לעבודת כוכבים אלא דרבנן גזרו, בכהאי גוונא לא גזרו. סוף סוף ההיא דנדרים מכרעא כסברא שניה, וכן הוא דוחק גדול שכל המתניתין וכן שם [עבודה זרה] ט"ו ב' רבה זבין כו' שלא היה לו ליקח חמור במקום אחר, וכן כלי זיין דשם: (ליקוט) יש אומרים הא כו'. לכאורה נראה שלמד ממה שכתוב שם ו' [ע"א] למאי נפקא מינה דאית ליה בהמה כו'. אבל לא דמי לשם, דשם כבר אית ליה, אלא מדפריך [שם] וכי אית ליה כו' והתניא כו' הכא במאי עסקינן כו', וכן כתבו תוספות בחגיגה י"ג א' בד"ה אין כו'. אבל צ"ע מהא דנדרים ס"ב [שם] רב אשי הוה ליה כו', וכי לא היה לו לקנות במקום אחר עצים, ועוד דמכל מקום איסורא מיהא איכא, ועיין תוספות דשבת ג' א' בד"ה בבא כו' מכל מקום איסורא כו' ואפילו אי מיירי בעובד כוכבים כו', ר"ל דאינו מצווה על השבת, אבל אי שייך לפני עור בעובד כוכבים אסור אף בעובד כוכבים אף בכהאי גוונא שיכול ליטלו. ועיין בע"י [ז] (ע"כ):

פתחי תשובה

(ב) יכולים לקנות. עיין בתשובת אמונת שמואל סימן י"ד [ד"ה אמנם] שכתב דאין היתר זה ברור אצלו, דבגמרא [עבודה זרה ו, א] אמרו נפקא מינה היכא דיש לו בהמה אחרת, ולא אמרו היכא דיכול לקנות בהמה אחרת. ועוד, דאם כן יתבטל לגמרי הדין של משנתנו [שם ב, א] אסור למכור, דכי אין בכל העיר אחד שימכור בהמה או לבונה, (ולפי מה שכתבתי לקמן סימן ק"ס ס"ק א' בשם המשנה למלך [מלוה ולוה ד, ב] אין זה קושיא כל כך, דהא בעינן דוקא שאותו אחר המוכר גם כן יהיה עובד כוכבים, שלא יהא נעשה כלל האיסור דלפני עור), וכיון דלא מצינו בגמרא רק ביש לו בהמה אחרת לא שרינן בגווני אחריתי, ע"ש: (ג) למכור. עיין בתשובת חות יאיר סימן קפ"ה שנשאל, יהודי היה שותפו של עובד כוכבים בריוח הבורסקי, וזה היהודי נתן כל בשר אחוריים גם אם אירע לו טריפות לשותפו על חשבון משא ומתן שביניהם, והיה זה המשך כמה שנים, ומקרוב נשא העובד כוכבים מומרית לעבודת כוכבים, אם מותר לתת לו כמקדם בשר טריפה ואחוריים שהרי היא אוכלת מהם והיא נצטוית באיסור טריפה חלב ודם נמצא עובר בלפני עור. וכתב דלכאורה אין

גליון מהרש"א

קנא [א] [ש"ך ס"ק ו] מה שאין כן בעובד כוכבים וישראל מומר שאינו חייב להפרישו. עיין מגן אברהם סימן שמ"ז ס"ק ד', ואיני יודע מאין פשיטא לו להש"ך. ואי מפרק מרובה [בבא קמא] ס"ט ע"א דאמר רבן שמעון בן גמליאל בשאר (ימות השנה) [שני שבוע] הלעיטהו כו', יש לומר שאני התם דבין כך וכך עובר על איסור גזל, ובאותו דבר שעושה רשעות על כל פנים אין אנו מצווים שלא יעשנו באיסור אחר עוד, וגם זה משמע ברמב"ם בפירוש המשנה פרק ה' דמעשר [שני] [משנה א ד"ה ואומר] דדוקא מחמת דאיסור גזל חמור מאיסור כרם רבעי שנפריש: [ב] [הגה סעיף א] או שלא יוכלו לקנות במקום אחר. עיין בבית שמואל סימן ה' ס"ק י"ח:

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 303 יד יו"ד ה (קיב - קנח) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

(ד) מקום שנהגו שלא למכור. פירוש שנחשדו על הרביעה. ובבהמה גסה הטעם שמא ישאילנה לעובד כוכבים או ישכירנה ועביד בה מלאכה בשבת ועבר בלאו, דהא הבהמה של ישראל היא. אי נמי משום נסיוני, דזימנין דזבנא ניהליה סמוך לשקיעת החמה בערב שבת ואמר ליה תא נסא ניהלה ושמעה לקלא ואזלה מחמתיה וניחא ליה, והוה ליה מחמר אחר בהמתו בשבת. וכתב הטור [עמוד שכט] בשם הרמב"ן [שם טו, א ד"ה הא וד"ה ומאי] כשמוכרה לטבח ודאי לשחיטה ומותר, ולבעל אדמה ודאי למלאכה ואסור. ולכאורה קשיין הדיוקים אהדדי, דמי שאינו לא טבח ולא בעל אדמה דייקינן מרישא לחומרא ומסיפא לקולא. ונראה פירושו דעיקר כוונתו דאזלינן בתר דידיה בין לקולא בין לחומרא, דהיינו אם הוא טבח ורובא דעלמא זבני למלאכה אזלינן בתריה לקולא, וכן להיפך אזלינן לחומרא, אבל במי שאינו לא טבח ולא בעל אדמה אזלינן בתר רובא למאי זבני, והכי מוכח בדברי הרא"ש [שם פ"א סימן טז] שמביא ב"י [שם ד"ה ומ"ש (הראשון)]. ובפרישה [אות י] דחק מאד בפירוש דברי הרמב"ן, עיין שם אם תרצה:

דבר (ד) ה) ויש (ה) מחמירין ז (*) ונהגו להקל כסברא הראשונה ז*) וכל בעל נפש יחמיר לעצמו (*):

ב ה אם הגוי מחזר אחר דברים המיוחדים לאלילים ומערים לכלול דברים אחרים עמהם כדי שלא יבינו שקונה לצורך אלילים אסור למכרם לו:

ג ו [ט] אסור למכור (ו) שעוה לגוי ביום חגו: [הגה] ח*) שדרכו לעשות נרות לעבודה זרה ח [י] ט) או ביום שלפניו [יא] אבל בשאר ימים שרי ועיין לעיל סוף סימן קל"ט:

ד ז (ד) ה מקום שנהגו ט שלא למכור (ז) בהמה דקה לגוים אין מוכרים ובכל מקום אין מוכרים

ז ונהגו להקל. לשון דרכי משה [שם] מיהו בזמן הזה יש להקל מטעם דמקילין להשתתף עמהם, עכ"ל. ר"ל, כמו שכתוב באו"ח סוף סימן קנ"ו [בהגה] דבזמן הזה מותר להשתתף עמהם שכוונתם לעושה שמים וארץ אלא שמשתפים שם שמים ודבר אחר, ולא מצינו שיש בזה משום לפני עור שאין בני נח מוזהרין על השתוף, והוא הדין הכא: ח או ביום שלפניו. צ"ע, דר"ת שהביאו התוספות [שם ב, א ד"ה אסור] והפוסקים חולק על זה, דמפרש מתניתין [שם] במידי דתקרובת, ואפילו הכי אמרינן עלה בש"ס [שם ז, ב] ובגולה אינו אסור אלא יום חגו, וגם כל הפוסקים לא כתבו לאסור אלא ביום האיד דוקא. ואפשר גם המרדכי [שם רמז תתא] סירכא דלישנא נקיט היכא דאסור יום שלפניו והיינו בארץ ישראל, וכדלעיל סימן קמ"ח [סעיף ד] ודוק, ואולי גם הר"ב מיירי בכהאי גוונא: ט שלא למכור. כגון במקום שחשודים על הרביעה, כן הוא בש"ס (עבודה זרה סוף דף י"ד) ורש"י [שם ד"ה ומקום שאסרו] ותוספות [שם ד"ה אמר] וכל הפוסקים, דלא כהעטרת זהב [לבוש סעיף ד] שנעלם ממנו זה וכתב הטעם שאותן המקומות אסרו בהמה דקה משום שביתה אטו בהמה גסה. [ג] וזהו גזירה לגזירה, שהרי בהמה גסה גופה גזירה רחוקה היא כדלקמן [ס"ק י], גם כל הסוגיא לא אזלה לדידיה, ע"ש. שוב מצאתי ברש"י [פסחים] דף נ"ג ע"א [ד"ה מקום] וברטנורה פרק מקום שנהגו [שם פ"ד משנה ג ד"ה מקום] שכתבו כהעטרת זהב, ותמהני. וצ"ע בתוספות שם [עבודה זרה] סוף דף י"ד ד"ה אמר רב כו':

ערך לחם למהריק"ש

קנא סוף סעיף ב **[אסור למכרם לו]**. אסור למכור להם ספרי דתם, ואפילו הכ"ד הכתוב בלשונם. ואם אין ידוע מהו הספר יש מתירין, דתלינן ברוב ספרים שהם ספרי משפטים ושאר חכמות: סוף סעיף ג **ועיין** סימן קל"ט [סעיף טו]:

ביאור הגר"א

[ט] [סעיף ג] **אסור כו'**. תוספות [עבודה זרה] י"ד ב' ד"ה חצב, ושאר פוסקים: [י] [הגה] **או ביום כו'**. מרדכי [שם רמז תתא] והכל לפי עניינו. וקושית הש"ך [ס"ק ח] תמוה, דלמה לא הקשה על תוספות שם שכתבו אם כן אסור לעולם כו': [יא] **אבל בשאר כו'**. שם בתוספות:

פתחי תשובה

חשש איסור מפני שיכול לקנות במקום אחר, וכמו שכתב הרמ"א כאן. איברא דשטר ושוברו עמו דיש מחמירין, ואף דנהגו להקל, הרי כתב הש"ך [ס"ק ז] בשם דרכי משה הטעם דהגוים [בזמן הזה] [יא] לאו עובדי עבודה זרה הן כי לא הוזהרו על השיתוף (עיין מה שכתבתי לעיל סימן קמ"ז ס"ק ב'), וזה לא שייך רק בלתא דעבודה זרה, ולא במומר בכל עבירות. ועוד, בנדון דידן היהודי נותן להעובד כוכבים בהקפה על חשבון, בודאי בכהאי גוונא אי אפשר ליקח מאחר, ואסור אף לדעה ראשונה. ולכן נראה דלכולי עלמא אסור למכור למומר לעבודת כוכבים מלבוש מתוקן שעטנז, אף שיש כמה עובדי כוכבים מוכרי בגדים, דלא מתרמי ליה במדתו ובדמיו כדבעי. גם אין היתר במה שאינו נותן הבשר ביד העובד כוכבים רק לשפחתו והוי לפני דלפני, דהרי הוא שלחה וכנותנו לידו דמי, דקיימא לן [סימן קסט סעיף ו] דלחומרא יש שליחות לגוי (עיין לקמן סימן קס"ט סעיף ט' בהגה). ושוב צידד להקל וכתב דאם להבא לא ימכור בהקפה רק במזומן בודאי שרי, דהא כתב הש"ך [ס"ק ו] דאף היש מחמירין [הוא] [יב] דוקא בישראל ולא במומר לעבודת כוכבים, ואף בהקפה יש לצדד אחר שכל איש שורר בביתו ובפרט ביניהם והממון שלו, לכן אף על פי שהגוי הקונה מאכיל המומרית הרי אלפני דלפני לא מפקדינן. ומצד זה אם היה הוא מומר לעבודת כוכבים אסור, ואפילו ודאי שאין הוא אוכל ממנו רק מאכיל לאשתו המומרת גם כן אסור, אחרי דהמומר גם כן מצווה בלפני, זה הנותן לו עובר גם כן בלפני. ועוד יש להקל דאיכא למיחש לאיבה. ועיין שם עוד מה שתמה על הש"ך הנ"ל, ועיין בדגול מרבבה [אוצר מפרשים ס"ק ג] מה שכתב בזה ליישב. ועיין שם [בחות יאיר] בהשמטות לדף (קע"ב) [קעג] [ח] ובדף ר"א [יג] מה שכתב עוד על הש"ך הנ"ל: (ד) **ויש מחמירין**. עיין באר היטב [ס"ק ה] בשם הש"ך דלא פליגי כו'. ולענ"ד נראה ראיה לדבריו ממשנה דמאי פרק ג' [משנה ו] הובאה בגמרא דחולין דף ו' [ע"א] הנותן לחמותו מעשר כו', ע"ש ודו"ק:

באר היטב

(ה) **מחמירין**. כתב הש"ך [ס"ק ו] ולפענ"ד נראה דלא פליגי, דכולי עלמא מודים דבעובד כוכבים או מומר שרי, ודעת המחמירין איירי בישראל שהוא חייב להפרישו מאיסור, מה שאין כן בעובד כוכבים וישראל מומר שאינו חייב להפרישו שרי לכולי עלמא, עכ"ל. וכתב עוד [ס"ק ז] דמה שנהגו להקל בזמן הזה, הטעם מפני שעכשיו מותר להשתתף עמהם כמו שכתוב באו"ח סוף סימן קנ"ו שכונתם לעושה שמים וארץ אלא שמשתפים שם שמים ודבר אחר, ולא מצינו שיש בזה משום לפני עור שאין בני נח מוזהרין על השתוף: (ו) **שעוה**. כתב הש"ך [ס"ק ח] דצ"ע על הר"ב מה שאוסר ביום שלפניו גם כן, דכל הפוסקים לא כתבו לאסור אלא ביום האיד דוקא, ואולי דהר"ב מיירי היכא דאסור יום שלפניו והיינו בארץ ישראל, כדלעיל סימן קמ"ח, עכ"ל: (ז) **בהמה**. כגון במקום שחשודים על הרביעה, כן הוא בש"ס, [ש"ך ס"ק ט]. ובבהמה גסה הטעם שמא ישאילנה לעובד כוכבים או ישכירנה ועביד בה מלאכה בשבת ועבר בלאו, דישראל מצווה על שביתת בהמתו [טו]. אי נמי דזימנין דזבנה ניהלה סמוך לשקיעת החמה בערב שבת ואמר ליה תא נסא ניהלה ושמעת לקליה ואזלא מחמתיה, והוה ליה מחמר אחר בהמתו בשבת. וכתב הטור בשם הרמב"ן, כשמוכרה לטבח ודאי לשחיטה זבין ומותר, ולבעל אדמה ודאי למלאכה ואסור, דלעולם אזלינן בתר דידיה ולא בתר רובא דעלמא, אבל מי שאינו לא טבח ולא בעל אדמה אז אזלינן בתר רובא למאי זבני, עכ"ל הט"ז [ס"ק ד]:

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 304 יד יו"ד ה (קיב - קנח) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

עמהן ושותפ עמהן מידי דהיתרא, דאין איסור כוספא שמחת העכו"ם ולא שמחת ישראל, ולא כגילתה דשמח ביום היד, דמיבעיא מלתא, דלהסברת פני מזמינו קפציד. ואינו אסור רק משום חשש הודאה, וכמ"ש לעיל סק"ו סק"ע, ובזה מותר משום היכא, וכתב הרי"ן ותפ"ש בעל נפש יעקב כו' והיינו דאמרינן כו' יום משתה מהו כו' ומבני משרי כו' מפני דרכי שלום כו' דכל היכי דליכא למשמועי לן שריון כדי להתיף, יש לעיין בהא דכתב דבפ"ע ומעם, מי בדליכא איבה אסור מן הדין, ובחשש איבה, לאסור לגרוס איבה, ומי דבפ"ע ומעם ולא יסמוך להיתרא דלא לדדיקי, וכברת המגיס, מהי התי דסיים הרי"ן והיינו דאמרינן כו' וגראה דכונת הרי"ן דבאמת להמון עם הארץ משום איבה שלא ידעו להבחין כל מקרה ולפלם אם יכול לאשתמועי בלא איבה, ואם נאסקינהו, יש בזה משום איבה, והלכך שריון להו, אבל בפ"ע יפלם כל ענין ויבקוד למעט בדרך ישרה בלא איבה, והא דבפי בירושלמי יום משתה כו' נראה דלאו בשאת ונתת קמבעית לי' דל"ש מ"ם דקמבעית לי' מפי מכל מילתיהן דאמרי אלא לשמות עמו, ובמכירו עסקינן, ומסקינן לאסור, ופי' הרי"ן בעשם דאפשר להשתמועי, ואין להקשות מהי קפשיט מהא דאמרי ר"ח יום משתה כו' לאסור, דלמא ר"ח באינו מכירו, וכלל הני תירוצי לשיטת, דהוקא באינו מכירו, ז"ל הא סתם משתין במכירו הוא, והא דשריון לשמות עמהן כשלמן שמחין, היינו שנכנס עם בלא כותב ומקבלין וכמ"ש הרי"ן, אבל בתחלה יש לו להשתמש, אפי' כשמזמינו למשתה, מיהו זה אסור לכו"ע, ולא משום תומרת לבב"ן, ומיהו אי מזדמן עין שיודע שיש לאום לגיהב, ודלי מותר כמבואר מלי הרי"ן, ולפ"ז הא דאמרינן ח' אי ישראל שבחו"ל כו' וכל הסוגיות, היינו שיכולים להשתמש בלא איבה, וכבר הכריעו חז"ל דשתמת דמלתא דכי הוא, אבל בתדם חשוב וכיו"ב, דגראה מלתא דיש לחוש לאיבה מותר, והט"ז סי' קכ"ג סק"ל כתב לאסור בכל גווני, וזכו ליפוך דברי הרי"ן, דהא דאסרו בירושלמי, הוא משום דאפשר לאשתמועי, וכבר נתלקו עליו, דאין איסור במשתה רק משום הודאה וכמבואר בלי רש"י מ' ע' ד"ה ובין, ואפי משום איבה, מיהו בשתמת לן מחזקינן לחשש איבה, דלא עדיף זה לדידן, מבמכירו לדידהו דאסר בירושלמי, אלא דאכתי יש להתיר משום דלא מדיקי, ואין רגילין בהודאה, ומיהו כל מינו בפוסקים שבתירו משום טעם זה לחוד, ומ"מ בהברת לן הכי יש סמך לסקל, כל שהוא בעות מהכשול עון, ובפ"ע יתמיד, אם לא בחשש איבה, וביפלם למעט בכל אפשרי, כיון שבבר הפיס דעת המוזמן, וחכו בכלל דברי הרי"ן והרמב"ן ז"ל.

יג) **ו**' מ"ש משום ל"ש הא חיש לי' כו', נראה דכל שגורם העבירה ודאי אסור משום ל"ש, אע"ג שהיה יכול לעשות מבלעדו, כגון הטרב קעבר משום ל"ש, היכי דהמלוה לא היה מלוה מבלעדי הערב, וכמ"ש תוי ב"מ ע"ה ב', וגראה דקעבר משום ל"ש גם על המלוה, ואע"ג שמבלעדי הערב, לוה חפץ להלות לא נגזר ממנו היכולת, מ"מ כיון שהכריע את החפץ של המלוה, הוי ל"ש, וכ"ש אם יש לו בהמה לדידי וידעינן דחם עלה, ולא יקריבה, חשיב כלית לי', אע"ג שיש לו היכולת מבלעדי הישראל, כיון דסוף סוף ישראל גרם העבירה, ועשה הכיתר בחיות לי' שלא גרם שום חיוב ישראל בגרמי, שבלא"ה היה מקריב דידי', וכן בשמוטיא לי', נחופן שהיה נועל בעלמו, חלמלא הוציאו, ואפי' בכב"ג דוקא היכי דחיות לי' אבל בשיכול להשיגו מבלעדי הישראל, שהיה לוקח מיד עכו"ם ומקריב, אע"ג דידעינן דהכי הוי עביד, ולא הוסיף הישראל במכירתו עבודתן, מ"מ שובר משום ל"ש, כיון דהשתא הישראל גרם לו היכולת, כ"ה דעת הגר"א ז"ל סי' קי"ח סק"ת, ומיהו אי חיות לי' בהמה לדידי וזולא שיקנה אחרת לא היה מקריבה, שבבה"ג אסור למוכרו מפני שמכריע את חפץ העכו"ם וכמ"ש, בזה אי יכול העכו"ם לקנות מזולת ישראל מותר, כיון דישראל לא גרם היכולת, רק החפץ, והחפץ ג"כ היה נשם מבלעדי הישראל מותר, ורלה מהכ"ת דנדיים ס"ב ב' שכוכית הגר"א ז"ל, דלא תמרו היכול למוכר, ולאי היו מולחין עליה, ואכתי מאי מצי ויב עליה להסקה, מ"מ אי לא היו לבן עליה להסקה, היו מוכרחין למעט עבודת עכו"ם, אלא דבזה מבי שביו יכולין לקנות במק"ח.

יד) **י"ד** ח' לאפוי דלפני לא מפקדינן, פי' כיון שבמעשו עדיין אין המכשול מזומן, אין איסור, ונראה דדוקא במוכר לאומו שלא יקריב, לא עבר, אבל בהפקיר לעכו"ם, מקרי ל"ש, כיון שמתן נבן היכולת להשתמש בהן בעבודתן, וכן אם מכר לשליח המקריב, עובר משום ל"ש, דלא בעינן בזה דין שליחות, שברי סוף סוף, כיון שמסר ליד השליח נתן במלתו יכולת בקרבה, וכן אם נתן ישראל לשליח למכור עובר משום ל"ש, כיון שמפקידו למכור הוי כמושיט לעכו"ם והשליח מעשה קוף קעביד, ועוד שברי בידו ליעלו מן הלוקח, והוי מעשיהו בידו ואפן במקלו, והיינו מקח דעבר עלי משום ל"ש, דמה לי אי היה העכו"ם נפניו וא"ל מסוך פרחי, וא"ל אי גלה חפלו ע"י שליח, ובפ"ת סי' קנ"ח סק"ת, כתב לעניו נתינת שוהד, דע"י שליח הוי לפני לפני, וז"ש למש"כ, ועוד נראה, דלפי להלות לב"ע, לתת שוהד לשופטו, הוי ל"ש, דאד לפני הוא, ול"ל דהכי, דאין בהיסור רק בהקרבה, וכשמוכר להמקריב, הוי בהזמן בהקרבה, אבל כשמוכר לתגר, לא הזמין רק את מכירת התגר, ואין כאן איסור עדיין, משא"כ בקבלת שוהד דהיסור בקבלה קדם שיעות הדין, וכיון שמלוה לי' לתת שוהד בבר הזמין את היסור שהיא קבלת השוהד על השופט, וכש"כ לדעת תו' שבתב בגר"א ז"ל סי' קל"ע ס"ק ל"ב דמה דיזעינן דוודאי יתכור להם הוי כאילו מתחלה מכרו להם, שאין שייך כלל לדון בהיתר שלית, ומיהו דינא דהתו"י שכ' הפ"ת שם, לא שייך אלא כשהבע"ד ב"ב, אבל כשהבע"ד ישראל, לאו שם דיינא עלי' דדיין הב"ב, ולא שייך איסור בזה משום שוהד.

טו) **בט"ז** סי' קמ"ח סק"ב בקבה בשם הב"ח דלמה לא עבר משום ל"ש, בגרס הודאה הוי קבלה, ובאי הב"ח, הוא כמש"כ לעיל סק"ו, והט"ז בשינו דהודאה הוי קבלה, ובאן פי' הוא ז"ל, משום דליבא ל"ש רק בתרי עברי דנהרא, ולפי מש"כ לעיל ס"ק י"ב, דהיכי דיודע דבלבדו לא יעבוד איבה ל"ש, אע"ג דלא גרס היכולת, לא יתבן תי' הט"ז, וליבא למימר, משום דסוף סוף יקנה מאחר, ויוזה, ז"ל, דגראה דעיקר הודאתו בקונה מישראל, ועוד דבבא הוי בגרס לי' היכולת, כיון שהודאתו, על העוד שמזמן לו, ובזה לא אבני מה שהיה מונע במק"ע, לדעת הגר"א ז"ל דבמש"כ ס"ק י"ג, ומה שהק' הט"ז ז"ל דהוי קבלה, בבר הש"ך נגב"כ דשמ"ה דאמר מלי אחב, אמנם יש לעיין, אי איבה בהודאתו הזכרת לוי, אי חשיב קבלה, ואי חשיב קבלה, ס"ב לקומעה דמלתא איבה על הדוד בהודאה, דבר שב"ד של ישראל ממיחין עליהן וב"ג מוזהר עליהן, והוה בסהדרין ס"ה ח' ב' מבואר דהאומר לחעוד חייב, ופי' בתו' שם שהוא משום קבלה ובדריסה מוכרחים גם למסקנא שם, שברי ל"א בישראל מומר וכן לרציעת בבל אדם חייב בחלך ותעבוד, לה בלא ניסת, דלא שייך בעומת דפרש"י מקרא דלא תחבה, דאי חיוב בעומד ונמי תחבה, ועוד נראה, דבא דילוף מקרא דלא תחבה, דאי חיוב בעומד לא חשיב קבלה, אלא דיוקא דהשיב קבלה.

טז) **ואין** להקשות אי השיב בקבלה מאי פריך עובד אין אומר לא, דבא קאני לי' סיפא אומר, כדקאמינא ובמקבלו כו', דבין דבחלך ותעבוד ליבא בחירתן ביאור בקבלה, בו"ל למחשבה בחפה נפשה, ומסיק רבינא דסמך למחתי דלקמן, אבל אין אומר דליחני באומר ולא בעינן בעובד, שברי חיבא עובד בלא אומר ואומר בלא עובד, ומחרתי קראי ילפינן לה, מעובדה, מחיבה יעבדו, ואומר, מקרא דעגל, דהוקש לזביחה, ומ"מ למדנו דלכו"ע חלך ותעבוד השיב קבלה, ואפי' למאן דפבר משום דלמא הדר בי', והלכך לא השיב בקבלה, בין דמקבנו בלשון חלך ותעבוד, והמוכן מדבריו עוד רפוי בעשם, ואינו בבסבס מוחלטי, הוי שתמי בחיו מקבלו עד שיעבוד, והלכך כל שידעינן שבסבמתו חזקה לעבוד חשיב בקבלה מיד, והלכך חייב בישראל מומר שניסת וא"ל בך מדיעבד כי לכו"ע, ולפ"ז נראה דבשמומר לרוב מולך שעזרה ל וכן בכל לשון הודאה, לא נרע מתעבוד דחשיב בחומר אלי אתה, בין שבסבים לעבדה, וכ"ש הודאה, מורה על קבלתו, בין שבזביר אלי ובין שלא בזביר.

ח) **אמנם** נראה, שאין דין קבלה, אלא קדם עבודה, דאי בשמומר אלי אתה, מובנו שבסבים מעתה על ישותה וכתה לעבדה

חזו"א יו"ד סי' סב אות י"ג
החזון איש מכריע כדעת הגר"א לאסור מכירת דברי תקרובת לעכו"ם אף במקום שהיה יכול לקנות במקום אחר.

Chazon Ish rules like the opinion of the Gra that one may not sell items used for worship to an idolater even if he can buy them elsewhere.

דמשיג לשכור במק"א אין איסור להשכיר לו קודם זמן האיסור. ואפשר להסביר עוד לפי הגר"א הנ"ל דביש לו לא גזרו, וי"ל דקודם הזמן, דעכשיו א"ע בלא"ה, ועד שיגיע הזמן ישיג במק"א, הוי כיש לו. ודוקא היכא דיוכל לעבור עכשיו ומסייעו מיד על האיסור גזרו. אך נ"ע על זה מהגמ' ע"ז דף ו' וכנ"ל, דהאיסור הוא ג' ימים מקודם.

אולם הנה השתא קיימינן דהאיסור הוא רק מדרבנן, וברא"ש פ"ק דע"ז (סי' י"ד) מוכח להדיא דהוי איסור תורה, והא דתלינן, נ"ל דהוא גדר מיוחד באיסור דלפ"ע דבאופן זה לא מיקרי מכשול, ולא אסרה תורה עניני היתר שיש לזה אפשרות דמכשול, ודוקא היכא דעומד לכך נאסר.

מסקנת הדברים מה שנראה דעתי נוטה להלכה בזה:

א) אם אין השוכר משיג לשכור במק"א אסור מה"ת, ואפילו אם מוצא לשכור אצל ישראל אחר דגם הוא מוזהר מלהשכירו משום לפ"ע עובר ג"כ מה"ת, וכהמל"מ.

ב) אם הדבר ספק אם ימצא במק"א הוי ככל ספק תורה לחומרא, ול"ש בזה להא דתלינן היכא דאיכא למתלי, דזהו דוקא היכא דהספק הוא אי מכשילו, אבל בודאי מכשול אלא דהספק אי יכול ליקח בלא"ה הוי ככל הספיקות, וכן מפורש ברא"ש פ"ק דע"ז דף י"ד (סי' י"ד) בהבעיות, דאזלינן לחומרא.

ג) אם מוצא לשכור במק"א אצל עכו"ם ליכא איסור דאורייתא, ומדרבנן תליא במחלוקת הראשונים שהובאה בסי' קנ"א ולמעשה קשה להקל, אף דהרמ"א כתב ונהגו להקל כסברא ראשונה, התם הטעם הוא דסוברים דאין ב"נ מוזהר על השיתוף, ועוד דהתם בנכרי דוקא שאין מצוה להפרישו, כמ"ש הפוסקים לחלק כן. ובנ"ד קשה להקל בפרט שהגר"א מכריע בראיות גדולות להחמיר.

ד) היכא דיש לו עכשיו חנות אחרת, או אפשר אפילו משרה קבועה שעובד בשבת, יש לצדד להקל כחד צד בהגר"א הנ"ל דביש לו כבר שאני דאז מותר. וביותר, דנוטה מהגמ' נדרים ס"ב ע"ב דגם בעכו"ם אסור אף במוצא ליקח, ובע"ז ו' משמעות הסוגיא להתיר לכתחילה ביש לו, בע"כ לחלק בזה, אף דאיכא תירוץ הב' בהגר"א דמדרבנן מיהא אסור, ולפני אידיהן כיון דא"י דקונה לעכו"ם, אלא רבנן גזרו, ובכה"ג לא גזרו. אך התירוץ השני לא יתכן לפימ"ש הרא"ש ועוד ראשונים דבע"ז האיסור דלפ"ע הוא מה"ת, ואחרי דאין היתר לכתחילה בתרי עברי דנהרא בנכרי, בהכרח להתיר מטעם דיש לו אחר, ולכן יש לצדד להקל בצירוף הראשונים בעלי דעה ראשונה שם, גם הש"ך הלא מקיל במומר.

אך למעשה צריך לדייק בזה, כי כמה פעמים אף דיש לו חנות במק"א מ"מ אם זה שרוצה להשכיר היא במקום שמצויים קונים יותר וכדומה להגדיל המסחר, הוי כאין לו כי הלא האיסור הוא על כל פעולה ופעולה בפ"ע. אך בדירות בודאי שייך ההיתר הזה. ולמעשה איני מחליט בכל הפרטים כי לא עיינתי מאפס הפנאי.

אך כ"ז מצד ההלכה, אבל בודאי ראוי לכל מי שיש לו יראת שמים לחוש לכבוד השי"ת ולכבוד השבת ולא להיות ח"ו מסייע כל דהוא בחילול שבת, גם שלא להכנים התועבה של חילול שבת לתוך ביתו ורשותו, וכל מה שהדבר פרוץ יותר ר"ל יגדל החיוב לגדור ולהתרחק, ומכ"ש דבכל אופן לא פלטינן מחשש איסור, ובהמניעה מלהשכיר למחללי שבת יש קידוש ש"ש וראוי להיזהר בזה לכל מי שישמע.

When asked if one may rent space to an irreligious Jew who will keep the store open on Shabbos, if the client can find a different space to rent, Rav Aharon writes that this would depend on the dispute between the Rema and the Gra, and concludes that one must be stringent like the Gra.

Consequently, if non-Jews want to rent space for worship, if they cannot rent elsewhere one may not rent to them. If they could find a different venue, it would depend on the aforementioned machlokes and one should be stringent if possible.

However, Rav Shlomo Miller is quoted as saying that if they are already in a rental contract from a previous owner, it would be permitted to buy the building and allow them to remain until the end of the contracted time. One would not be allowed to renew or extend the contract.

שכירות בנין או חדר לצורך עבודה זרה

שו"ת משנת ר' אהרן או"ח סימן ג' אות ג'

בענין השכרת חנות למחלל שבת שיכול בלא"ה לשכור במקום אחר, כ' הג"ר אהרן קוטלר זצ"ל שתליא בפלוגתא זו של הרמ"א והגר"א, והחליט שלדינא קשה להקל נגד דעת הגר"א שמביא לשיטתו ראיות גדולות להכריע לחומרא.

והיוצא לפי זה, שה"ה לענין השכרת בנין לבית עבודה זרה [שגם בזה שייך לפני עור, כמבואר בגמרא ע"ז דף כב.], אם אין להם מקום לשכור אלא זה, אין להקל. ואם יש להם מקום אחר שי־כולים לשכור שהוא בבעלות עכו"ם, תליא בפלוגתא הנ"ל, שלדעת הרמ"א אפשר להקל, ודעת הגר"א להחמיר. ורבים נהגו להקל בזה, אך דעת החזו"א והג"ר אהרן שקשה להקל בזה, וכנ"ל. אמנם שמעתי מהגרש"א מילר שליט"א, דאם קנה בנין שיש בתוכו בית עבודה זרה, אם הם כבר בתוך זמן השכירות, נמצא שכבר יש להם זכות בבנין ואין טעם לאסור, כיון שאין הישראל הקונה גורם שיהיה להם מקום דירה. אבל אחר שכלה זמן השכירות, אם רוצים לשוכרו מחדש, בזה ודאי קשה להקל, וכנ"ל.

דכתב קרא לאו ברבית לאו בגזל לאו באונאה ואם איתא דיש רבית בקרקע אימא דאיצטריך לאו ברבית לקרקע דלא אתי מגזל ואונאה דהא אין אונאה לקרקעות והנך נמי לא ילפינן מיניה דמה לרבית שכן ישנו בקרקע הא לא קשיא שהרי כתב הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה בפרשת בהר סיני שהמאנה את חבירו עובר בלאו בין במטלטלים בין בקרקעות שבהם דבר הכתוב אל תונו איש את אחיו במספר שנים אחר היובל אבל חכמים ז"ל דרשו באונאה תשלומים בשתות המקח וביטול מקח ביתר משתות ומזה לבד מיעטו הקרקעות אבל אזהרת הלאו נוהגת בכולן ע"כ וכן כתב הרא"ה בספר החינוך וגזל נמי שייך בקרקעות וכמ"ש רבינו בסוף פרק ז' מהלכות גניבה. ובזה ניחא מה שלא הכריחו התוס' ז"ל דאין רבית בקרקע כלל ממאי דבעי רבא למה לי וכמו שהכריחו מסוגיא זו דליכא רבית בפחות משוה פרוטה אלא ודאי דמהכא ליכא למשמע מידי דלעולם דיש רבית בקרקע ושפיר בעי רבא לאו ברבית למה לי דהא בקרקע נמי איכא לאו דגזל ואונאה. וא"ת אכתי תיקשי לדברי התוס' דס"ל דאין רבית בקרקע דמאי בעי רבא למה לי לאו בגזל לאו באונאה אימא דאיצטריך לקרקע דלא אתי מרבית ורבית נמי לא יליף מינייהו דמה להנך שכן ישנן בקרקע הא ל"ק משום שאף אליבא דתוס' איכא רבית בקרקע כשהלוהו מעות וא"כ א"נ לא כתב קרא לאו בגזל ואונאה היינו אומרים דאיכא בקרקע לאו דגזל ואונאה והיינו לומדים אותו מרבית דהיכא שחסרו קרקע אסור, וכ"ת אימא דאיצטריך להיכא דהחליף קרקע בקרקע שיש בו אונאה דלא אתי מרבית שהרי קרקע בקרקע ליכא רבית הא ל"ק משום דאין אונאה לחליפים אלא במכר דממכר אמר קרא וכמ"ש בח"מ סימן רכ"ז וא"כ כיון דגבי רבית היכא שההלואה הוא מעות או שהרבית הוא מעות איכא איסור רבית ולא ממעטינן אלא קרקע בקרקע שפיר איכא למילף איסור גזל ואונאה אף בקרקע מרבית. אך קשה מדברי התוס' בריש פרק איזהו נשך בדיבור המתחיל אלא לאו דגזל למה לי שהקשו דלוקמה בגזל עבדים דלא אתי מרבית ואונאה דאין אונאה לעבדים משמע דסבירא להו דמאי דממעטינן קרקעות מאונאה היינו מאיסור לאו וכן נמי משמע מדבריהם דבקרקע ליכא לאו דגזל מדלא הקשו דאיצטריך לאו דגזל לקרקע וזה תימה וכמו שכתבנו לעיל בשם רבינו והיא ברייתא שנויה בספרי דמסיג גבול איכא לאו דגזל וכ"כ התוס' בריש מרובה בד"ה יצאו קרקעות. ועוד קשה לדבריהם דאימא דלאו דרבית איצטריך להיכא דנתן לו קרקע ברבית דאליבא דכ"ע איכא איסור וכמו שהכריחו התוס' דלא אתי מגזל ואונאה ול"ע. ובעבדים ושטרות כתבו הרא"ש ורבינו ירוחם דליכא למעוטי דלא שייך רבית אלא בהלואה דבר שניתן להוצאה ולפרוע אחר במקומו אבל בשאלה לא שייך רבית אלא שכירות מיקרי ע"כ ומרן ז"ל תמה על זה דבעבדים נמי שייך הלואה שנותן לו עבד אחד כדי שאחר זמן יתן לו שנים אחרים ומיהו אף לדברי מרן ליכא איסור רבית דכיון דנתמעטו קרקעות נתמעטו נמי עבדים שדומים לקרקע ושטרות נמי

דאע"ג דאתא מביניא לא תיתי מבינייא והדבר צריך תלמוד מה נשתנית מדה זו דבינייא דלא טרח וכתב לה קרא. כתב מרן הב"י סי' ק"ס סעיף כ"ב מותר ללוות ברבית מפני פיקוח נפש ולא ידעתי מה בא ללמדנו והתוס' בפ"ב דע"ז (דף כ"ו:) לא חדשו דמשום פיקוח נפש שרי אלא דגבי עובדיה היה פיקוח נפש:

ב בדרך שאסור להלוות כך אסור ללוות ברבית כו'. כתב הרב פ"מ ח"ב סימן ק"ה דהיכא דהלוה הוה חזי דהמלוה הוה מוזיף ברבית הני דמים גופייהו לאינש אחרינא ליכא משום ולפני עור כההיא דאמרינן בפ"ק דע"ז דמושיט כוס יין לנזיר דלא מיחייב משום ולפני עור אלא אי קאי בתרי עברי דנהרא אבל אי לא קאי בתרי עברי דנהרא לא עבר המושיט אלפני עור ע"כ ותימה דל"ד כלל לנזיר דשאני התם דהאיסור דלפני עור לא היה נעשה אם לא היה מושיט זה הכוס ולפי זה אף אם הושיט אינו עובר אבל גבי רבית דאם לא היה לוה זה היה הלוה האחר עובר אלפני עור בשביל שלוה זה לא נפטר מלפני עור ודכוותה גבי נזיר נמי אם היה מושיט לו אחר כוס יין בתרי עברי ובא אחר והושיט לו פשיטא דעובר ועוד יש לחלק ולומר דלא הותר ללוה ללוות בשביל שלוה אחר רוצה ללוות משום דאפשר שהלוה יחזור בו ולא ילוה ונמצא דאיהו הוא דקא מכשיל למלוה ובשלמא גבי ערב ועדים ליכא למימר הכי שאם יחזור בו המלוה אף דאיכא ערב ועדים יחזור בו ואם אינו חוזר בו הרי בלאו הכי היה מלוה וגבי נזיר הוי דכוותיה ויש להביא ראיה לדין זה ממ"ש התוס' בפרק אין דורשין (דף י"ג.) בד"ה אין מוסרים ד"ת לעכו"ם דהכא מיירי אפילו היכא דאיכא עכו"ם אחר שרוצה ללמדו וכו' ומדלא קאמרי דאיכא ישראל שרוצה ללמדו ש"מ דאינו נפטר משום ולפני עור בשביל שיש ישראל אחר שעובר וגבי רבית נמי הוי דכוותיה וכדכתיבנא (*א"ה עיין פר"ח ובני חיי י"ד סי' ס"ב) וראיה לזה ממ"ש התוס' בס"פ הרבית עלה דערב ועדים אין עוברים אלא משום בל תשימון דזימנין דעברי נמי אלפני עור כגון שלא היה מלוה בלא ערב ועדים וזימנין דלא עברי כגון שהיה מלוה לו בלא הכי ומש"ה לא קתני דעוברים אלפני עור כיון דלא פסיקא ליה ע"כ ואם איתא דגבי לוה נמי זימנין דלא עבר אלפני עור היכי קתני דלוה עובר משום ולפני עור כיון דלא פסיקא ליה אלא ודאי כדכתיבנא דהלוה לעולם עובר אלפני עור ואפשר לומר דכוונת הרב היא דכי היכי דמשום לא תשיך לא מיפסיל הלוה משום דטעי דלא משמע לאינשי איסורא אלא למלוה דרווח ה"נ טעי היכא דהמלוה הוה מוזיף הני דמי גופייהו לישראל אחרינא דליכא משום ולפני עור ומדמי ליה לנזיר אבל לעולם לפי האמת עובר דלא דמי וכדכתיבנא: **כתב הרשב"א בתשובה סי' תתקל"ח** דאבק רבית אינו עובר עליו הלוה אלא המלוה כדאמרינן רב עילש גברא רבה הוא ואיסורא לאינשי לא הוה ספי ואילו היה האיסור על הנותן הול"ל גברא רבה הוא ולא עביד איסורא ע"כ. וכ"כ הרב הנ"י בפרק זה בורר. אך הרא"ש

הגהות מיימוניות

בקרקע ובפחות משוה פרוטה משום רבית מאי קמיבעיא ליה וקרא דכתיב כל דבר אשר ישך דריש ליה בכלל ופרט וכלל לא תשיך כלל כסף אוכל פרט כל דבר אשר ישך חזר וכלל מה הפרט מפורש דבר המטלטל וכו' יצאו קרקעות שאין מטלטלין יצא פחות משוה פרוטה שאינו חשוב ממון והא דלא חשיב בפרק הזהב גבי חמש פרוטות הן רבית בפרוטה

משנה תורה <מהדורה חדשה> - יג (משפטים) משה בן מימון (רמב"ם) עמוד מס 70 **הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה**

ליתר עיון

יתר עיון: משנה למלך הלכות מלוה פ"ד הלכה ב'

כתב המשנה למלך שמה שאמרו שליכא לפני עור בחד עבר נהרא, היינו דוקא אם הבעל עבירה יכול בעצמו לקחתו משם ונמצא שלא נעשה לפני עור בכלל. משא"כ אם יש ישראל אחר שמוכן לעבור על לפנ"ע ולהושיט לו, אין זו סיבה להתיר לישראלים אחרים להושיט. *ולפ"ז לענין להשכיר בנין לצורך בית ע"ז, אפילו אם יש להם מקום אחר לשכור אבל גם המקום השני הוא בבעלות ישראל, אין להקל.*

Further Iyun: If a sinner cannot sin without the help of the enabler, it would be lifnei iver to help him even if he can find another enabler who is willing to transgress lifnei iver. The qualification the Gemara places upon lifnei iver that when the sinner can do it anyway is only if it can be done without anyone transgressing lifnei iver. *Therefore, one may not rent space for the sake of Avoda Zara worship, even if there are other Jews they can rent from instead.*

Halachos of Avodah Zara: Part II Shiur

LIFNEI IVER: SELLING OR RENTING TO AVODAH ZARA

By Rav Yosef Kushner

A TRANSCRIPTION OF THE YORUCHA CURRICULUM WEEKLY SHIUR VIDEO

BENEFITING FROM A HOUSE OF AVODAH ZARA:

Many *shailos* come in regarding investors who are purchasing multiunit commercial properties, with one of the units occupied by a church. Is it permitted to purchase such a property and subsequently collect rent from the church?

The Gemara says that one may not derive benefit from a church. One may not get pleasure by gazing at a nice-looking church or benefit from it in any other way; however, this halacha would not be applicable here, as the Jewish owner is not really deriving benefit from the *avodah zara* by renting property to a church.

The people renting the property have to pay their rent, no matter what they do with the property. If they wouldn't be here, the owner would simply rent the property to someone else. It makes no difference to him what is done on the property, as long as he gets his rent; therefore, it cannot be said that he is benefiting from the *avodah zara*.

Similarly, although it is forbidden to derive benefit from chometz on Pesach or from *basar v'chalav* all year round, it is not prohibited to rent property to a grocery store that sells such items. Again, this is because the store has to pay rent in any case, and it makes no difference to the owner what they sell as he will receive the same amount of rent money in any case. For this reason, it is not considered as if he is benefitting from the forbidden item.

LIFNEI IVER:

The halacha that would be relevant is that of "*lifnei iver*", which means that it is forbidden to cause someone else to sin.

The Gemara in Avodah Zara (6A) says that it is forbidden to sell an animal to a non-Jew if the Jewish seller knows that it will be used as a sacrifice to *avodah zara*. Doing so would constitute *lifnei iver*, as providing him with the animal gives him the means of doing something that is forbidden for him to do. The Gemara adds that this only applies in instances where the non-Jew does not have his own animal and won't be able to do this sin without the seller's help. If he does have his own animal that he could use, the seller is not actually enabling him to do anything he couldn't otherwise do, and it would be permitted to sell him an animal.

According to this, it would seem that it would be forbidden to rent space to a church if they have no other place to go and need this particular spot. In such a case, the owner is enabling them to sin, which falls under the prohibition of *lifnei iver*. On the other hand, if they could find another place to rent, renting to them is not enabling them to sin, and it should be permitted.

However, there is another *machlokes* amongst the Poskim that is relevant to this question. The Rema and Gr"a discuss the halacha in a case where a non-Jew does not have his own animal, but could buy one from someone else. The Rema says that in this case too, the Jewish seller is not considered to be enabling him because he could just go buy an animal elsewhere; therefore, there is no prohibition of *lifnei iver* to sell him an animal. The Vilna Gaon disagrees and says that it is only permitted to sell the non-Jew the animal if he already owns one of his own. The fact that he could technically buy one from someone else does not permit a Jew to sell him an animal that will be used for idol worship. In such a case, since the non-Jew does not have his own animal right now, a Jew who sells him one is considered to have enabled him to serve idols.

The later Poskim also disagree about how we rule in this case. The Chazon Ish and Rav Aharon Kotler both side with the Gr"a and bring proof to his position.

This would impact our *shailoh* as follows: If a Jew owns a property that a church wants to rent, and they have no other options available that are suitable for them, it would definitely constitute a prohibition of *lifnei iver* to rent them his property.

If they have other options where they could rent that would be suitable for them, the halacha would hinge upon the *machlokes* between the Rema and the Gr"a. According to the Gr"a, it would be forbidden to rent them the property. According to the Rema, it would be permitted.

It should be noted that even according to the Rema, the variables on the ground could make a difference. If they could find another place but it would be very difficult to do so, or that place would be less accommodating to them because it is smaller or more expensive or for any other reason, it may still be prohibited to rent to them because you are, in fact, providing them with something that they could not get elsewhere, and thereby enabling them to worship *avodah zara* in a more accommodating way.

In this vein, if a Jew owned a senior living facility and church wished to rent a room in the building to use for services with the aim of attracting the seniors, even if they could find another place nearby, they may still prefer to have a room in the actual building, as this will help them attract more of the residents. In such a case, even the Rema would agree that renting to them would be a prohibition of *lifnei iver*.

IF THE CHURCH IS ALREADY THERE:

What if someone wants to purchase a commercial property that already has a church operating in one of the units?

Rav Shlomo Miller *shlita* feels strongly that this is permitted. He explains that every tenant on the property is locked into a lease and would be there whether the old owner sells or not. If a Jew purchases the property, he is not providing them with a place to go, as they would be there whether he bought the property or not; therefore, he is not enabling them in any way and is not transgressing the prohibition of *lifnei iver*.

This is true until the end of the lease. If the Jew buys such a property, what should he do after lease ends? Does he have to evict the church?

If he legally has no right to evict them, it could be argued that it is as if the lease never ended and the Jew is still not enabling them. If the owner does have the legal right to evict them, renewing the lease would be the same as renting to them anew, and the above halachos would apply.

It bears mentioning that many people ask *shailos* when they purchase a property, but the matter then fades from their minds. By the time the lease is up, they may not remember that they should ask a new *shailoh* as to how to proceed.

I would suggest that they set some sort of reminder for themselves at the time of purchase by somehow marking the time when the lease is almost over as a time to ask a Rov what to do next when that time comes.

WE ARE MACHMIR WITH AVODAH ZARA:

It also should be noted that whenever *shailos* of *avodah zara* come up, the Poskim encourage us to be stringent. It is always advisable for an upright Jew to stay away from anything that bears the stink of idol worship, and it is preferable to be *machmir* with such things. Accordingly, it would seem that one should try to follow the more stringent opinion of the Gr"a quoted above.

To watch the video or listen to the shiur given by the Dayan, visit:
www.baishavaad.org/yorucha-topics
Or signup to receive them via whatsapp: 732.232.1412

Core Curriculum

(subject to change)

PART I
Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
  - Obligation to Adhere to Civil Law
  - How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
  - What Constitutes a Minhag
  - How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II
Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1
- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2
- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
  - Backing Out
  - Where Backing Out Causes a Loss
  - Working Pro Bono and Hiring Jewish
  - Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
  - Understanding Asmachta
  - Agreements and Kinyan Devarim
  - The Halachic "Agreement Validation" Clause
  - Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
  - Structuring
  - Legal Entities and Trusts
  - Management
  - Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III
Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition - 4
  - Ani Hamehapech
  - Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded - 4
  - Mechusar Amana
  - Mi Shepara
  - Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 3

* Number of weeks for this topic

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser - 8

Tishrei 5782 (Yom Tov Edition)

- Pruzbul and other Shemitah Topics

Winter 5782 - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Collections and Bankruptcy- 2
- Ribbis Fundamentals - 3
- Heter Iska - 1
- Ribbis by way of Commerce -4

Winter 5782 - 2nd Semester

- Gerama, Garmi, Professional Advice & Malpractice- 4
- Lashon Harah in Business - 2
- Yichud and Gender Related Practices in the Marketplace -4

Nissan 5782 (Yom Tov Edition)

- Avodah Zara and Business - 4

Summer 5782 - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 4
- Din and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Quitting, Firing, and Severance - 2
- Partnership Dissolution - 2
- Shabbos & Commerce - 8

Summer Break 5782 (Special Edition)

- Shabbos & Commerce - 8

PART IV

Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Previous Topics
- Nizkei Shcheinim
- Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker, Pruzbul, and Other Choshen Mishpat Topics

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen and Lifnei Iver
- Foodservice Arrangements
- Partnerships and Ownership Structure
- Ancillary Businesses
- Finance and Ribbis
- Nursing and Housekeeping
- The Halachic Home; Eruv, Mezuza, Tevilas Keilim, and Medication
- Compliance and Fiduciary
- Hiring and Poaching
- Avodah Zara and Chukas Hagoyim Issues
- End of Life and Other Medical Matters

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: Se'ah Bese'ah Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika:Deposits & Price Guarantees
- Tarsha- Paying for Credit & Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes - Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devarim
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

CURRENT YORUCHA CHABUROS

BAL HARBOUR, FL
R' Yakov Tzvi Blejer
Rabbi Zelig Privalsky

BALTIMORE
Khal Ahavas Yisroel Tzemach Tzedek
Rabbi Dovid Heber
Rabbi Mordechai Shuchatowitz
Rabbi Shaul Elchonon Sofer

BELLE HARBOR, NY
Congregation Bais Yehuda
R' *Dovid Semel*

BOSTON
Congregation Chai Odom
Rav Dovid Moskovitz

BROOKLYN
Bais Aharon (Felder's)
Rabbi Heshy Wolf

Beis Hamedrash Of Flatbush
Rabbi Tzvi Yaakov Zolty
Rabbi Moshe Arieff

Flatbush Park Jewish Center
Rabbi Eli Moskovitz
Rabbi Yisroel Perelson

Magen Avraham
Rabbi Duvi Bensoussan
Rabbi Eliezer Elbaz

Yad Yosef Torah Center
Rabbi Eddie Kassin

CATSKILL REGION
Tamarack Hills - Ellenville
Rav Dovid Grossman

CHICAGO
Agudas Yisroel of West Rogers Park
Rabbi Moshe Scheinberg

Shaarei Tzedek Mishkan Yair
Rabbi Reuven Gross
Rabbi Yishai Broner

CINCINNATI
Cincinnati Community Kollel
Rav Meir Minster

CLEVELAND
Beis Doniel
Rabbi Dovid Aron Gross

DALLAS
Congregation Toras Chaim
Rabbi Yaakov Rich

DETROIT
Lakewood Kollel
Rabbi Boruch Miller
R' Eli Blumenkehl

FAIRLAWN
Rabbi David Pardo

FAR ROCKAWAY
Khal Zichron Moshe Dov
Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash
Rabbi Avrohom Hartman

GATESHEAD, UK
Rabbi Dov Oppenheimer

GIBRALTAR
Massias Hall
Rabbi Rafi Bitan

JACKSON
Khal East Veterans
Rabbi Baruch Issac

HOUSTON
Meyerland Minyan
Rabbi Menachem Bressler
Rabbi Shea Lazenga

LAKEWOOD
Bais HaVaad
Rav Dovid Grossman

Bais Medrash Ohev Yisroel
Dayan Shmuel Honigwachs
Reb Shaya Ellinson

Bais Medrash of Chestnut
Rabbi Yosef Greenfeld

Bernath and Rosenberg
Rav Baruch Fried
R' Yossi Schuck
R' Yehoshua Wolf

Bitbean
Rabbi Aryeh Caplan
R' Ephraim Arnstein

Clearstream Chabura
Rabbi Yosef Fund
R' Yitzy Rosenbaum

Kehal Nachlas Yaakov
Rabbi Mayer Boruch Turin
R' Moshe Netzer

Kehilas Heartstone
Rabbi Zecharia Wiesenfeld
Rabbi Avrohom Ellman

Madison Executive Offices
Rabbi Doniel Dombroff

Minyan Avreichim Sefaradi
Rav Ariel Ovadia

LAWRENCE
Greater Five Towns Chaburah
(In Formation)

Yeshiva Gedolah Ateres Yaakov
Rabbi Yisroel Gold

LOS ANGELES
Bait Aaron Torah Outreach Center
Rabbi Moshe Nourollah
R' Avraham Hirshberg

Kollel of LA
Rabbi Zalmen Frager

LIDO BEACH
Lido Beach Synagogue
Reb Yakov Lowinger

MARGATE
Young Isreal of Margate NJ
Rabbi Yankey Orimland

MINNEAPOLIS
Minneapolis Kollel
Rabbi Maeier Kutoff
Rabbi Binyomin Stoll

Yeshiva of Minneapolis
Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY
Brisker Kollel
Rabbi Michoel Illes

Congregation Torah Utfila
Rabbi Moshe Langer

Haverstraw Community Chabura
Rabbi Tzvi Rubin

Khal Chaye Avraham
Rav Yecheskel Spitzer
Rabbi Eli Moskovitz

Monsey Night Kollel
Rabbi Yisroel Sapirstein
Reb Shimon Marlin

Zichron Yakov
Rabbi Yehuda Russack
R' Simcha Levi

NEW HAVEN
Kollel of New Haven
Rabbi Menachem Prescott

PASSAIC
Rabbi Yaakov Pascal

PHILADELPHIA
Philadelphia Community Kollel
Rabbi Yosef Prupas
Rabbi Yaakov Baum

QUEENS
Congregation Ohr Bechor Halevi
Rabbi Chaim Schwartz

RIVERDALE
Riverdale Kollel
Rabbi Michoel Ghermezian

ST. LOUIS
St. Louis Chabura
Rabbi Eliyahu Chaim Goldstone
Reb Yaakov Klein

STATEN ISLAND
Kehilas Niles
Rabbi Dovid Waldman

TORONTO
Kollel Ohel Yom Tov
Rabbi Chesky Weiss

THORNHILL
Ateres Mordechai Thornhill Kollel
Rabbi Yosef Rothbart

Kollel Ohr Yosef
Rabbi Eli Kohananoo

WATERBURY
Yeshiva Ateres Shmuel
Rabbi Bernstein

WEST HEMPSTEAD
Beis Medrash of West Hempstead
Rabbi Dov Greer

Young Israel of W. Hempstead
Reb David Felt
Reb Aaron Gershonowitz

WOODMERE
Aish Kodesh
Rabbi Yoni Levin

Kehillas Bnai Hayeshivos
Rabbi Shmuel Witkin

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

732.232.1412 888.485.VAAD(8223) #302 yorucha@baishavaad.org baishavaad.org/yorucha

WEEKLY DEDICATIONS & SAREI ELEF

Mr. & Mrs. Michael Abramson - Los Angeles, CA

R' & Mrs. Chaim Gross - Lakewood, NJ

R' & Mrs. Saadia Zakarin – Monsey, NY

R' & Mrs. Yudi Hertzberg - Monsey, NY

R' & Mrs. Avrohom Kohn - Jackson, NJ

Rav & Mrs. Yechiel Becher - Monsey, NY

R' & Mrs. Yossi Wexler - Lido Beach, NY

R' & Mrs. Michael Reiser - Brooklyn, NY

Mr. & Mrs. David Yitzchaki – W. Hempstead, NY

R' & Mrs. Ephraim Ostreicher - Far Rockaway, NY

R' & Mrs. Yaakov Klein – St. Louis, MO

R' & Mrs. Ari Schwartz - Monsey, NY

Mr. & Mrs. Tzvi Meltzer - Kew Gardens, NY

R' & Mrs. Refoel Rockowsky - Monsey, NY

R' & Mrs. Yossi Bauman - Lido Beach, NY

Mr. & Mrs. Steve Milstein - Lido Beach, NY

R' & Mrs. Shimshon Bienstock - Los Angeles, CA

R' & Mrs. Dovid Bloom - Far Rockaway, NY

לזכות זיווג הגון בקרוב
אסתר שיינדל בת שולמית | ברכה אסתר בת דינה

R' & Mrs. Tzvi Rieder - Monsey, NY

R' & Mrs. Ahron Wolfson - Monsey, NY

R' & Mrs. Shumy Reichman, Brooklyn, NY

R' & Mrs. Avi Steinberg - Lido Beach, NY

Mr. & Mrs. Alex Berkovitch - Lido Beach, NY

SPONSOR YORUCHA

& help disseminate this relevant and engaging platfom ***for free***

TO THOUSANDS WORLDWIDE!

- ☐ Become a Yorucha Founder $25,000
- ☐ Dedicate a Month of Yorucha $18,000
- ☐ Dedicate a Ma'areh Mekomos Booklet $12,000
- ☐ Yorucha Corporate Sponsorship $10,000
- ☐ Ma'areh Mekomos Booklet Distribution $5,000
- ☐ Single Topic Corporate Sponsorship $2,500
- ☐ Sponsor a Week of Yorucha $1,800
- ☐ Sarei Elef $1,000

To become a Yorucha Sponsor or for other donation opportunities please contact
Rabbi Chaim Belsky 732.276.1344 ext. #302 | yorucha@baishavaad.org | www.baishavaad.org/donations/support-yorucha/

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

888.485.VAAD(8223) #303
yorucha@baishavaad.org
baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.

CURRENT CHABUROS

Baltimore • Belle Harbor • Boston • Brooklyn • Catskills • Chicago • Cincinnati • Cleveland • Dallas • Detroit • Fairlawn • Far Rockaway
Gateshead, UK • Gibraltar • Houston • Jackson • Lakewood • Lawrence • Los Angeles • Lido Beach • Margate • Minneapolis • Monsey
Passaic • Philadelphia • Queens • Riverdale • St. Louis • Staten Island • Toronto • Waterbury • W. Hempstead • Woodmere